

T.C.

ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ

BAĞIMLILIK VE ADLİ BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ADLİ BİLİMLER ANABİLİM DALI

**ERKEK ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE KARANLIK ÜÇLÜ KİŞİLİK
ÖZELLİKLERİNİN SUÇA EĞİLİMİNE ETKİSİ: TRABZON ÖRNEĞİ**

Seda Başgöze

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI

Dr. Öğretim Üyesi Aslı Zeynep BAŞABAK BHAİS

İSTANBUL-2023

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
BAĞIMLILIK VE ADLİ BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ADLİ BİLİMLER ANABİLİM DALI

ERKEK ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE KARANLIK ÜÇLÜ
KİŞİLİK ÖZELLİKLERİNİN SUÇA EĞİLİMİNE ETKİSİ:
TRABZON ÖRNEĞİ

Seda Başgöze
YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN: Dr. Öğretim Üyesi Asli Zeynep Başabak Bhais

İstanbul- 2023

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
GİRİŞİMSSEL OLMAYAN ARAŞTIRMALAR
ETİK KURULU BAŞKANLIĞI

SAYI: 61351342/NİSAN 2023-04

28/04/2023

Sayın; Dr.Öğr.Üyesi Aşlı BAŞABAK BHAİS
(Seda BAŞGÖZE)

Üsküdar Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulunun 28/11/2022 tarihinde yapılan 12 No.lu toplantısında onay alan “**Üniversite Öğrencilerinde Karanlık Üçlü Kişilik Özelliklerinin Suça Eğilimine Etkisi: Trabzon Örneği**” adlı araştırma projenizin isminin kurulun 28/04/2023 tarihinde yapılan 04 No.lu toplantısında “**Erkek Üniversite Öğrencilerinde Karanlık Üçlü Kişilik Özelliklerinin Suça Eğilimine Etkisi: Trabzon Örneği**” olarak değiştirilmesinin etik açıdan uygun olduğuna karar verilmiştir.

Bilgilerinize rica ederim.

Prof. Dr. Cumhuri TAŞ
Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik
Kurulu Başkanı

Yemin Metni

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Erkek Üniversite Öğrencilerinde Karanlık Üçlü Kişilik Özelliklerinin Suça Eğilimine Etkisi” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını, intihal yapmadığımı ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

30/12/2022

Seda BAŞGÖZE

Teşekkür / Önsöz

Üsküdar Üniversitesinin kurucu rektörü Prof. Dr. Nevzat Tarhan hocama, Bağımlılık ve Adli Bilimler Enstitüsü müdürü, Türkiye’de Adli Bilimler alanına öncülük eden, her bir dersini dikkatle dinlediğim, öğrencisi olmaktan gurur duyduğum Prof. Dr. Sevil Atasoy hocama, bu çalışmaya başlarken ilk günden beri beni sevgi ve şefkatle kucaklayan, sabırla her soruma cevap veren, karşılaştığım her zorlukta beni motive edip çalışma sürecine adapte olmamı sağlayan sevgili hocam, tez danışmanım Dr. Öğretim Üyesi Aslı Zeynep Başabak Bhais’e, yüksek lisans sürecim boyunca hayatıma dokunan tüm hocalarıma, her zaman sabırla sorunlarımıza çözüm üreten enstitü sekreterimiz Seher Eren’e teşekkürü bir borç bilirim. Eğitim hayatım başta olmak üzere hayatımın her alanında bana güvenini hep hissettiren, hayatta bana hiçbir kitabın öğretemeyeceği bir bakış açısı kazandıran, yolumu aydınlatan en değerli ışık olan babam ve sevisiyle bana ilham olan, hayatımın her anını benimle paylaşan canım anneme maddi ve manevi desteklerinden ötürü her zaman minnettar olacağım. Her zaman hayatımı güzelleştiren, ben kendime inanmadığım zamanlarda bile bana inancını yitirmeyen dostum Nazlıcan Yurdalan’a teşekkür ederim.

Tanıdığım günden beri azmin ve çalışmanın çok şeyden üstün olduğunu bana öğreten, her zaman bir abi gibi desteğini hissettiren Dr. Öğr. Üyesi Oğuzhan Çelik hocama, sürecimi kolaylaştıran, desteğini eksik etmeyen Arş. Gör. Emrah Seçer’e teşekkür ederim.

Bu süreçte ismini sayamadığım ancak hep yanımda olan dostlarıma, Yeşilay çatısı altında yer alan yöneticilerim ve mesai arkadaşlarımdan her birine ayrı ayrı teşekkür ediyorum.

Seda BAŞGÖZE

(BAŞGÖZE, Seda, Yüksek Lisans, İstanbul, 2023)

Erkek Üniversite Öğrencilerinde Karanlık Üçlü Kişilik Özelliklerinin Suça Eğilimine Etkisi: Trabzon Örneği

Özet

Bu çalışmanın amacı erkek üniversite öğrencilerinde karanlık üçlü kişilik özelliklerinin suça eğilime etkisinin incelenmesidir. Bu kapsamda Trabzon'da yaşayan ve 18-25 yaş arası üniversite okuyan erkek öğrencilerden 402 katılımcıdan anket tekniği kullanılarak veriler toplanmıştır. Araştırmanın amaçları doğrultusunda, katılımcılara Karanlık üçlü ölçeği, şiddet içeren ve içermeyen suç davranışları ölçeği uygulanmıştır. Araştırmaya katılanlara ait demografik veriler ve psikiyatrik durumlarına yönelik sorulara frekans analiz uygulanmış, verilerin dağılımı “n” ve “%” olarak tablolarda sunulmuştur. Sonrasında, araştırmada kullanılan Karanlık Üçlü Kişilik Özellikleri ve Şiddet İçeren ve İçermeyen Suçlar ölçeklerine ait ifadelerin ortalama ve standart sapmaları değerlendirilmiştir. Karanlık Üçlü Kişilik Özellikleri ve Şiddet İçeren-İçermeyen Suçlar ölçeklerinin demografik verilere göre farklılık gösterip göstermediği anlamlılık testleri ile analiz edilmiştir. Hangi analizin kullanılacağına karar vermeden önce, verilerin normal dağılıma uyup uymadığı Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk sınamaları ile değerlendirilmiştir. Ölçek ve alt boyutların normal dağılıma uymadığı belirlenmiştir. Bu doğrultuda ikili karşılaştırmalarda Mann Whitney U testi, ikiden fazla grup karşılaştırmalarında Kruskal-Wallis H testi kullanılmıştır. Ölçekler arasındaki ilişki Spearman korelasyon testi ile değerlendirilmiştir. Karanlık üçlü kişilik özelliklerinin, şiddet içeren ve içermeyen suçlar üzerindeki etkisi ise Regresyon analizi ile değerlendirilmiştir. Kullanılan ölçeklerin güvenirliği; Cronbach's Alpha katsayısı ile değerlendirilmiştir. Araştırmanın analizinde SPSS v23 istatistik programı kullanılmıştır. Yapılan analizler sonrasında ulaşılan bulgulara göre; karanlık üçlü kişilik özelliklerinin şiddet içeren ve içermeyen suçlar üzerindeki etkisi değerlendirildiğine; makyavelizm düzeyinde yaşanacak bir birimlik artış yakın ilişkide şiddet düzeyini %9,9 oranında, genel şiddet düzeyini %19,1 oranında ve şiddet içermeye suçları %20,7 oranında artıracığı tespit edilmiştir. Karanlık üçlü kişilik özelliklerinde yaşanacak bir birimlik artış yakın ilişkide şiddet düzeyini %3,8 oranında, genel şiddet düzeyini %8,3 oranında ve şiddet içermeye suçları %7,5 oranında artıracığı görülmüştür. Sonuçlara göre, şiddet içeren ve

içermeyen suçları en ileri düzeyde etkileyen değişkenin karanlık üçlü kişilik özelliklerinden psikopati boyutunun olduğu belirlenmiştir. Tüm alt boyutlar arasında da en çok etkilenenin genel şiddet alt boyutu olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Suç, Suça Eğilim, Karanlık Üçlü Kişilik Özellikleri

(BAŞGÖZE, Seda, Yüksek Lisans, Istanbul, 2023)

The Effect of Dark Triad Personality Traits on Criminal Tendencies in Male University Students: The case of Trabzon

Abstract

The aim of this study is to examine the effect of dark triad personality traits on delinquency in male university students. In this context, data were collected from 402 participants living in Trabzon and studying at university between the ages of 18-25, using the survey technique. For the purposes of the research, the dark triad scale, violent and non-violent crime behaviors scale was applied to the participants. Frequency analysis was applied to the questions about the demographic data and psychiatric conditions of the participants, and the distribution of the data was presented in the tables as “n” and “%”. Afterwards, the mean and standard deviations of the expressions of the Dark Triad Personality Traits and Violent and Non-Violent Crimes scales used in the study were evaluated. Significance tests were used to determine whether the Dark Triad Personality Traits and Violent-Non-Violent Crimes scales differed according to demographic data. Before deciding which analysis to use, whether the data fit the normal distribution was evaluated by Kolmogorov-Smirnov and Shapiro-Wilk tests. It was determined that the scale and sub-dimensions did not comply with the normal distribution. In this direction, Mann Whitney U test was used in pairwise comparisons and Kruskal-Wallis H test was used in comparisons of more than two groups. The relationship between the scales was evaluated with the Spearman correlation test. The effect of dark triad personality traits on violent and non-violent crimes was evaluated by regression analysis. The reliability of the scales used; It was evaluated with Cronbach's Alpha coefficient. SPSS v23 statistical program was used in the analysis of the research. According to the findings obtained after the analysis; evaluating the effect of dark triad personality traits on violent and non-violent crimes; It has been determined that a one-unit increase in the level of Machiavellianism will increase the level of violence in close relationships by 9.9%, the general level of violence by 19.1% and crimes against non-violence by 20.7%. It has been observed that a one-unit increase in dark triad personality traits will increase the level of violence in close relationships by 3.8%, general violence level by 8.3% and crimes against

non-violence by 7.5%. According to the results, it was determined that the variable that most affected violent and non-violent crimes was the psychopathy dimension, one of the dark triad personality traits. It was determined that the most affected one among all sub-dimensions was the general violence sub-dimension.

Keywords: Crime, Criminal Tendency, Dark Triad Personality Traits

İçindekiler Dizini

Sayfa No

Yemin Metni	i
Teşekkür / Önsöz.....	ii
Özet.....	iii
Abstract.....	v
İçindekiler Dizini.....	vi
Tablolar Dizini	viii
1.Giriş	1
1.1.Problem Durumu	1
1.2.Araştırmanın Önemi.....	2
1.3.Araştırmanın Amacı	2
1.4.Araştırmanın Hipotezi	2
1.5.Alt Problemler	2
1.6.Sınırlılıklar.....	3
1.7.Sayıtlar	3
1.8.Tanımlar	3
2. Kavramsal Çerçeve	4
2.1. Kişilik Tanımı ve Tarihçesi	4
2.1.1. Kişilik Kavramına Kuramsal Yaklaşımlar.....	6
2.1.1.1. Freud'un Psikanalitik Kuramı	6
2.1.1.2. Adler'in Bireysel Psikoloji Kuramı	8
2.1.1.3. Horney'in Kişilik Kuramı	10
2.1.1.4. Jung'ın Analitik Kuramı	13
2.1.1.5. Beş Faktör Kişilik Kuramı (BFKK)	13
2.1.2. Kişiliği Etkileyen Faktörler	15
2.2. Karanlık Üçlü Kavramı.....	18
2.2.1. Karanlık Üçlü Boyutları.....	23
2.2.1.1. Narsisizm.....	23
2.2.1.1.1. Klinik ve Subklinik Narsisizm	25
2.2.1.2. Psikopati.....	26

2.2.1.2.1. Klinik ve Subklinik Psikopati	27
2.2.1.3. Makyavelizm.....	28
2.3. Suç Olgusu ve Suçlu Davranışını Açıklamaya Yönelik Teoriler	30
2.3.1. Suç	30
2.3.2. Suçlu Davranışı Açıklamaya Yönelik Teoriler.....	30
2.3.2.1. Biyolojik Teoriler	31
2.3.2.2. Psikolojik Teoriler.....	32
2.3.2.3. Sosyolojik Teoriler	35
2.3.3. Okul ve Suç	40
2.4. Karanlık Üçlü Kavramı ile İlgili Çalışmalar	41
3.Yöntem	44
3.1. Araştırmanın Yeri ve Zamanı.....	44
3.2. Araştırmanın Örneklemi.....	44
3.3. Araştırmanın Yöntemi.....	44
3.4. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Araçları	44
3.4.1. Sosyodemografik Bilgi Formu	44
3.4.2. Karanlık Üçlü Ölçeği	44
3.4.3. Şiddet içeren ve İçermeyen Suç Davranışları Ölçeği	45
3.5. Verilerin Analizi	46
4.Bulgular	47
4.1. Demografik Verilerin Dağılımları	47
4.2. Araştırmada Kullanılan Ölçeklere Ait İfadelerin Değerlendirilmesi	48
4.3.Demografik Verilere Göre Karanlık Üçlü Kişilik Özelliği Ölçeği ve Alt Boyutları ile Şiddet İçeren ve İçermeyen Suçlar Ölçeği Alt Boyutlarının Farklılaşma Durumlarının Analizi.....	51
5.Tartışma.....	56
6. Sonuç	59
Kaynakça	61
Ekler	69
Özgeçmiş	73

Tablolar Dizini

Tablo 1. Genel Karanlık Kişilik Özellikleri Sınıflandırmaları	19
Tablo 2: Araştırmada Kullanılan Ölçeklere Ait Güvenirlik Analizleri.....	45
Tablo 3: Karanlık Üçlü Kişilik Özellikleri ile Şiddet İçeren ve İçermeyen Suçlar Ölçeklerinin Normal Dağılım Analizleri	46
Tablo 4: Araştırmaya Katılanların Demografik Verilerinin Dağılımları	47
Tablo 5. Karanlık Üçlü Kişilik Özelliği Ölçeği ve Alt Boyutlarına Ait İfadelerin Ortalama Puan ve Standart Sapmaları	48
Tablo 6. Şiddet İçeren ve İçermeyen Suçlar Ölçeği ve Alt Boyutlarına Ait İfadelerin Ortalama Puan ve Standart Sapmaları	49
Tablo 7. Gelir Düzeyine Göre Karanlık Üçlü Kişilik Özelliği Ölçeği ve Alt Boyutlarının Değerlendirilmesi.....	51
Tablo 8. Çalışma Durumuna Göre Şiddet İçeren ve İçermeyen Suçlar Ölçeği Alt Boyutlarının Değerlendirilmesi.....	51
Tablo 9. Gelir Düzeyine Göre Karanlık Şiddet İçeren ve İçermeyen Suçlar Ölçeği Alt Boyutlarının Değerlendirilmesi.....	52
Tablo 10. Karanlık Üçlü Kişilik Özelliği Ölçeği ve Alt Boyutları İle Şiddet İçeren ve İçermeyen Suçlar Ölçeği Alt Boyutları Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi	53
Tablo 11. Karanlık Üçlü Kişilik Özelliklerinin Şiddet İçeren ve İçermeyen Suçlar Üzerindeki Etkisinin Değerlendirilmesi.....	54

1.Giriş

1.1.Problem Durumu

Kişi, doğduğu andan itibaren hayatı boyunca kendisine eşlik edecek bir çevre içinde kendini bulur ve bu sosyal çevreye ait olma, kişinin hayatını devam ettirebilmesi için temel ihtiyaçlarından biri olarak gelişir. Her şeyden önce, bireyin doğasında var olan ve onu sosyal bir varlık yapan bu aidiyet duygusu ile gelişen, yaşamı sürdürme işlevi yüksek olan toplumsal ilişkiler, bireyin etkinliğini öngören temel dinamiklerden biri olarak kabul edilmektedir. Bu durum göz önüne alındığında kişinin çevresiyle sağlıklı ve uyumlu ilişkiler kurması, sosyal etkileşimlerinde olumlu davranışlar geliştirmesi oldukça önemli görünmektedir. Diğer bir ifadeyle, kişinin sosyal ilişkileri ve çevresiyle sağlıklı bir ilişki kurabilmesi için davranış ve tutumları oldukça önemlidir. Öte yandan, kişilerin davranışlarını ve davranış kalıplarını kurulan sosyal ilişkiler doğrultusunda etkileyen belirli yapıların, onların sosyal uyum ve iyilik duygularını yordadığı görülmektedir. Bu yapıların başında bireyin kişisel özellikleri gelmektedir. Bireysel davranışın en önemli yordayıcılarından biri olarak kabul edilen kişilik, psikoloji alan yazınında en çok çalışılan kavramlardan biridir.

Son dönemlerde, klinik olmayan narsisizm, kişiliğin karanlık tarafı olarak ifade edilmektedir. Narsisizm, Makyavelizm ve klinik olmayan psikopati, Paulhus ve Williams (2002) tarafından "Karanlık Üçlü" kavramı olarak literatüre girmiştir. Narsistik eğilime sahip kişiler aşırı derecede kendilerine hayranlık duyarlar, ilgi ve ilgi odağı olmayı isterler, kendilerini üstün, üstün ve ayrıcalıklı görürler (Twenge ve Campbell, 2010). Makyavelist eğilime sahip bireyler, başkalarını kendi amaçları için araç olarak görürler ve başkalarını kendi ihtiyaçlarına göre manipüle etme ve kendi çıkarları için kullanma eğilimindedirler (Christie ve Geis, 1970). Psikopatiye yatkın kişiler, klinik bir ruhsal hastalığı olmayan ancak ahlaki değerlerden yoksun, yaptıklarından pişmanlık duymayan, manipülatif ve fevri davranışlar sergileyen kişiler şeklinde belirtilmektedir. Karanlık Üçlü olarak tanımlanan narsisizm, Makyavelizm ve psikopati klinik olmayan ancak istenmeyen ve itici özelliklerdir.

Suç kavramı ilk çağlardan günümüze dek insanlar tarafından hem korkulan hem de merak duyulan bir sorun olmuştur. Psikoloji, sosyoloji, hukuk, din, biyoloji gibi bilim alanları suçu kendi içlerinde farklı biçimlerde tanımlamışlardır (Hancı, 1995).

Ceza hukukuna göre ise suçun tanımı “topluma zarar verdiği ya da tehlikeli olduğu kanun koyucu tarafından kabul edilen ve belirtilen tavır ve hareketlerdir” şeklinde yapılmıştır. Buradan da anlaşılacağı üzere modern ceza hukukunda failin değil fiilin önemi vurgulanmaktadır (Öztürk vd., 2005).

1.2.Araştırmanın Önemi

Psikoloji bilimine göre suç, kişilerin sosyal uyumsuzluklarının belirtisi olan sorunlu davranışlardır. İngiliz psikolog Burt’a göre suç davranışı ruhsal bir problem olarak dikkate alınmalı ve bu bağlamda suç bir belirti olarak nitelendirilmelidir. Suça sebep olan antisosyal davranışlar incelenirken, insan bedenindeki hastalıklarda olduğu gibi yüzeysel belirtilere değil bu davranışın nedenlerine yoğunlaşılmalı ve onlarla savaşılmalıdır (Yavuzer, 2001). Bu bağlamda değerlendirildiğinde araştırmanın hem ilgili disipline katkı sunması hem de daha sonra yapılacak araştırmalara referans olması beklenmektedir.

1.3.Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı erkek üniversite öğrencilerinde karanlık üçlü kişilik özelliklerinin suça eğilime etkisinin incelenmesidir

1.4.Araştırmanın Hipotezi

Araştırmanın hipotezi; Karanlık üçlü kişilik özellikleri ile şiddet içeren ve içermeyen suçlar arasında anlamlı pozitif bir ilişki vardır.

1.5.Alt Problemler

Araştırmanın alt problemleri;

Gelir düzeyine göre karanlık üçlü kişilik özelliği farklılaşmakta mıdır?

Çalışma durumuna göre şiddet içeren ve içermeyen suçlar farklılaşmakta mıdır?

Gelir düzeyine göre şiddet içeren ve içermeyen suçlar farklılaşmakta mıdır?

Karanlık üçlü kişilik özellikleri şiddet içeren ve içermeyen suçlar üzerinde etkili midir?

1.6.Sınırlılıklar

1. Bu araştırma 2022-2023 yıllarında Trabzon’da üniversitelerde öğrenim gören öğrencilerden uygulamaya gönüllü olarak katılan erkek katılımcılarla sınırlıdır.
2. Elde edilen bulgular, bu araştırmanın örneklem grubuyla sınırlıdır.
3. Araştırmadan elde edilecek bulgular, kullanılan ölçme araçlarının ölçtüğü özellikler ile sınırlıdır.

1.7.Sayıtlar

1. Araştırmanın örneklemine oluşturan katılımcıların anketleri içten ve doğru olarak cevaplandığı varsayılmıştır.
2. Veri toplama araçlarının ölçülmek istenen özellikleri doğru olarak ölçtüğü varsayılmıştır.
3. Araştırmanın örnekleminin evreni temsil ettiği varsayılmıştır.

1.8.Tanımlar

Karanlık Üçlü: Psikolojide narsisizm, makyavelizm ve psikopatinin kişilik özelliklerini ifade etmektedir.

Suç: İlgili yasalar tarafından zararlı olduğu gerekçesi ile yasaklanan ve bazı durumlarda da cezalandırılan davranışlardır.

2. Kavramsal Çerçeve

2.1. Kişilik Tanımı ve Tarihçesi

Sosyoloji, hukuk, psikoloji gibi farklı bilim dallarında kişilik kavramı farklı şekillerde ifade edilmektedir. Kişiliğin tanımlanmasında çeşitli yazarlar kültürel yapı, deneyim, çevre, biyolojik durum gibi unsurlara dayalı olarak bazı tanımlamalar yapmışlardır. Kişilik teorisyenleri ve psikologlar, hangi konulara odaklanılması gerektiği konusunda farklı görüşlere sahiptir. Bunlardan bazıları, bilindiği mekanizmalarından bahsederken, bazıları ise öğrenme öykülerinden bahsetmektedir. Birtakım teorisyenler ise insanların düşüncelerini nasıl organize ettiğine odaklanmaktadır (Burger, 2006).

Mizaç yahut bir diğer adıyla huy, günlük hayatta meydana gelen belirli, sınırlı, spesifik duygusal tepkilerin nitelik ve niceliklerindeki bir değişiktir. Kişilik ile eşanlamlı olarak yaygın olarak kullanılan bir kelime ise karakterdir. Karakter, bir dizi bireysel davranış ve çevre tarafından kişinin fiziksel, duygusal ve zihinsel etkinliğine verilen değerdir (Köknel, 1985).

Belli bir süre içerisinde ve belli bir davranış düzleminde, bireyin dış dünyasını oluşturan tüm faktörler benzer özelliklere sahip olmaktadır. Ancak, belirli bir ortamdaki kişiler aynı ortamdan farklı biçimlerde etkilenmekte ve aynı ortamdan gelen uyaranlara birbirlerinden farklı tepkiler göstermektedirler. Bu durumun neticesinde, bireylerin davranışlarını analiz etmek, düzenlemek ve tahmin etmek zor bir hal almaktadır. Bu farklılıkların nedenleri ve sebep olduğu sonuçları araştırıldığında kişilik kavramı karşımıza çıkmaktadır (Tudge vd., 2000).

Aslında kişiliğin bir yönü, kişinin diğer insanlarla ilişkilerinde benimsediği ve algıladığı tavır, diğer bir deyişle taktığı maskedir. Çevresiyle sürekli bağlantı halinde olan insanlar, çoğu zaman duygu, düşünce, tutum ve davranışlarını olduğundan farklı şekillendirmeye çalışırlar. Bazı kişilerde bu durum kalıcıdır olabilmektedir. Bazı insanlar kendilerini olduklarından farklı görünmek istemektedirler (Şimşek vd., 2011). Bu nedenle, düzenli veya ara sıra taktıkları maskenin arkasına saklanan insanlar, kendilerini istedikleri kişi gibi sunmaya çalışmaktadırlar. Bu durumda kişilik kavramı, bireyin başkalarıyla olan ilişkisine tepki verme ve kendini sunma şeklini kapsamaktadır (Köknel, 1985).

Kişinin kendisinden kaynaklı tutarlılık taşıyan davranış kalıpları ile kişilik tutarlı davranış kalıpları, kişilik içi süreçler şeklinde ifade edilen durumlardır. Öncelikle bu ifade de iki koşul vardır ve bunlardan birincisi tutarlı bir davranış sergilemektir. Yani okuldaki hırslı bir öğrenci sporda da hırslıdır ya da bugün sosyal olan biri yarın sosyalleşmek gibi tutarlı davranışlar gösterir. Çalışma ortamında rekabetçi olan bir kişinin rekabette de rekabetçi olması davranışlarının istikrarlı olduğunu gösterir. Bu durum onun kişiliğini ifade etmek için kullanılabilir (Burger, 2006).

İkincisi, duygularımızı etkileyen tüm duygusal ve bilişsel süreçleri içeren içsel bir süreçtir. Bazı teorisyenler, belirli duygu durumlarında ortak davranışlar sergilediğimizi ileri sürmektedirler. Örneğin, korku, endişe ve üzüntü gibi durumlarda insanın belirli duygular yaşadığını belirtmektedirler. Bu süreçlere ek olarak, insan davranışını etkileyen süreçler de vardır. Örneğin, aile eğitimi ve çevre deneyimleri de insan karakterinin şekillenmesinde etkilidir. Kişiliği etkileyen bir diğer faktör de kültürdür (Harms ve Spain, 2015).

Araştırmalar, farklı kültürlerden insanların bazı özellikleri paylaştığını göstermiştir. Örneğin, Avrupa ülkelerinin ve Amerika Birleşik Devletleri'nin bireyci kültürleri, bireysel ihtiyaçlara ve başarıya büyük önem vermektedir. Bu kültürün insanları kendilerini bağımsız ve benzersiz görürler. Aksine kolektivist kültürlerde insanlar; aile, kabile veya ulus gibi daha büyük bir gruba ait olma arzusu içinde yaşamını sürdürürler. Bu insanlar işbirliğine rekabetten çok değer verirler. Bu kültüre ait olanlar için grup başarısı, bireysel başarıdan daha memnun edicidir (Burger, 2006).

Sonuç olarak, Batı'daki insanlar yüksek özgüvene sahipler ve kendilerini özel, farklı görmekte ve bireysel başarıya odaklanmaktadır. Ancak Doğu kültürlerinde birlikte yaşama kültürü vardır. Bu kültür çerçevesinde bir arada olmanın ve bir gruba ait olma tatmin edici bir durumdur. Bu durumda kişiliği etkileyen önemli bir faktör, insanlar arasındaki kültürel farklılıktır (Burger, 2006).

Bir insanın kişiliğinin öğrenme yoluyla oluştuğuna inananlara göre, yaşam boyu edinilen deneyimler kişiliği oluşturmaktadır. Çocukluğundan itibaren insan, büyüdüğü çevreye verdiği tepkilere göre kişiliğini geliştirmektedir. İnsan büyüdüğü ortamda sakin ve ağırbaşlı olduğunda, kendisinin ve başkalarının bu tür davranışları ödüllendirdiğini gördüğünde bu davranışı içselleştirmektedir. Saldırgan veya öfkeli davranışlar

cezalandırılırsa bu davranışlardan kaçınılır. Diğ er bir deyişle kişi, davranışlarını ödül ve cezalara göre düzenlerler ve onaylanmayla beraber davranışını içselleştirir. Bu açıdan bakıldığında, insanın davranış ve karakter özelliklerini belirleyen bir unsur olarak sosyal  evre baskın kavramdır (Fırat vd., 2005).

Aslında kişiliğin bir diğ er yönü, kişinin diğ er insanlarla ilişkilerinde benimsediği ve takındığı tavır, başka bir ifadeyle takmış olduğu maskedir.  evresiyle sürekli bağlantı halinde olan insanlar, çoğu zaman duygu, düşünce, tutum ve davranışlarını olduğundan farklı şekillendirmeye çalışırlar (Harms ve Spain, 2015). Bazı insanlar farklı görünmek ister. Bu nedenle, düzenli veya ara sıra taktıkları maskenin arkasına saklanan insanlar, kendilerini istedikleri ve arzu ettiği gibi sunmaya çalışırlar. Bu çerçevede kişilik kavramı, kişinin diğ er insanlar ile kurmuş olduğu ilişkilerdeki tepkiyi ve kendini gösterme şeklini de kapsamaktadır (Köknel, 1985).

2.1.1. Kişilik Kavramına Kuramsal Yaklaşımlar

Kişiliğe ilişkin kuramlar, değişik araştırmacıların, bireylerin kişiliklerini ve bu çerçevede kişiliğe bağlı davranışlarının ana sebeplerini ifade edebilmek adına, birbirinden değişiklik gösteren özellikleri perspektifinde ele almak, incelemek üzere meydana getirilmiştir (Erdoğan, 1997). Bu bağlamda bu bölümde, kişiliği tanımlama noktasında ilgili alan yazında genel kabul görmüş kişilik yaklaşımlarından olan, Sigmund Freud’un “Psikoanalitik Kuramı”, Alfred Adler’in “Bireysel Psikoloji Kuramı”, Horney’in “Kişilik Kuramı”, Jung’un “Analitik Kuramı” ve “Beş Faktör Kişilik Modeli” tanımlandıktan sonra “Karanlık   l  Kişilik  zellikleri” yaklaşımına geçiş yapılmıştır.

2.1.1.1. Freud’un Psikanalitik Kuramı

Kişiliği belirlemenin en yaygın yöntemlerinden biri olan psikanalitik kuram, kişiliği belirli bilindışı süreçlerin ortaya çıkışı olarak tanımlayan Freud tarafından önerilmiştir. Psikanalitik yaklaşım, bireyin kişiliğinin bilindışına dayandığına ve davranışın saldırganlık ve cinsellik merkezinde şekillendiğine, ancak bu i  g d sel dürtülerin ve bazı sosyal engellerin çatışmasından sonra gerçeğe dönüştüğünü iddia etmektedir (Erdoğan, 1997).

Freud tarafından ortaya atılan psikoanalitik kuramda ilkel benliği ifade eden “id”, üst benliği ifade eden “süper ego” ve benliği ifade eden “ego” üç temel kavram mevcuttur.

Bu kavramlar, birbirleriyle etkileşim içindedir. Bu kavramlar aşağıdaki gibi açıklamak mümkündür.

Ego (Benlik): Ego, kişinin bilincinde olduğu arzular, duygular ve düşünceler biçiminde belirtilebilir. Ego, bilindiği süreçler ile sosyal gerçeklik arasındaki denge noktasında çalışır ve iç dünyadan zevk alma arzusu ile dış dünyanın beklentileri ve gerçekliği arasında bir dengeleyici niteliğindedir. Başka bir deyişle ego, “kişinin ilkel yanının beklentileri ile toplumsal kuralların yarattığı baskıyı dengeleme mekanizması” şeklinde ifade edilebilir (Uysal, 2015). Bu çerçevede ego, kişinin davranışlarını düzenleyici bir roldedir ve bir dizi araştırmacı onu “Düzenleyici Dizge” şeklinde belirtmiştir.

Gerçeklik prensibiyle çalışan ego, id’i bu şekilde kontrolüne almaktadır. Ego, dış dünya ve ilkel yan arasında dengeyi sağlayabilmek için birtakım yetkilere sahiptir. Bu yetkiler şu şekildedir;

- Cinsellik, açlık gibi dürtülerin bilincine varılıp algılanması,
- Yiyeceğin nerede olduğu ve ona nasıl ulaşılabilineceği gibi dış dünyada mevcut olan şartların farkına varılması,
- Yiyecek almak için para ver ve hırsızlık yapma gibi basit bir örnekle ifade etmek gerekirse, toplumsal talebe dürtüleri uygun vaziyete sokma,
- İstemli ve uygun bir davranışı eylem haline getirme şeklindedir.

Ego, evrimsel bir sürecin neticesidir. Spesifik olarak, bir birey bir id veya zevk merkezli, ilkel yapıyla doğmaktadır. Zamanla haz peşinde koşmanın da bazı kuralları olduğunu öğrenmekte ve böylece dünyanın gerçekleriyle yüzleşmektedir (Burger, 2006). Bu sürecin sonunda alt benliğin özel bir noktası gelişmekte, bu da ihtiyaç duyduğu aracı mekanizmayı oluşturmaktadır ve netice itibarıyla de egoyu ortaya çıkmaktadır.

İd (İlkel Benlik): Freud, kişinin doğumuyla belli bir zaman dilimine dek sadece tek bir kişilik yapısının söz konusu olduğu ve bunun id olduğunu ifade etmiştir. Yalnızca haz odaklı olan id, kişiliğin en yabani ve ilkel halidir.

İd, keyfiliğin ve kuralsızlığın hakim olduğu, gerçeklikten ve mantıksal yaklaşımdan uzak bir haldir. Zevk unsurunun ön planda olduğu id, bireyin istek ve şehvetlerini tatmin etmeye yönelik sadece doyum odaklı bir tavır üzerine kuruludur (Uysal, 2015).

Bu manada id odağındaki talep ve beklentiler yer, zaman, yer ve toplumsal kurallarını tanımamaktadır. İhtiyaçların sadece haz ilkesi çerçevesinde karşılanması önemlidir. Freud burada önemli bir noktayı vurgulamaktadır. Freud'a göre id, elde etmek istediği şeye refleks olarak terk edilirse, talepleri genellikle toplumsal normlara uygun olmamasından dolayı karşılıksız ve tatminsiz kalacaktır (Burger, 2006). Bu nedenle id, dürtülerin tatmin edilebilmesi hususunda yoğun derecede egoya baskı uygulamakta ve “dilek geçirme iç yönetimi” aracılığı ile onu kullanmaktadır.

Süper Ego (Üst Benlik): Benliğin toplumsal değerler ve normlar tarafından yönetilen kısmı süper ego ile belirtilmektedir. Bir birey doğduğunda tabuları, ayıpları, saygısı, hakları, yasaları vb. değerleri yoktur. Hayatının bu döneminde haz ilkesi hakimdir ve davranışları bu çerçevede belirlenir. İlerleyen yıllarda birey yukarıda belirtilen değerleri edinir ve önce ailede sonra diğer toplumsal yapılarda belirli kurallara uyması teşvik edilir ve bu kurallara uymadığı takdirde sorumlu tutulur.

Freud'a göre bu duygu ve değerler ağı süperegoyu meydana getirmektedir. Bu şekilde bireyin hayatının erken döneminde başlayan bu süreç, birey üzerinde uygun davranışı gerçekleştirmesi için içsel bir baskıya yol açar ve birey bu kurallara göre yaşamaya çalışarak cezalandırılması gereken davranışlar sergilemekten kaçınmayı tercih eder. Birey, kendisi için kurallar oluşturan yapıdan uzak olsa da bu davranışları içselleştirdiği için öğrenilmiş davranışları sergilemeye devam eder (Eren, 2001). Süper egonun kişinin hayatındaki ana belirtisi, suçluluk duygusudur. Bu duygu bazı araştırmacılarca “Yargılayıcı Dizge” şeklinde ifade edilmiştir.

Üst benlik, ile ilkel benlik devamlı olarak çatışma halindedir. Üst benlik, kişiyi sürekli olarak erdemli davranışlar sergilemeye yöneltmekte ve bu çerçevede egonun meydana gelmesine katkı sağlamaktadır (Baysal ve Tekarslan, 2004). Bu çatışmada egonun görevi ise arabuluculuk ve dengeleyiciliktir.

2.1.1.2. Adler'in Bireysel Psikoloji Kuramı

Alfred Adler, Freud'un aksine bireyin davranışlarına yön tayin eden şeyin cinsellik ile sevgi olduğu fikrini reddetmektedir. Ona göre bireyin davranışlarına yön tayin eden süreç karmaşıktır.

Adler, Freud'un bireycilikle ilgili bazı fikirlerini savunurken bazı açılardan da farklılık göstermekte ve bireye farklı bir açıdan bakılması gerektiğine inanmaktadır

(Şimşek, Akgemci ve Çelik, 2011). Freud'un bireyde bilinçdışı süreçlerin etkili olduğu fikrine katılan Adler, bazı yönlerden Freud'dan farklı düşünmektedir. İki araştırmacı arasındaki farklar şu şekilde özetlenebilir (Şimşek vd., 2011);

- Adler, yetişkin kişiliğin, dünyaya geldikten sonra ilk beş sene içindeki tecrübelerden meydana geldiği fikrine karşı çıkmaktadır,
- Adler, Freud'un kişilikte içgüdüsel etkileri, olması gerekenin üstünde ön plana çıkardığını, toplumsal değer ile dinamikleri aşırı derecede dikkatte almadığını ileri sürmektedir.,
- Adler, Freud'un kişiliğin daha çok karanlık taraflarına odaklandığını ifade etmektedir. Ona göre kişiliğin bu yönünden çok aydınlık yönlerine odaklanılmalıdır.

Adler'in kişiliğe ilişkin kuramı, Freud'a benzer şekilde, bireysel davranış doğumla başladığını ve toplumsal yapı içinde kurulduğunu öne sürmektedir. Adler'in Freud gibi bir başka yaklaşımı da bireyin gelişimi için yaşamın ilk yıllarının çok önemli olduğu ve en önemli çevresel faktörün aile olduğu yönündedir (Yanbastı, 1990).

Adler, kişiliğin belirleyicilerinin iki ana aile yaklaşımı olduğunu belirtmiştir. Bunlar şu şekildedir (Gençtarım ve Çetinkaya, 2016);

Aşırı ilgili aile: Ebeveynler aşırı koruyucu ve aşırı hoşgörülüdür. Adler, bu yaklaşıma sahip bir ailede büyüyen bir çocuğun bağımsızlığını kaybettiğine, aşağılık duygularının arttığına ve bazı kişilik sorunlarına yol açtığına inanmıştır.

İhmalkâr aile: Bu, genellikle çocuklarını yok sayan bir ailenin tutumudur. Adler'e göre, ebeveynleri tarafından ihmal edilen bir çocuk başka insanlara karşı soğuktur ve şüphelidir. Bu çocuklar yetişkin bireyler olduklarında dahi samimi ilişkiler kurmakta güçlük çekmekte, diğer insanların kendilerine karşı samimi olmasından rahatsız olmaktadır.

Adler'in kişilik kuramında değinilen bir diğer önemli nokta da bireyin doğum sırasındır. Buna göre ilk doğan kardeş daha zeki, yetenekli, sosyal olarak aktif olacaktır. Aynı şartlar ve koşullarda büyüseler dahi ilk doğanın diğer kardeşlerden önemli farklılıkları olacaktır. Diğer bir deyişle Adler, doğum sırasının bireysel yetenek ve zeka düzeyinde etkin bir rol oynadığına inanmaktadır (Karadağ, 2012). Adler, bireyleri doğum sırasına göre tek çocuk, birinci çocuk, ikinci çocuk, ortanca çocuk ve en küçük çocuk

olarak sınıflandırmış ve doğumda her insanın sadece doğum sırasına göre farklı özelliklere sahip olacağını belirtmiştir.

Adler, her bireyin doğuştan bir üstünlük arayışı içinde olduğuna dikkat çekmiş ve bu üstünlük çabasını, bireyin bir alt konumdan bir üst konuma geçmesi olarak tanımlamıştır. Adler, kişinin bireysel güçlü yönler, mükemmellik ve yeterlilik için göstermiş olduğu çabayla arzu edilmeyen negatif duygularla başa çıktığını belirtmektedir. Üstün olmak için harcanan gayretin kişiliğin meydana gelmesinde etkili olduğu, Adler'in öne sürdüğü bir başka yaklaşımdır.

Adler, dört değişik kişilik tipi tanımlamıştır. Aşağıda verilen bu tipler, kişinin yaşamı içindeki görev, sorumluluk ve problemlere yaklaşımı saptayan etkinlik derecesi ve sosyal ilgi boyut odağında tanımlanmıştır. Bunlar;

1. Yüksek etkinlik derecesine sahip, düşük ilgi derecesi olan baskın tip.
2. Orta etkinlik derecesine sahip, sosyal ilgi düzeyi orta derecede olan alıcı tip.
3. Gerek etkinlik derecesi gerekse de sosyal ilgi düzeyi düşük olan kaçınan tip.
4. Gerek etkinlik derecesi gerekse de sosyal ilgi derecesi yüksek olan sosyal yetkin tip.

Burada söz konusu tipolojik ayırım, insanların tamamını bu dört tipolojiyle kategorize etmek manasını taşımamaktadır. Her insana ait farklı bir yaşam şekli mevcuttur. Bu yaşam şekilleri yukarıda bahsi geçen dört tipoloji ile açıklanmayacak kadar geniş bir bakış açısına sahiptir (Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2012).

2.1.1.3. Horney'in Kişilik Kuramı

Karen Horney, yeni Freudcu akımın öncüleri arasında yer almaktadır ve psikalaniz alanında uzmanlaşmıştır. Freud görüşlerine yeni bir bakış açısı kazandırmayı amaçlayan Horney, ilgili kurama toplumsal açıdan yeri görüşler getirmiştir. Özellikle nevroz üzerine çalışmalarını sürdüren Horney (Karadağlı, 2019), her bireyin potansiyelini gerçekleştirebileceğine olan inancı ile çocuklukta işlevsel bozukluklar yerine sağlıklı bir benlik oluşturulacak süreçlere odaklanılması gerektiğini vurgulamaktadır. Horney, Freud düşünce yapısında bulunan kız-erkek çocuklarının

birbirinin cinsel organlarını kıskandığı görüşünün özellikle erkek çocuklara verilen haklardan kaynaklı ve kültürel kökenleri olan bir kıskançlık olduğunu ifade etmiştir (Alarcon, Eschleman ve Bowling, 2009). Horney, çocukluğun içsel kaynaklar yanında içinde bulunulan çevre ile de şekillendiğini belirtmiştir. Kişiliğin hayat boyu yaşanan olaylar ve bu olaylar sırasında görülen destek ve güven duygusu ile şekillendiğini araştırmıştır. Aksi halde, güven ve destek ortamının bulunmadığı çevrede ise bireylerin savunma mekanizması geliştirerek hayatın getirdikleri ile baş etmeye çalıştığını öne sürmektedir. Diğer yandan Horney, insan yaşamında kaygının nevroz için temel oluşturduğunu ifade etmektedir. Bireyler ancak destek görme, sevginin korunması, güç oluşturma ve gerekli durumlarda geri çekilme ile kaygıdan korunmaktadır. Nevrotik bireyleri normal bireylerden ayıran tek fark, herkesin yaşadığı problemleri daha yoğun yaşamaları ya da bu problemlere daha fazla maruz kalmalarıdır. Nevrotikler, bir çıkmaz içerisinde farklı yolların mümkün olduğunu fark etmeden aynı stratejilerle durumu sürdürmektedir. Horney' e göre bireyler kendilerini güvende hissetmek adına çeşitli davranış eğilimlerinde bulunmaktadır (Simanowitz ve Pearce, 2003). Bu davranış eğilimleri on farklı ihtiyaç kategorisinde sınıflandırılmıştır. Bunlar (Karadağ, 2012);

- Sevgi ve onay ihtiyacı: Kişilik gelişiminde başkaları için çaba göstererek karşılığında daima sevgi ve onay alma ihtiyacı güdülmektedir. Reddedilme ise kişilik oluşumunda doğrudan nevrozik durumlar oluşumuna neden olmaktadır.
- Yaşamı paylaşacak bir ortağa duyulan ihtiyaç: Yalnız kalmayı sevmeme, duyguları paylaşma, terk edilmekten korkma ve bir arada yaşanacak kimselere duyulan ihtiyacı ifade etmektedir.
- Yaşamını dar sınırlar içinde tutmaya yönelik ihtiyaç: Beklentiye girmeden, daha az olanı kabul etmeye çalışarak, alçak gönüllü bir biçimde yaşamaya yönelik ihtiyacı belirtmektedir.
- Güç kazanmak ihtiyacı: Daima güçlü olmak ve öyle görünmek isteme, güçsüz görünmenin tehditlere açık olmayı mümkün kıldığı düşüncesi ile kendini korumaya çalışmaya yönelik ihtiyaçtır.
- Başkalarını sömürmeye yönelik ihtiyaç: Kendi bencilliği ile başkalarını kullanmak, kendi menfaatleri için davranışlarını uyarlamak ihtiyacını ifade etmektedir.
- Saygınlık kazanmaya yönelik ihtiyaç: Daima güçlü, sevilen, popüler, başkalarının bakış açısına uygun olarak var olmaya yönelik ihtiyaçtır.

- Başkalarının hayranlığını kazanmaya yönelik ihtiyaç: Aidiyet yaratma, sevilme, onaylanma, ilgi çekici olma gibi gereksinimlerin olduğu ihtiyaçlardır.
- Başarı kazanmaya yönelik ihtiyaç: Daima hırsları ile göz önünde bulunmaya ve başarılı olmaya çalışan bireylerin ihtiyaçlarını ifade etmektedir.
- Bağımsızlığa ve kendine yeterli olmaya yönelik ihtiyaç: Yaşananlardan öğrenilenler sonucunda yalnız olma, kendine yetme, yardım istememe, kimseye bağlı hissetmeyerek hayatta kalmaya yönelik ihtiyaçtır.
- Kusursuz olmaya ve eleştiriye karşı savunmaya yönelik ihtiyaç: Yargılanmaktan korkma, her zaman kabul görme, hata yapmaktan çekinme ve yanlış yapmamak adına çaba göstererek eleştirilere karşı durma gereksinimini ifade etmektedir.

Horney, yukarıda belirtilen ihtiyaçları ile bireylerin üç kategoride insanlar ile iletişim kurabileceğini belirtmektedir. Bu iletişim türleri insanlara yönelme ile uyumlu kişilik, insanlara karşı hareket ile saldırgan kişilik, insanlardan uzaklaşmayı içeren müstakil kişilik olarak sınıflandırılmıştır. Nevrozlu kişiler problem durumuna göre farklı eğilimler geliştirerek bu tarzlardan birini kullanmaktadırlar. Bunlar (Burger, 2006):

- İnsanlarla bir arada olmaya yönelim: yönelmek: İnsanlarda bir arada olurken tüm ilgiyi daima üzerinde isteme, insanlara bağımlı olma, daima sevgiyi talep etme eğilimlerini ifade etmektedir. Bu tip ilişkiler tek yönlü ihtiyaç ve gereksinimi gidermeyi amaçladığı için zarar görmektedir.
- İnsanlara karşı hareket: Hayatta kalma ve varoluş için daima insanları sömürmeye çalışma, çıkar ilişkileri kurma, saldırgan tavır gösterme eğilimidir. Yetersizlik ve güven problemleri ile insanlara doğrudan zarar verme yönelen bu kişilikteki bireylerle iletişim çoğunlukla yüzeysel ya da acı verici olabilir.
- İnsanlardan uzaklaşmaya eğilim: Bu eğilimdeki bireylere göre kaygıdan kaçınmanın en iyi yolu insanlardan uzak durmaktır. Bazı bireyler, kaygıları ile baş edebilmek adına uzaklaşır ve izole olmayı tercih ederler. Problemlerini paylaşacakları kişilerin varlığına da inanmayan bu kişiler duygusal deneyim ve ilişkilere kapalı, minimum insan ilişkileri ile hayatlarına devam etmek isterler. Sevgi, ilgi ve sosyal ilişkilerden sakınan bu insanlar iletişime açık olmaktan çekinmektedirler.

2.1.1.4. Jung’ın Analitik Kuramı

Yöntem ve içerik olarak Freud'a çok benzeyen Carl Gustav Jung, Freud'un öne sürdüğü psikanalitik kuramdaki birey-cinsellik kavramından genel olarak farklı düşünmekte ve Freud'un yaklaşımına karşılık olarak analitik bir kuram önermektedir.

Jung, kişiliği duygusal-sezgisel, düşünsel-hissel ve içedönük-dışadönük bağlamında incelemiş ve kişiliği bu eksenlerde ele almıştır

Jung, kişilerin sosyal hayatlarındaki anlayış ve etkileşim düzeylerini incelemek için duygusal ve sezgisel yönlerine odaklanmıştır. Jung'a göre, bir kişinin davranışının gerçek mi yoksa içgüdüsel mi olduğu, kişinin duygu ve içgüdüleriyle doğrudan ilişkilidir (Yanbastı, 1990). Bu çerçevede Jung, gerçekçi (realist) bireylerin duygularla, sezgisel (öznel) bireylerin ise sezgilerle hareket ettiğini savunmuştur.

Benzer bir biçimde Jung, bireyleri duygusal ve entelektüel yönelimleri açısından incelemiş ve duygularıyla hareket edenleri daha empatik, duygusal, düşünsel bir şekilde hareket edenleri ise rasyonel ve gerçekçi olarak tanımlamıştır (Harms ve Spain, 2015).

Son olarak Jung, bireyi içe dönük ve dışa dönük özellikleri açısından değerlendirmiş ve daha sonra kişilik konularına bu açıdan bakan araştırmacılara öncülük etmiştir. Bu yaklaşıma göre Jung, dışadönükleri yalnızlıktan hoşlanmayan, diğer insanlarla sık sık vakit geçirmek isteyen ve başkalarından esenlik kaynakları arayan kişiler olarak tanımlarken, içe dönükler fikir, düşünce ve ilgilerinin başkalarına yönelik olduğunu öne sürmüştür. İçe dönük insanların diğer insanlar ile yakınlıkları sınırlıdır ve iletişimleri herkese açık değildir (Cüceloğlu, 1991). Jung, bu yaklaşımda, kişilik sorunlarının genel itibarıyla bu iki kavram arasındaki dengesizlikten kaynaklandığını öne sürmüş bireyin sağlıklı bir hayat sürdürmesi için bu dengesizliğin olmaması gerektiğinin altını çizmiştir.

2.1.1.5. Beş Faktör Kişilik Kuramı (BFBK)

Beş faktör kişilik modeli bir teori değil, çeşitli kişilik özelliklerini birleştiren bir gruplama modelidir. Bu modelde kişiliği tanımlamak için bireylere çeşitli işaretler ve bu işaretlerin özelliklerini temsil eden ifadeler sunulur ve kendilerine en uygun olanı seçmeleri beklenir. Bu şekilde bireyin kimlik tespiti, birey adına belirli bir grup tarafından yapılmaktadır. Bu model, sorumluluk, uyumluluk, duygusallık, gelişime açıklık ve

dışadönüklük gibi faktörlerden oluşmaktadır. Bunlar aşağıda sade bir biçimde açıklanmaktadır:

Sorumluluk: Bu kişilikte olan bireyler, mevcut dürtülerini kontrol etmeleri, belirli hedefler için çabalamaları ve bu hedeflere doğru ilkeler, disiplin ve titizlikle çalışmaları ile tanınırlar. Bu özelliğe sahip kişiler genellikle yaratıcı, çalışkan ve güvenilir olarak ifade edilmektedir. Sorumluluk özelliğinin olumsuz yanı, bu özelliğe sahip kişilerin mükemmeliyetçi olma ve çalışmayı sevmeme eğiliminde olmalarıdır, bu nedenle bazen kendileri ve çevrelerindeki için yıkıcı davranışlarda bulunabilirler (McCrae ve John, 1992). Sorumluluk özelliğine sahip kişiler, bu özelliğe sahip olmayanlara göre işlerinde daha başarılı, daha çalışkan, daha düzenli ve olumsuz sonuçlarla baş etmede daha sabırlıdır. Bu sonuç odaklı insanlar, hem kişisel hem de organizasyonel çalışmalarda oldukça başarılıdır.

Uyumluluk: Bu kişilik özelliğine sahip insanlar, uyumlu, arkadaş canlısı, şefkatli, sevgi dolu ve alçakgönüllü özellikleriyle öne çıkmaktadırlar. Bireyi, bu kişilik özelliğinde yalnızca tek bir birey olarak ele alınmamakta; diğer bireyler ile olan ilişkileri kapsamında değerlendirilmektedir (Digman, 1990). Uyumlu insanlar, çevrelerinde sevgi dolu, yaratıcı ve güvenilir insanlar olarak tanımlanırken, bu özelliği taşımayanlar kavgacı, umursamaz ve bencil olarak ifade edilirler.

Duygusallık: Duygusal (Nevrotik) kişilik özellikleri yüksek olan insanlar, gergin, korkmuş, endişeli ve depresif olma eğilimindedir. Bu kişilik özelliğine sahip bireyler, olumsuz duygusal süreçlere (depresyon, kaygı, korku vb.) açık ve eğilimli kişiler olarak tanımlanmaktadır. Öte yandan duygusal kişiliği düşük olan bireyler ise rahat, dengeli, soğukkanlı olarak ifade edilmektedirler.

Gelişime Açıklık: Gelişime açıklık, bireyin yenilik, çeşitlilik ve değişim isteği ile ilişkilidir. Yüksek derecede bu kişiliğe sahip insanlar, yeniliğe ve değişime açıktır, rutini ve sıradanlığı reddederler. Gelişime açık, duyarlı, entelektüel, yaratıcı, geleneksel olmayan yöntemleri kullanmaya istekli kişiler olarak tanımlanan bu bireyler, genel itibarıyla içinde yaşadıkları toplumun gelişmesinde ve değişmesinde öncü rol oynarlar (Somer, Korkmaz ve Tatar, 2002). Bu çerçevede gelişime açık bir kişiliğe sahip olan bu kişilerin örgütsel ve toplumsal değişim sürecinde önemli rol oynadığı söylenebilir.

Dışa Dönüklük: Dışadönük bireyler, diğer insanlarla birlikte olmaktan hoşlanan, kendine güvenen, aktif ve girişken insanlardır. Dışadönüklüğü yüksek olan kişiler, özellikle örgütsel faaliyetlerde başarıyı yakalamakta ve yapacağı işlerde daha motive olma özelliğindedirler. Bu anlamda dışadönüklüğü yüksek kişiler, düşük olanlara nazaran bulundukları örgüte daha olumlu katkı sağlamaktadır (Alarcon, Eschleman ve Bowling, 2009). İnsanı odağında bulunduran bu kimseler, yüksek enerjileri, motivasyonları ve organizasyon becerileri ile temas kurdukları kişileri etkileyebilen ve yönlendirebilen insanlara ilgi duymaktadırlar. Dışa dönüklüğü düşük olan insanlar içe dönük, sosyalleşmiş ve savunmacı olarak ifade edilirler.

Karanlık özellikler ile beş faktör kişilik kuramı arasında önemli bir ilişkinin söz konusu olduğu, yapılan bazı araştırmalarca ifade edilmiştir. Buna göre uyum sağlama ve gelişime açıklık ile Makyavelizm arasında negatif yöne sahip olan, duygusallık ile ise pozitif yönlü bir ilişkiye rastlanılmıştır. Narsisizm ile dışadönüklük ve gelişime açıklık arasında pozitif, uyumluluk ile negatif bir ilişki bulunmuş; psikopati özelliklerinin sorumluluk ve uzlaşma özellikleri ile negatif ilişkili olduğu bulunmuştur (Vernon vd., 2008).

Kişiliğin görünen yönlerini ele alan ve alan yazınında geniş kabul gören Beş Faktör Kişilik Kuramı, bu kısa girişten sonra, bir başka kişilik yaklaşımı olan Kişiliğin Karanlık Üçlüsü'ne genel bir bakış sunmak açısından uygun olacaktır. Bu bilgiler ışığında, çalışmanın ilerleyen kısımlarında karanlık kişilik özellikleri, ana hatları ile tanımlanmaya çalışılmaktadır

2.1.2. Kişiliği Etkileyen Faktörler

Kişilik, birçok şekilde tanımlaması yapılan bir kavramdır. Bu tanımların çokluğu, kişiliği oluşturan faktörlerin artmasına yol açmaktadır. Kişilik, geçmiş deneyimler, genetik, gelecek beklentileri ve kişinin ait olduğu kültür gibi faktörler tarafından belirlenmektedir. Bir kişinin kişiliği, kişinin çevresinden ve doğal faktörlerden büyük ölçüde etkilenmektedir. Birey, dış dünya ile etkileşimi sonucunda ortaya çıktığı gibi, bireyin içinde yaşadığı toplum da onun belirli davranışları öğrenmesine veya geliştirmesine neden olmaktadır. Genetik özellikler ve çevre, kişiliğin oluşumuna etki eden ve onu değiştiren faktörlerdir. Bazı insanlar yetenekte, bazılarında zekada ve bazılarında sosyal becerilerde farklılık göstermektedir. Kişilik gelişimi doğumdan ölüme

kadar devam eden bir süreçtir. Alınan eğitim ve deneyim, kişiliği etkileyen diğer faktörler olarak kabul edilebilir. Özetle kişilik özelliklerini etkileyen birçok değişken mevcut bulunmaktadır. Bu değişkenler aşağıda başlıklar halinde sunulmaktadır (Girgin, 2007).

Aile Faktörü

Kişilik gelişimi üzerinde bireyin beraber yaşadığı aile üyeleri ile olan ilişkisi önemli bir etkiye sahiptir. Adil bir ortamda yetişen, düşünce ve davranışları üzerinde baskı oluşturmayan, sağlıklı ebeveynlerle büyüyen bireylerin daha adil ve akıllı davrandıkları söylenebilir. Bu kişilerin toplum içinde uzun süre daha aktif oldukları ve yaşamlarında zahmetsizce iletişim kurdukları görülmektedir. Bir ebeveynin bazı durumlara gösterdiği tepkiler, kişinin bazı tepkileri üzerinde pekiştirici etkiye sahip olurken, bazı durumlarda da kişinin cesareti ve özgüveni üzerinde zedeleyici olabilmektedir. Bu durum kişilerde birtakım süreğen davranış ile değerlerin benimsenmesi konusunda destek olurken bazı davranışların da benimsenmesi üzerinde engel meydana getirmektedir (Bozkurt, 2006).

İnsanların ilişkilerinin sahnelendiği temel alan, aile ortamıdır. Bu ortamda çocuk, insan etkileşiminin tüm yönlerini gözlemleyebilmektedir. İnsan ilişkilerinin dinamiklerini oluşturan fikir birliği, işbirliği ve uzlaşmayı bulduğumuz yer burasıdır. Çocuk, ayrıca aile içindeki çatışmaları, kavgaları ve fikir ayrılıklarını görüp özümsemektedir. Çocukların iyi gözlem becerisi bulunmakta olup, aile üyelerinin eylem ve tutumlarını gözlemlemekte, yargılayıp tepki meydana getirmektedir. Kısaca belirtmek gerekirse, yaratıcı ve onarıcı davranışlar sergileyen ailelerde olumlu becerilere sahip kişiler yetişir (Yörükoğlu, 2011).

Anne ve babalar, çocuklarını sevdiğinde ve ona saygı duyduğunda, çocuklar başkalarına karşı saygı ve sevgiye dayalı davranışlar geliştirmektedirler. Sonuç olarak ebeveynin sergilediği davranışlar, çocukların kişilik gelişimleri üzerinde etkili olmaktadır (Yavuzer, 1995).

Sağlıklı ve güvenli bir aile ortamı, bireyler için saygı, sevgi ve karşılıklı anlayışı beslemekte, kişisel gelişimi sağlamakta ve özgüven inşa etmektedir. Anne ve babanın örnek olarak alınmasıyla beraber, cinsel kimlik oluşmaya başlamaktadır. Kişi model aldığı davranışı çevresinde göstermektedir (Yörükoğlu, 2011).

Kalıtımsal Faktörler

Kalıtım, bireyde bulunan özelliklerin bir nesilden diğerine aktarılması olarak kabul edilmektedir. Zekaya ilişkin problemler ile zihinsel manada birtakım durumlar, kalıtsal durumlar çerçevesinde değerlendirilmektedir. Genel olarak kalıtımın davranışın temeli olduğu ve insanların ruhsal durumu üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu bilinmektedir. İnsanların doğumdan itibaren sahip oldukları genetik yapı kişiden kişiye değişim göstermektedir. Bireyin zihinsel özellikleri davranışın oluşmasında önemli bir etkindir. Amaçların saptanmasında ve inanç kavramının meydana gelmesinde bireyde doğuştan gelen kalıtsal faktörlerin yalnız başına belirleyici olmadığı belirtilmektedir (Bozkurt, 2006).

Kişilerde doğuştan birtakım potansiyel özellikler bulunmaktadır. Bu özellikler, ebeveynlerin genlerinden ve onlara da önceki nesilden miras kalmaktadır. Genetik alanında her geçen gün yeni araştırmalar yapılmakta ve alan yazını gelişmektedir. Yapılan araştırmalar arasında bir kişinin anne ve babasının genlerinin ne kadarını aldığı sorusu olan çoğunluktadır. Fakat bunu günümüzde net bir biçimde bilmek neredeyse olanaksızdır. Çünkü bu özellik her ne kadar kalıtsal olsa bile doğumdan sonra olumsuz çevre koşullarından ötürü gelişmemektedir. Buradan insan karakterinin çevrenin ve kalıtımın etkisiyle oluştuğunu söylemek daha doğru olacaktır (Fırat vd., 2005).

Sosyal ve Kültürel Faktörler

İnsan, doğumundan itibaren, bağlı olduğu toplumun kültürüyle iç içedir. Bu durum, bireyin benlik gelişiminde devamlılık arz eden bir etkileşim meydana getirmektedir. Genetik faktörler ve çevre, kişinin benlik gelişimi üzerinde en fazla etkiye sahip olan olgulardır. Çevresel faktörler arasında insanın kişiliği üzerinde en fazla etkiye sahip olan faktörler, toplumun sosyal ve kültürel faktörleridir. Her bireyin kişiliği, içinde yaşadığı kültür tarafından biçimlenmektedir (Bozkurt, 2006).

Kişinin, diğer kişiler ile olan ilişki hali, söz konusu kişinin düşünce yapısını etkilemektedir. Bir topluluk içinde yaşama zorunluluğu gereği birey, toplumsal ve sosyal değerlerden bütün halinde etkilenmektedir. Komünal yaşama duyulan ihtiyaç, bireyler arasındaki ilişkiyi de belirlemektedir. İnsanın içinde bulunduğu zorlu süreçlere rağmen geliştirmiş olduğu en değerli araç ruhtur ve ruhun doğası toplumsal hayatın gereklerine

uygundur. Diğer bir deyişle medeniyet kendiliğinden ortaya çıkmamıştır. Bireylerin fiziksel ve sosyal ihtiyaçlarından dolayı bir işbölümü oluşturduğu, bunun sonucunda medeniyetlerin meydana gelmesi ve günümüze kadar gelişiminin devam ettiği gözlemlenmiştir. Bu süreç ise kişinin yapısını biçimlendirmiştir (Adler, 2004).

Belirli bir toplumsal yapı içinde yaşayan tüm insanların kendilerini etkiledikleri durumlar bireyden bireye farklılık göstermektedir. Bu anlamda insanların benzer durumlara sahip olmadığı bilinmektedir. Ailenin sağladığı eğitim olanakları, içinde yaşadıkları koşullar ve dini inançları kişisel gelişimlerinde fark yaratmaktadır. Örneğin, bir birey, yüksek gelirli bir ailenin imkanlarıyla başarılı olurken, düşük gelirli bir ailenin imkanlarıyla, olumsuz yaşam standardı nedeniyle başarısız olabilmektedir (Şimsek vd., 1998).

2.2. Karanlık Üçlü Kavramı

Karanlık kişilik özelliklerine ilişkin bilgi vermek, Karanlık üçlü (Dark Triad) kavramına geçmeden önce faydalı olacaktır.

Kişiliğin karanlık tarafıyla ilgilenen araştırmacılar tarafından yürütülen çalışmalara göz atıldığında, insanın karanlık özelliklerinin birleşik bir sınıflandırması olmadığını göstermiştir. Bununla birlikte, birkaç dikkate değer çalışma mevcuttur. Kişiliğin karanlık yönüne odaklanan araştırmacılardan Moscoso ve Salgado (2004), kişiliğin karanlık yönlerini 14 boyutla incelemişler ve bunu “Disfonksiyonel Kişilik Tarzı” olarak adlandırmışlardır. Karanlık kişilikle ilgili alan yazınında bulunan bir diğer kategori ise Amerikan Psikiyatri Derneği’nin üretmiş olduğu kişilik bozukluklarının 10 boyutlu tematik sınıflandırmasıdır (Burkay, 2008). Diğer bir kategori ise, Paulhus ve Williams (2002) tarafından önerilen ve kişiliğin karanlık tarafını daha genel ve özlü bir hale dönüştüren, 3 boyutlu “Karanlık Üçlü Kişilik Özellikleri” dir. İlgili alan yazınında sıkça kullanılması ve genel olarak kabul görmesi açısından ele alınan bu çalışmada karanlık kişilik özellikleri çerçevesinde kişiliğin karanlık yönü ele alınacaktır.

Tablo 1. Genel Karanlık Kişilik Özellikleri Sınıflandırmaları

Moscoso ve Salgado Disfonksiyonel Kişilik Tarzı 14BOYUTLU SINIFLANDIRMA	Amerikan Psikiyatri Derneği DSM-V 10BOYUTLU SINIFLANDIRMA	Paulhus ve Williams Karanlık Üçlü Kişilik Özellikleri 3BOYUTLU SINIFLANDIRMA
Narsisistik	Paranoid	Narsisizm
Paranoyak	Şizoid	Makyavelizm
Sadist	Şizotipal	Psikopati
Çekingen	Borderline (Sınırdı)	
Depresif	Anti sosyal	
Pasif Agresif	Histrionik	
Mazoşistik	Narsisistik	
Şizotipal	Çekingen	
Aşırı Duygusal	Bağımlı	
Anti sosyal	Obsesif-Kompulsif	
Bağımlı		
Dürtüsel		
Şizoid		
Borderline (Sınırdı)		

Kaynak: Kaiser, LeBreton ve Hogan, 2015

Yukarıda bulunan tabloda görüldüğü üzere karanlık kişilik özelliklerine ilişkin değişik bakış açıları ile bu çerçevede farklı sınıflandırmalar ortaya konmuştur. Moscono ile Salgado tarafından karanlık kişilik özellikleri, 14 boyutlu bir sınıflandırmayla açıklanmaya çalışılmıştır. Amerikan Psikoloji Derneği'nce karanlık kişilik özelliklerine ilişkin değişik dönemlerde beş farklı sınıflandırma yapılmıştır. Sınıflandırmalar, DSM-V adıyla 10 boyuta sahip olacak şekilde açıklanmaya çalışılmıştır. Öte yandan Paulhus ve Williams, insanın karanlık doğasını, günlük hayatta sıklıkla karşımıza çıkan, klinik

aşamaya ulaşmayan, hemen hemen herkeste farklı derece ve niteliklerde gözlemlenebilen üçlü bir kategori ile açıklamaya çalışmışlardır.

İlk kez 2002 yılında Paulhus ve Williams tarafından alan yazınına kazandırılan Karanlık Üçlü kavramı, genellikle patolojik aşamaya geçilememiş, sosyallik karşıtı olan üç kişilik özelliğinin bir araya gelmesi ile meydana getirilmiştir. Başka bir ifade ile, karanlık üçlü yaklaşımıyla Paulhus ve Williams tarafından kişilik, normal bir kişilik ve hasta bir kişilik ile konumlanmaktadır (Harms ve Spain, 2015). Karanlık üçlü olarak isimlendirilmiş olan bu üç kişilik özelliği; Narsisizm, Makyavelizm ve psikopati şeklindedir.

Bu üçluden üstünlük, kibir ve bencillik ile ifade edilen narsisizmdir. Makyavelizm; ahlaki ve değer yargılarından vazgeçerek, ikiyüzlülük yoluyla aldatma, menfaat veya çıkar sağlama niyeti olarak tanımlanabilir. Psikopati ise umursamazlık ve empati yoksunluğudur (Paulhus ve Williams, 2002).

Karanlık üçlü kişilik özellikleri olarak belirtilen bu üç özellik, birbirinden farklılık arz eden köken ile niteliklere sahiptir. Ancak bu duruma karşın birçok ortak noktası bulunmakta ve yapılan literatür taramasından klinik belirtiler göstermeyen türlerinin birbirleri ile ilintili olduğu anlaşılmaktadır (Furnham, Richards ve Paulhus, 2013).

Baugman vd. (2014) tarafından karanlık üçlü kişilik özellikleri; hilekarlık, sosyal cazibeye sahip olma, aldatıcılık; baskınlık, bencillik ve üstünlük duygusu; hasımhane tavır takınma, duygusuz sosyalite, dürtü merkezli tutum gibi davranışlar çerçevesinde karakteriz edilmiş; bu gibi davranışların toplumda yansımalarının kısa süren ortaklıklar, empati yoksunu kişiler, çıkar üzerine kurulu ilişkiler ve bencil tutumlarla neticeleneceği ifade edilmiştir (Baugman, Jonason, Veselka ve Vernon, 2014).

Paulhus ve Williams (2002), karanlık üçlünün özelliklerinin birçok teorik ve kavramsal konu ile ilişkili olduğuna ve bu kişilik özelliklerinin bireysel farklılıkları açıklamada önemli bir rol oynadığına dikkat çekmektedir. Bu çerçevede birey davranışlarına ilişkin araştırma konusu olan birçok hususun aydınlatılabilmesi noktasında karanlık üçlü kişilik özelliklerinin özellikleri önem arz etmektedir (Ashton vd., 2018).

Karanlık üçlü kişilik özelliği gösteren kişiler, başkalarının görüş ve taleplerini görmezden gelebilmekte ve kısa vadede bundan yarar sağlayabilmekte, ancak uzun vadede kişinin davranışlarından vazgeçmesine ve bu olumsuz davranışları sürdürmesine

sebebiyet verebilmektedir. Bu duruma bir örnek vermek gerekirse, çocuğun başarısının anne veya baba tarafından övülmesi ve ödüllendirilmesi ilk başta cesaret verici olabilmektedir. Ancak sürekli tekrar edilmesi çocuğu kibirli hale getirmektedir. Çocuk, yaptığı her davranışın değerlendirilmesi ve ödüllendirilmesi talep edilebilir. Benlik saygısı gereği karşı taraftan davranışının ödüllendirilmesini bekleyen çocuk, bunu görmezse, karşı tarafa karşı intikam ve nefret beslemeye ve ilişkiyi kesmeye yönelir (Kaiser, LeBreton ve Hogan, 2015). Bu da kişinin ileride narsist ve bencil davranışlar sergilemesine yol açabilir.

En genel anlamda, bireyin “karanlık tarafı” iki farklı açıdan ele alınmakta ve açıklanmaktadır. Karanlık kişilik özelliklerinin arzu edilmeyen ve patolojik olduğuna dair geleneksel görüş, bunlardan ilkidir. İkinci bakış açısı, bireyin karanlık özelliklerinin bireye faydalı olduğuna, ancak grup ve toplulukların oluşumunu olumsuz etkilediğine ve bu oluşumların devamlılığını tehdit ettiğine inanan evrimci yaklaşımdır (Jonason vd., 2009).

Araştırma sonuçlarına göre bireylerin sosyal çevre tercihleri ile sahip oldukları karanlık üçlü kişilik arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Bu bağlamda, karanlık üçlü özelliğine sahip bireyler, ilişki kuracakları sosyal grupları ve arkadaşları seçerken mevcut stratejik hedeflerine öncelik vermekte ve buna göre seçimler yapmaktadırlar.

Jonason (2012) tarafından yapılan bir araştırma, karanlık üçlü kişiliğin bireyin sosyal çevresi ve arkadaş seçimi üzerindeki etkisini ortaya koymuştur. Buna göre narsisizm düzeyi yüksek kadınlar, kendilerinden daha az çekici ve daha az güzel buldukları her iki cinsiyetten kadınları arkadaş olarak seçme eğilimindeyken, Makyavelist kişiliğe sahip kadınlar, sosyal statü ekseninde aynı cinsten arkadaşları seçme eğilimindedir. Diğer taraftan yüksek düzeyde psikopatiye sahip erkekler, arkadaşlık seçimlerini cinsel olarak tercih etmektedirler ve bunların tutumlara ve kişisel risk azaltma stratejilerine dayalı olduğu görülmektedir (Jonason, 2012).

Sınırlı duygudaşlık, duygusuz bir mizaç, kendi menfaatlerini önde tutma, alçak gönüllülükten uzak olma, dürtüler ışığında hareket etme ve bu tarz davranışlar ile karanlık üçlü kişilik özellikleri birebir örtüşmektedir. Bu özellikleri sergileyen kişiler, genellikle sosyal grupların bir parçası oldukları sürece bu davranışlarını gizlerler ve bu davranışların tüm olumsuz yönlerine rağmen, gruptaki diğer kişilere zarar verseler dahi kişisel olarak

fayda sağlayabilirler (Jonason vd., 2009). Makyavelist bir kişi, hiyerarşik anlamda basamakları hızla tırmanabilmekte ve fevri davranabilirken, duygusal durumu zayıf ve psikopatlığı yüksek kişiler zor ve olumsuz durumlara daha çabuk uyum sağlayarak başarıya ulaşabilir.

Bu açıklamalardan sonra kişiliğin neye göre meydana geldiği, kişiliğin belirleyicilerinin ne olduğu sorusunu dile getirmekte fayda görülmektedir. Bu sorular, farklı araştırmacılar tarafından oldukça uzun zamandır cevaplanmaya çalışılmaktadır. Bu sorulara net yanıtlar bulunamamıştır. Ancak kişiliğin oluşumunda çevresel faktörler ve genetik faktörler olmak üzere iki unsur üzerinde yoğunlaşmıştır. Yapılan araştırmalardan kişilik özelliklerine dair olarak elde edilen tanım; “ise bir kişinin davranışlarının tanımlanmasını mümkün kılan ve süreklilik arz eden özellikleri” şeklinde olmuştur.

Bu çerçevede kişiliği belirleyen faktörlerin neler olduğunu araştıran Dr. Segal, birbirinden farklı yerde yetişen ve 31 yıl kadar ayrı kalan tek yumurta ikizlerini ele almıştır (Robbins ve Judge, 2017). Ortaya konan çalışmada kişilik anlamında iki kardeş arasında kişilik benzerliğinin, aynı ortamda büyüyen iki kardeşten daha çok olduğu ortaya konmuştur. Bu sonuçla beraber genetik unsurların çevresel unsurlara nazaran kişilik özelliklerinin belirleyiciliğinin daha yüksek olduğu söylenebilir.

Yaşam öyküsü, bu konuya ilişkin başka bir yaklaşımdır. Bu yaklaşıma göre bireyin içinde yaşadığı çevre koşulları, karşı karşıya kaldığı olumlu ve olumsuz durumlar, bu durumlar karşısında takındığı tavır, koşullar karşısında geliştirmiş oldukları uyum kişilik özelliklerinin belirleyicisidir. Teoriye göre bireysel farklılıklar yaratan bu yaşantılar, öğretilerin ve tecrübelerin kazanılmasına yol açar ve kişisel özellikler bu kazanımların devam ettirilmesiyle oluşur (Kanten, Yeşiltaş ve Arslan, 2015).

Genellikle Karanlık Üçlü özellikleri olarak adlandırılan narsisizm, Makyavelizm ve psikopatinin günümüz toplumunda sıklıkla duyulan ve toplum tarafından hoş karşılanmayan kişilik özellikleri olduğu açıktır. Değişen dünya, kalabalık şehirler, değer ve normlardaki farklılıklar, statü ve güç elde etme arzusu ve kültürün gerilemesi, karanlık ve kötü olarak nitelendirilen bu karakter özelliklerinin yaygınlaşmasına yol açmaktadır (Kunt, 2003). Bu nedenle bu kadar karanlık bir karaktere sahip olan kişiler ister istemez içinde yaşadıkları toplum ve grubu olumsuz etkilemekte ve iş hayatına atılmaktadırlar.

2.2.1. Karanlık Üçlü Boyutları

Paulhus ve Williams (2002) tarafından ilk olarak tanımlaması yapılan karanlık üçlü, son dönemlerde birçok araştırmacı tarafından araştırılmaya değer popüler bir konu haline gelmiştir.

Karanlık üçlü, Makyavelizm, subklinik narsisizm ve subklinik psikopati şemsiyesi altında gruplanan, birbiriyle ilişkili ancak kavramsal olarak ayrı üç kişilik boyutunu içermektedir (Furnham vd., 2013). Bu üçünü bir çatı altında bir araya getirmemizin nedeni, hepsinin ana temasını oluşturan daha karanlık özelliklere ek olarak, farklı kişilik yapılarına rağmen pek çok ortak noktayı paylaşmalarıdır. Bu üç özellik çıkarıcı, faydacı ve insan ilişkilerinde yüzeyseldir. Ayrıca bencil, duyarsız, tutarsız, manipülatif ve hedef odaklı olmak üçü için de benzer özelliklerdir. Çeşitli araştırmalara göre bu özelliklerin ortak davranışlarını şu şekilde sıralamak mümkündür: başkalarının duygularını umursamama, insanları kendi çıkarları için kullanma, güvensizlik, düşük uyum gösterme, alçakgönüllü olmama, sıklıkla yalana başvurma, sadakatsizlik ve düşmanca tutumlar şeklindedir (Saltoğlu ve Irak, 2020).

Bu üç toksik davranış birbirine benzese de her birinin kendine has özellikleri ve etiyolojisi bulunmaktadır (Furnham vd., 2013). Bu nedenle, Makyavelizm, psikopati ve narsisizmi kökenleri, nedenleri ve alt başlıkları ile bağımsız fenomenler olarak ele almak, karanlık üçlüyü daha iyi anlamak için yerinde olacaktır.

2.2.1.1. Narsisizm

Narsisizm, abartılı bir benlik duygusuna sahip, başkaları tarafından beğenilmeyi ve onay almayı arzulayan, başarılarını abartan, başkaları için empatiden yoksun, büyüklenme duyguları olan ve enerjisinin çoğunu öz saygısını korumak ve beslemek için harcayan insanları ifade etmektedir. Ayrıca bu bireyler, eleştiriye son derece kapalıdırlar. Narsistler, empatiden yoksun, kendi çıkarlarını ve arzularını başkalarının üzerinde tutan, başkalarının ihtiyaçlarını görmezden gelen ve kendilerini diğerlerinden üstün hisseden bencil insanlar olarak kabul edilmektedir. Bu kişilerin başkalarıyla yakın ve samimi ilişkiler kurmak için değil, onların ilgisini ve beğenisini çekmek için ilişki kurma eğiliminde oldukları görülmektedir (Sedikides ve Gregg, 2008).

Narsisizm sözcüğü, M.Ö. 8. yüzyıl mitolojik figürü Narcissus'tan türemiştir. Dağ Perilerinden biri olan Echo, nehir tanrısı Kephissus'un olağanüstü güzel oğlu Narcissus'a

olan aşkının karşılığını bulamamış ve Narcissus tarafından reddedilmiş ve hor görülmüştür. Bundan sonra Echo'nun bedeni karanlıkta kaybolmuş ve herkesin duyabileceği belirsiz bir sese dönüşmüştür. Daha sonra Echo ve diğerleri, Narcissus tarafından reddedilmiş olanların yalvarmalarının sesini duyan tanrı Nemesis tarafından Narcissus cezalandırılmıştır. Bir gün su içmek için bir pınara giden Narcissus, sudaki yansımasını görmüş ve o görüntüye aşık olmuş ve bu doyumsuz arzuya yenik düşmüştür. Aşık olduğu bu beden asla yanında olmayacak ve o gider gitmez âşık olduğu kişi de orada olacaktır. Ve böylece karşı konulamaz yeniden birleşme dürtüsü Narcissus'un asla suyu terk etmemesine ve nihayetinde onun suda boğulmasına sebep olmuştur. Narcissus, daha sonra bir çiçeğe dönüşmüştür (Anbarpınar, 2020).

Narsisizm ilk kez Havelock Ellis (1898) tarafından ortaya çıkarılmıştır. Ellis, bu durumun genel itibariyle kadınlarda görüldüğünü ve kişinin cinsel dürtüleri tarafından kendisine yöneltilen duygulardan meydana gelen bir kavram olduğunu ifade etmiştir. (Karaaziz ve Atak, 2013). Narsisizm, psikanalizde önemli bir yere sahiptir ve narsisizmi psikanalitik olarak yorumlayan birçok teorisyen vardır. Freud (1914), Narsisizme Giriş adlı makalesinde bu kavramı ilk kullananlardan biriydi. Böylece narsisizm, psikanalitik camiada kendine yer edinmeye başladı ve birçok teorisyen tarafından araştırılan bir konu haline geldi (Karaaziz ve Atak, 2013). Kernberg (1970), narsisizmin temel özelliklerini diğer insanlardan ilgi ve sevgi ihtiyacı, benmerkezcilik, kendini övme gereksinimi, empati eksikliği ve başkalarına karşı düşmanlık olarak tanımlamıştır (Russell, 1985). Kernberg'in narsisizm tanımı, alandaki araştırmacıları büyük ölçüde etkilemiş ve bazı noktaları ilk kez Narsisistik Kişilik Bozukluğu (NKB) tanı kriterlerinde DSM-3'e dahil edilmiştir (Karaaziz ve Atak, 2013).

İlgili alan yazını incelendiğinde, narsisizmin genel itibariyle küçük yaşlarda oluştuğu ve anne ve babanın yetiştirme stiline bağlandığı görülmektedir. Ancak birtakım araştırmalar ise narsisizmin biyolojik ve genetik olabileceğini ileri sürmektedir (Tracy ve Robins, 2003).

Narsisizme ilişkin alt boyutları ele alan çalışmalar arasında en yaygın ve kabul gören iki çalışma mevcuttur (Saltoğlu ve Irak, 2020). Bunlardan ilkinde Ackerman, Witt, Donnellan, Trzesniewski, Robins ve Kashy (2011) narsisizmi Liderlik-Otorite, Grandiyöz Gösterişçilik ve Hak İddia Etme-Sömürücülük olmak üzere üç kategoriye

ayırmıştır. Bu modele göre Liderlik-Otorite boyutu uyumsuzdur ancak antisosyal davranışı veya nevrozluğunu içermemektedir. Hak İddia Etme-Sömürücülük boyutu, nevrozlu barındıran, antisosyal davranış davranışlar göstermeye yatkın ve iletişime ilişkin sorunlar yaşayan fonksiyonel olmayan boyuttur (Saltoğlu ve Irak, 2020). Literatürde sıklıkla karşılaşılan bir diğer model de “Grandiyöz ve Kırılgan narsisizm modelidir (Saltoğlu ve Irak, 2020). Grandiyöz narsist bireyler, kibirli, talepkâr, küstah, dışa dönük ve anlayışsızdır. Kırılgan narsistik bireyler ise çekingen, endişeli, nevrozlu ve hassas yapıdadır (Giacomin ve Jordan, 2016).

Narsisizm ve Narsistik Kişilik Bozukluğu ile karıştırılmamalıdır. Günümüzde kişilik bozukluğu olarak adlandırılmayacak kadar hafif düzeyde narsistik belirtiler gösteren pek çok insan bulunmaktadır ve narsisizm bir dereceye kadar normal bir kişilik özelliği olarak kabul edilmektedir (Kesgin, 2015). Narsistik kişilik bozukluğu teşhisi konulabilmesi için DSM-5 (2014) kriterlerinin karşılanması gereklidir.

2.2.1.1.1. Klinik ve Subklinik Narsisizm

Paulhus ve Williams (2002), subklinik narsisizm kavramını bir kişilik bozukluğundan ziyade bir kişilik özelliği şeklinde ifade etmişlerdir. Subklinik psikopatide olduğu üzere, klinik ve subklinik narsisizm arasındaki fark, davranış veya duygulanımdaki farklılıklardan ziyade bu davranışın yoğunluğu ve sıklığı ile ilgilidir. Narsistik tutum ve davranışların yoğunluğu çok benzersiz bir sorundur. Çünkü günümüzde normal bir kişilik özelliği olarak kabul edilen, klinik olmayan ancak işlevsiz bir narsist yapıya sahip birçok insan bulunmaktadır (Furnham vd., 2013). Bu tarz narsistler, klinik narsistlerin tüm özelliklerini daha ılımlı ve işlevsel bir ölçüde taşıyarak da, kendi düşünceleri her zaman diğerlerinden daha önemli ve geçerli olduğu için dışarıdan gelecek her türlü olumsuz eleştiriye kapalıdır. Bu şekilde güvenlerini olabildiğince yüksek tutmaktadırlar (Akhtar, 1989). Klinik narsisizm, aşırı kendini sevmeye ile karakterizedir ve subklinik narsizme göre daha patolojiktir, yani işlevi ciddi derecede bozan olan bir kişilik bozukluğudur. Klinik narsizmde birey, kendine güvenen ve bağımsız bir imaj geliştirmektedir. Ancak başkalarından olumlu geri bildirimlere gereksinim duymaktadır (Kesgin, 2015). Subklinik narsisizm kendi kendine bildirim ile değerlendirilebilmektedir, ancak klinik narsisizm teşhisi konulabilmesi için DSM-5 (2014) kriterlerinin karşılanması gerekmektedir (Jonason ve Webster, 2010).

2.2.1.2. Psikopati

Psikopati, en hafifinden aşırısına kadar geniş bir yelpazede, insanlar ile yüzeysel bir şekilde bağ oluşturabilmektedir. Psikopatik bireyler, esasında yıkıcı, içgörü sahibi olmayan, empati yoksunu, yaptıklarından ötürü pişmanlık duymayan ve suça eğilimli anti sosyal kişilerdir. Bu kişiler, psikopatik eğilimli olmayan bireylere nazaran yüzde 50 oranında suça daha meyilli olmaktadır. Yüksek seviyede psikopatiye sahip olan bireyler, genel itibariyle düşük sevme kapasitesine sahip, güven vermeyen, yaşamış olduğu şeylerden ders almayan yapıdadır (Craig vd., 2009).

Psikopati kavramı, bir kişinin çevreye, topluma ve kurallara karşı genel saygısızlığı ile karakterize edilen bir bozukluk olan DSM'deki antisosyal davranışın teşhisinden önce gelmektedir (Woodworth ve Porter, 2002). Bu kavram resmi olarak 1968 yılında Antisosyal Kişilik Bozukluğu (ASKB) adı altında kullanılmıştır. 1985'te Hare (1991), yalnızca aşırı psikopatiye sahip olanları değil, aynı zamanda psikopati izleri olan diğerlerini de içeren Revize Edilmiş Psikopati Kontrol Listesi'ni (PCL-R) yayınlamıştır (Perez, 2012). Burada yalnızca aşırı psikopatikler değil; psikopatinin izlerini taşıyan kişiler de ele alınmıştır (Zümrüt, Şen, Rodop ve Arslan, 2020). Ancak antisosyal kişilik bozukluğu ve psikopati birbirinden ayrı iki farklı kavramdır ve birbiriyle karıştırılmamalıdır. İkisi çok benzer olmasına rağmen, psikopati kriterleri ASPD'den çok daha geniştir ve daha ciddi boyutlar içermektedir. Nitekim ASKB tanısı alan bireylerin sadece %20-25'i psikopati kriterlerini karşılamaktadır (Aslan, 2008). Anti sosyal kişilik bozukluğu tanısı almak için bireyin DSM'de bulunan ölçütleri barındırması gerekmektedir.

Nancy McWilliams (2011), psikopatik bozuklukları olanları, çalışılması en zor hasta grubu olarak belirlemiş ve bunların diğer hasta gruplarından kolayca ayırt edilebileceğini düşünen klinisyenlerin yanılabilirliğini öne sürmüştür. Psikopati kolayca paranoid, dissosiyatif, narsist ve hatta bazen bağımlı kişiliklerle karıştırılabilmektedir. Suçlular, psikopati denilince akla ilk gelen şeydir. Ancak gerçekten bütün psikopatlar hapiste olmadığı gibi aranan şahıslardan da değildir. Psikopatlarla toplumda ve günlük yaşamda sıklıkla rastlanılmakta ve psikopatik özellikler bireye belirli sosyal avantajlar sağlamaktadır. Bu nedenle, klasik sadist imaja ek olarak, dışarıda iyi huylu, sıcak bir aile, başarılı, ünlü, konuşkan, ancak temelde antisosyal eğilimlerin izlerinin olduğu gizli akıl

hastalığı biçimleri de vardır. Gizli psikopatisi olan kişiler, başkalarını aldatmak için genellikle nazik ve çekici bir imaj kullanırlar (Fidanboyu vd., 2012).

Araştırmacıların odaklandığı şeylerden biri de psikopatinin kaynaklandığı şeyler olmuştur. Ancak yapılan tüm araştırmalara rağmen hala günümüzde psikopatinin sebeplerine ilişkin net ve kesin bir uzlaşa sağlanamamıştır (Ribeiro da Silva, Rijo ve Salekin, 2012). Bazı araştırmacılar, çevresel etmenlerin psikopatinin meydana gelmesinde kilit bir role sahip olduğunu vurgulamıştır. Diğer taraftan, nörolojik nedenlerden dolayı psikopatinin oluştuğuna dair birtakım araştırmalar da mevcuttur. Son olarak bazı araştırmacılar ise psikopatinin genetik sebeplerden kaynaklı olduğunu ileri sürmektedir. Yapılan bir araştırma, psikopatinin kalıtsallığının yüzde 20 ila 40 arasında değiştiğini ortaya koymuştur. Netice itibariyle, genetik ve nörolojik bir yatkınlıkla beraber çevresel etmenlerin de devreye girmesiyle bireyde psikopatik eğilimler oluşabilmektedir (Fidanboyu vd., 2012).

Birçok çalışma, psikopatinin alt boyutlarını ortaya koymak üzere yapılmıştır. Psikopati modeli, Hare ve Neumann (2008) tarafından öne sürülen bir modeldir. Bu model çerçevesinde psikopati 4 boyuttadır. Bu boyutlar; Bu “Kişilerarası (Interpersonal)”, “Duygulanım (Affective)”, “Yaşam Biçimi (Lifestyle)” ve “Antisosyal (Antisocial)” şeklindedir. Psikopatiye ilişkin bir diğer ve daha yaygın bir biçimde kullanılan model ise Birincil Psikopati ve İkincil Psikopati şeklinde ayrımın söz konusu olduğu modeldir (Berg ve ark., 2013). Bunlardan birincil psikopati, daha yalancı, aldatıcı, serin kanlı ve cesur bir yapıda iken; ikincil psikopatideki bireyler ise daha dürtüsel, endişelin ve saldırgan yapıdadırlar (Berg ve ark., 2013). Bu nedenle birincil psikopati, benmerkezcilik, sorumsuzluk, kişisel çıkar için başkalarını sömürme ve suçluluk duymama gibi özellikleri içermektedir. İkincil psikopati, yalan söyleme, kopya çekme, zararlı duygusal tepkiler ve madde kullanım eğilimleri gibi antisosyal ve sapkın davranışları içermektedir ve birincil psikopati, ikincil psikopatiden daha nevroiktir. Ayrıca birincil psikopatinin ikincil psikopatiden daha işlevseldir (Johnson, Beehr ve O’Brien, 2015).

2.2.1.2.1. Klinik ve Subklinik Psikopati

“Sub” sözcük anlamı olarak “altında” manasını taşımaktadır. Başka bir deyişle, önüne gelen kavramdan daha hafif olandır. En basit anlamıyla subklinik, klinik olanın daha hafifidir. Klinik ve subklinik psikopati arasındaki farklar, davranış veya

duygulanımdaki farklılıklardan çok, bu davranışın yoğunluğu ve sıklığı ile ilintilidir. Subklinik psikopatların davranış kalıpları, kişilerarası ilişkileri, duyguları ve bilişleri niteliksel olarak klinik psikopatlardan farklı olmasa da daha az sıklıkta ve daha hafiftir (Gustafson ve Ritzer, 1995).

Klinik psikopatlar daha ağır vakalardır ve iş yeri, arkadaş ve aile ortamı gibi toplumun hiçbir kesiminde uyum sağlayamazlar, işlev göremezler. Bu nedenle, klinik psikopatisi olan bir birey sıklıkla bir adli tıp kurumunda veya psikiyatri servisinde kendini bulmaktadır (Skeem, Monahan ve Mulvey, 2002). Klinik psikopatların toplum için fazla dikkat çekmemelerinin ana sebebi, genel psikopat popülasyonunun küçük bir yüzdesini oluşturmalarında ileri gelmektedir. Konuya ilişkin araştırma sonuçları birlikte ele alındığında, klinik psikopatlar genel psikopatik popülasyonun yalnızca %1-15'ini oluşturduğu görülmektedir (Pethman ve Earlandsson, 2002).

Klinik psikopatlar genel itibariyle silahlı soygun, tecavüz ve taciz gibi konularla gündeme gelmektedir.

Subklinik psikopatik bireyler ise, cinsel tacize ilgi duyma, vergi girdilerini değiştirme şeklinde daha hafif versiyonlar ile karakterize olmaktadır. Klinik psikopatların aksine subklinik psikopatlar, ideal olmasa dahi ebeveynlik, arkadaşlık, çalışan gibi rolleri sürdürebilmektedir. Bu tarz rolleri sürdürürken karşı taraf için yıldırıcı, sağlıksız ve istikrarsız ilişkiler söz konusu olmaktadır (Hersen, Thomas ve Segal, 2006).

2.2.1.3. Makyavelizm

İtalyan siyasetçi, filozof ve yazar Niccolo di Bernardo Machiavelli'nin Hükümdar (1532) adlı eseriyle beraber makyavelizm kavramı ortaya çıkmıştır (Kesgin, 2015). Machiavelli'ye göre, insanların kişisel çıkarları doğrultusunda hareket ettiği yozlaşmış bir toplumda yaşanmaktadır. Bu toplumda güçlü bir yöneticinin reform yapmak, sosyal düzeni korumak ve devleti güçlendirmek için ahlaksız stratejiler kullanması gerekmektedir. Machiavelli, toplumun ortak iyiliği söz konusuysa ve amaç buna ulaşmaksa, kanunun yöneticiyi sınırlamaması ve yöneticinin amaca ulaşmak için her türlü yararlı yolu kullanması gerektiğine ileri sürmüştür. Böylece “Amaca giden her yol meşrudur” felsefesinin temelleri atılmıştır (Kesgin, 2015). Daha sonra Christie ve Geis (1970) bu durumu "Makyavelizm" olarak adlandırmış, amaç ve araç odaklı strateji ve taktikleri bu kavramı apolitik psikolojinin konusu haline getirmiştir (Moss, 2005).

Makyavelciler kişisel çıkarları ön planda tutar, etik dışı stratejiler geliştirir, başkalarını kullanır, ilişkileri feda eder ve kısacası amaçlarına ulaşmak için her türlü yöntemi kabul edilebilir kabul ederek bu yöntemleri kullanırlar. Kısaca belirtmek gerekirse, Makyavelist bireyler, yalan söyleme, manipülasyon, fırsatçılık, bencillik ve çıkarıcılık gibi davranışsal eğilimlere sahiptir (Özsoy ve Ardıç, 2017). Bu özelliklerin bir kısmı çoğu insanda görülebilse de bunları Makyavelist olarak düşünmek her zaman doğru olmayabilir. Bir kişide bu özelliklerden çok fazla varsa kişinin Makyavelist eğiliminin yüksek olduğu söylenebilir. Makyavelizm olumsuz özelliklerle karakterize edilmiş gibi görünse de yönetsel başarı için çok yararlı olabileceği görüşü de mevcuttur (Kessler vd., 2010).

Makyavelizmi daha iyi bir şekilde idrak etmek için onun ana özelliklerini iyi bir şekilde bilmek gerekmektedir. Bazı araştırmacılar tarafından bu özellikler aşağıdaki gibi belirtilmiştir (Kessler vd., 2010);

- Bu kişiler, bireysel menfaatlerini ön planda tutmak için gerekli olursa yalan ve hileye başvurabilir.
- Önemli pozisyonda olan kişiler ile arayı iyi tutmak için onlara karşı gerçeklik taşımayan bir samimiyetle yaklaşabilir. Bu ise dolaylı olarak bireysel menfaat sağlamak amacıyla yapılmaktadır. Çünkü önemli bir pozisyonda olan ve sözü geçen kişiler, amaca ulaşabilmek açısından önemli kapıları açabilmektedir. Bu açıdan bu tarz kişilerle çatışma içine girmek makyavelistler için akla pek yatkın değildir.
- İnsanlara istediği şeyleri yaptırmak ve onları manüpile etmek için gerçekleri söylemekten kaçınırlar ve onlara duymak istedikleri şeyleri söylerler.
- Genel itibarıyla insanlara güvenmezler.
- Özellikle bilmeleri gerekmedikçe, başkaları ile bilgi paylaşmazlar. Çünkü başkalarına vereceği bilginin ileride onun çıkarları için risk teşkil edeceğini bilirler.
- Kendi menfaatlerine hizmet sağlayacak biçimde manipülasyona başvurmak onlarda oldukça fazla rastlanacak bir özelliktir.

Makyavelizm, “Manipülatif Taktikler”, “İnsan Doğasına Alaycı Bakış” ve “Geleneksel Ahlaki Değerleri Yok Sayam” olacak şekilde üç boyut ile tanımlanmıştır (Jones ve Paulhus, 2009). Monaghan, Bizumic ve Sellbom (2016) makyavelizmin “Taktikler ve Görüşler” olarak ikiye ayrıldığını ileri sürülmüştür.

Makyavelizm, Coral ve Calvete (2000) tarafından “Pozitif Kişilerarası Taktikler, İnsan Doğasına Pozitif Bakış, İnsan Doğasına Alaycı Bakış ve Negatif Taktikler” olmak üzere dört boyut üzerinde konumlandırılmıştır. Buradan da anlaşılacağı üzere hala makyavelizmin boyutları hususunda belirsizlik devam etmektedir. Bu konuya ilişkin net bir ayırım ortaya konmuş değildir (Burger, 2006).

Netice itibarıyla, yukarıda söz edilen birtakım özellikler birçok insanda görülse de, bir kimsenin makyavelist olduğunu ileri sürmek için bu özelliklerin varlığı yeterli değildir. Öte yandan Makyavelizm’in her ne kadar olumsuz bir olgu olduğu ifade edilse de, bu olguyu faydalı olarak değerlendirenler de bulunmaktadır (Kessler vd., 2010).

2.3. Suç Olgusu ve Suçlu Davranışını Açıklamaya Yönelik Teoriler

Alan yazını incelendiğinde suç olgusunun çeşitli şekillerde tanımlandığı ve suç davranışını açıklamaya yönelik çeşitli biyolojik, psikolojik ve sosyolojik kuramların bulunduğu görülmektedir. Çalışmanın bu bölümü, suçun ve suçlu davranışının tanımını açıklamak için geliştirilen teorileri ortaya konmaktadır.

2.3.1. Suç

Toplumda yaşayan kişiler arasında bazı kişilerin diğerleriyle çatışması neticesinde ortaya çıkan sapma davranışı, Suç, (Crime, Delinquency) olarak ifade edilmektedir. Bununla beraber insanlığın varlığından bu yana suç kavramının psikolojik, sosyo-ekonomik, sosyo-kültürel yönleri mevcuttur.

Suç, Ceza Hukuku’na göre yasa tarafından cezalandırılan eylemdir. Bu tanıma yakın olarak çocuk suçluluğu kavramı Paul Lutz tarafından ceza kanunu çerçevesinde suça sebep olan bir kabahatte bulunmuş kişi olarak belirtilmiştir. Bu tanım, hukuksal açıdan her ne kadar sade olsa da nitelik ve nicelik açısından birbirinden değişik olguları içine almaktadır. Bu duruma örnek vermek gerekirse; yanında parası olmayan ve aç kalan kişinin karnını doyurmak için bir şeyler çalması suç teşkil ettiği gibi, birinin telefonunu zorla alan ve sonrasında onu arabadan atarak öldüren bir kişi de suçludur.

2.3.2. Suçlu Davranışı Açıklamaya Yönelik Teoriler

Suçlu davranışını ortaya koymaya çalışan teorileri biyolojik, psikolojik ve sosyolojik olacak şekilde üç ana grupta toplanmaktadır.

2.3.2.1. Biyolojik Teoriler

Biyolojik yaklaşıma göre suç davranışı, biyolojik bozuklukların sonucudur. Bu görüşe göre, suçluların genetik bozuklukları, endokrin denge bozuklukları veya beyin hasarları mevcuttur. Yani fiziksel özellikleri ve huyları kişiyi suça yöneltmektedir. Bu yaklaşımın ilk temsilcilerinden biri olan Lombrosso, suç eğilimlerinin genetik olduğuna ve doğuştan suçluların biyolojik ve fizyolojik olarak eski insan atalarına benzediğine dair bir görüş bildirmiştir. Lombrosso'ya göre suçlu olarak doğan insanlar uzun küt çeneler ve seyrek sakallar gibi fiziksel özelliklere sahiptir. Bu fiziksel özellikler bir suça sebebiyet vermemekte, fakat suçlu tiplerinin tanımlanmasını daha kolay hale getirmektedir. Araştırmalarını çoğunlukla İtalyan hapishanelerinde yapan Lombrosso, daha sonra teorisini değiştirmiştir. Ona göre suçlular, tipolojilerinden ötürü normal nüfustan daha çok suç işlememektedirler. Fakat suça daha eğilimli olan gruplardan gelmelerinden mütevellit daha fazla suç işlemektedir (Sakallı, 2001).

1949'da Sheldon, "Suçlu Çocuk Davranışları" adlı çalışmasında suçluluk teorisini ortaya koymuştur. Çalışma, 1939 yılında başlamış, 1946 yılında dek sürmüştür. Sheldon, çalışmasında 200 genç üzerinde araştırma yapmış; biyolojik yapı ve şahsiyetin ve davranışın ilişkisine işaret etmiştir. Fakat şahsiyet, sosyo-kültürel bir fenomendir. Bu sebepten ötürü, kişi ve toplumdaki fertlerle olan ilişkisi neticesinde biçimlenerek meydana gelmektedir (Eşsizoglu ve Arısoy, 2008).

İnsanlar, Sheldon tarafından fiziksel manada 4 kategoriye ayrılmıştır (Uçal, 2006):

- Endomorflar: Fiziksel etkinliklere karşı ilgisiz, şişman ve boyun eğerler,
- Mezomorflar: Kasları gelişmiş, kemikleri kalın, atletik yapıda olan, fiziksel açıdan aktif, cüretkar ve kendini zorla kabul ettiren Kalın kemikli, kasları gelişmiş, atletik yapılı, fiziksel olarak aktif, kendini zorla kabul ettiren.

-Ektomorflar: İçe dönük ve ince, uzun tipler.

- Dengeli tipler: Dikkat çeken bariz özelliklere sahip olmayan, karışık tiplerdir. Sheldon tarafından 200'ün üzerinde suçlu insan ile araştırma yapılmış; yapılan araştırma neticesinde suçluların yüzde 60'lık kısmının mezomorf tipte olduğu gözlemlenmiştir. Bu oranı Glueck'lar ise yüzde 60,1 olarak bulmuştur.

2.3.2.2. Psikolojik Teoriler

Organik akıl hastalarının suç davranışında etkili olduğu, psikiyatri ve psikoloji biliminde belirtilen bir husustur. Buna örnek olarak sifilitik (frengi) merkezi sinir sistemi bozuklukları ve yaşlılıktan dolayı bunama verilebilir. Genç suçlularda bazı epileptik bozukluklar görülmektedir Beynin iltihaplanması (menenjit) da çocuğun davranışlarında önemli değişikliklere neden olabilmektedir (Tavşancıl, 2005).

Psikanalitik Teori: Sigmund Freud, bu teorinin kurucusudur. Freud ile beraber Hugo Staub, Thedor Reik gibi isimler, suçluluğu açıklamaya dönük anlam ifade eden birçok çalışma ortaya koymuştur (Kaner, 1992).

Bu teoride suçluluk, id, ego ve süperegö gelişiminde meydana gelen patolojik durumlar ile açıklanmaktadır. Bunlar (Öter, 2005):

- Ego ve süperegö gelişiminde kriminal anlamda dürtülerin yani idin kontrolünde yetersizlik söz konusu olduğunda hata mevcut bulunmaktadır. Bu sebepten ötürü idin üzerindeki kontrol becerisi zayıflamaktadır. İd'e göre hareket eden kişi de netice itibarıyla suçlu olur.
- Antisosyal karakter, ego gelişiminde bir bozukluk söz konusu olduğunda biçimlenmektedir.
- Süperegönün aşırı gelişmesi, hiçbir şekilde idin taleplerinin karşılanmasına izin vermemektedir. Bu tarzdaki suçlular, nevrotik kabul edilmektedir.

Bu teoriye göre, içsel dürtüler aşırı bastırıldığında veya yetersiz kontrol edildiğinde çeşitli davranış bozuklukları ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle bazı insanlar saldırganlaşmakta, bazıları tamamen pasifleşmekte ve bazıları da birtakım dürtülerini kontrol edemez hale gelmektedir. Kişiliği oluşturan unsurlar bu şekilde çarpıtıldığında suçluluk duyguları da dahil olmak üzere antisosyal karakterler ortaya çıkabilmektedir.

Franz Alexander ise suçluyu gelecekte daha büyük ödüller elde etmek için mevcut zevklerden veya hazzardan vazgeçemeyen kişi şeklinde belirtmektedir. Suçlu kişi, öğrenilmesi gereken temel bir ilke olan gerçeklik ilkesini geliştirmenin anal döneminde anne-babasının verdiği tuvalet eğitimi öğrenemediği için davranışlarına uyum sağlayamayan kişidir. Alexander ayrıca çevresel ve sosyal faktörleri de göz ardı

etmemektedir. Suçun, genetik ve çocukluk döneminde edinilen tutumlara ek olarak aile ve sosyal güçlerden etkilendiğini kabul etmektedir.

Psikanalistlerden bazıları ise, suçun bireyin çekirdek ailesinin sevgi, şefkat ve bakım gibi ihtiyaçlarını karşılamaması durumunda gelecek dönemde işleme potansiyelinin yüksek olduğunu ileri sürmektedirler. Özellikle anne baba ihmalinin suçun oluşmasını nasıl etkilediği üzerinde durulmuştur. Nitekim aile içinde temel ihtiyaçlarını karşılamayan çocukların strese girdikleri ve suç işledikleri gözlemlenmiştir. Aynı stres altındaki bazı çocukların suç işlemek yerine doyumunu telafi etmenin alternatif yollarını buldukları gözlemlenmiştir.

Yeni psikanalitik görüşe göre, antisosyal davranış (suç) izin verici ebeveyn tutumlarından mütevellittir. Bir çocuk tarafından işlenen bir suç, ebeveynin id'ini tatmin eder ve onlar tarafından onaylanır. Bu, süperegonun tam olarak gelişmemesine sebep olur ve onun toplum tarafından yasaklanan ve ayıplanan fiilleri reddetmesine yol açar.

Psikanalitik görüş oldukça etkileyici ve birçok destekçisi olan bir görüş olsa da, birçok birey tarafından yetersiz olarak görülmektedir. Özellikle Freud'un suçların cezalandırılmak için işlendiği görüşü hiç doğru görülmemektedir. Aksine, suçluların çoğu yakalanmamaya veya cezalandırılmamaya çalışmaktadır. Ayrıca pek çok suç duygu ve içgüdülerle değil, düşünerek ve planlayarak gerçekleşmiştir (Öter, 2005).

Suçu Psikopatiye Dayandıran Görüşler: Psikopatolojik suçluluk fikri, suçu zihinsel bozuklukların tezahürünün özel semptomlarına göre değerlendirmektir. Psikopatoloji sözcüğü, ruhsal yaşamın tüm hastalık ve bozukluklarını kapsayan anlamda düşünülmelidir. Psikopatolojik suç fikri, suçu psikopatoloji ve psikoz açısından anlamaya çalışmaktadır. Psikopati terimi, fiziksel hastalığa dayanmayan anormal davranışları ifade etmektedir. Psikopatik bir suçlu, öncelikle, belirli kişilik özellikleriyle, özellikle de Schneider'in on tipiyle ilişkilendirilmesi gereken gerçek psikopatik tiplerle sınırlandırılmalıdır. Suçlu psikopatların herhangi bir gruba ait olması kolay değildir. Ceza hukukunda ne şekilde muamele edileceği, suç politikasının önemli bir sorusudur. Bu, tartışmasız bir biçimde ceza hukukunun en önemli sorunlarına dahildir (Kaner, 1992).

Psikopatik kişiliğin, genç suçluların suç işlemesinde önemli bir faktör olduğuna inanılmaktadır ve bu, özellikle itiyadi suç işlemede belirgindir. Psikopati kavramı eski çağlardan beri mevcuttur ve "antisosyal kişilik" şeklinde ifade edilmektedir.

Sosyalleşmemiş, bir bireye, gruba veya topluma sadakat duygusu olmayan, davranışları ile toplumla sürekli çatışma halinde olan, bencil, duygusuz, sorumsuz kişiler antisosyal kişiler olarak belirtilmektedir. Bu kişiler aynı zamanda her daim başkalarını suçlayıp kendi davranışlarına ilişkin haklı özürler bulmaktadır.

Ulman ve Krashner tarafından psikopatların özellikleri aşağıdaki gibi ifade edilmektedir (<http://www.kriminoloji.com/>):

- Toplumda belli başlı uyulması gerekli kurallara uygun davranışlarda bulunmamak,
- Gerçeği yansıtmayan bir sevimlilik ile olgunluk.
- Hukuka uygun olmayan ve alışılmışın dışında davranma güdüsü,
- Çok büyük olmayan hileli suçları yeniden işlemek,
- Süreklilik arz eden vefasızlık,
- Gerçekleştirilen kötü davranışlardan ötürü bir sıkıntının yahut suçluluk duygusunun olmaması,
- Geçmişte yaşamış olduğu deneyimlerden herhangi bir şekilde ders almamak,
- Devamlı olarak yetkililerle çatışma yaşamak,
- Sürekli olarak zevk almayı düşünme ve bunu ertelememe.

Psikopatlara normal insandan daha çok uyarı gereklidir. Çünkü duygusal uyaranlara duyarlılıkları yüksektir. Bu sebeple, psikopatlar normal insanlara göre heyecan verici nitelikte olan durumları daha çok arzulamaktadırlar.

Birçok yazar, anne ile babanın olmaması yahut ebeveynlerce istenmeyişinin psikopatlığa sebebiyet verdiği ileri sürülmektedir. Buss, buna ilişkin olarak iki farklı tarzda ailenin psikopatlığı meydana getirdiğini ifade etmektedir (<http://www.kriminoloji.com/>):

- Çocuklarına karşı sıcakkanlı olmayan, mesafeli ebeveyn,
- Çocuğunu ne zaman ödüllendireceği ne zaman cezalandıracağı belirsiz tutarsız ebeveynler.

Her ne kadar psikopatlık durumunun bireyde kalıcı olacağı ve tedavi edilemeyeceği öne sürülse de, birtakım zor olaylarda sosyalleştirme mümkün olmuştur. Psikopat kişilikte iyi bir evliliğin olması düzelmeye yol açmaktadır. Bütün suçları izah etmek açısından psikopat kişilik yeterli olmamaktadır. Suçluların yalnızca bir kısmı psikopatlardır.

2.3.2.3. Sosyolojik Teoriler

Sosyolojik suç teorileri; suçun nedenleri açısından toplumsal yapının değerlerini, normlarını ve kurumlarını incelemektedir. Genel olarak suç, sosyolojik açıdan sosyal çevrenin, yani hasta bir toplumun ürünüdür. Sosyolojik kuramlar, suç davranışını sosyolojik varsayımlar çerçevesinde ele alır ve suçun toplumsal boyutunu vurgular. Suç davranışıyla ilgili sosyolojik teoriler üç alt başlık altında ele alınabilir. Bunlar; sosyal yapı teorisi, sosyal süreç teorisi ve çatışma teorisi şeklindedir (Burkay, 2008).

Sosyal Yapı Teorileri: Emile Durkheim'ın (1858-1917) yapısal-fonksiyonel suç teorisi, suçun ilk sosyolojik teorisidir. Durkheim bu teoriyi sosyal metod kuralı içinde (1895) suçluluğun analizi aracılığı ile meydana getirmiştir. Suçun patolojisinin kriminologlar arasında tartışmasız olduğu bir dönemde Durkheim, suçun her biçimde ve tüm toplumlarda ortaya çıkacağını ifade etmiştir. Ona göre suçun oluşmadığı toplum yoktur. Ceza her zaman ve her yerde belirli davranışlara tepki olarak kullanılmıştır. Yani suçluluk normaldir. Suçluluk miktarı belirli bir sınırı aşarsa, bu bir bozukluktur. Bu nedenle suçluluk, herhangi bir sağlıklı toplumun ayrılmaz bir parçasıdır. Suçsuz bir toplum hiçbir yerde ve sonsuza kadar var olamaz (Demirbaş, 2001).

Gerilim teorileri; Bu teorilere göre toplumun çoğunluğu medya, aile ve okul aracılığıyla sosyalleşmektedir. Teori, bazı bireylerin toplumun belirli temel değerlerle homojen olduğu varsayımına dayalı olarak neden sapkın davranışlarda bulunduğunu açıklamaktadır. Kural ve yasaları çiğneyen bireylerin bu davranışlarını anormal toplumsal koşullara bir tepki olarak değerlendiren bu kuramlar, suçun nedeninin toplumun sosyal olarak örgütlenmesine bağlı olduğuna inanmaktadırlar (Burkay, 2008).

1938'de Robert K. Merton, çocuk suçluluğu konusunda Durkheim'in anomi kavramına dayalı olarak yeni bir açıklama geliştirmiştir. Durkheim, suç problemini ifade ederken sosyal düzensizlikler kavramını baz almıştır. Merton ise sosyal yapı ve anomi

teorisi çerçevesinde sosyal güçler ve sosyal organizasyonlara vurgu yapmıştır (Öter, 2005).

Merton, Durkheim tarafından tanıtılan anomi kavramını geliştirmiş ve anomiyi kültürel hedefler ile bunlara ulaşmanın meşru yolları arasındaki düzenleme veya normsuzluk olarak tanımlamıştır. Merton, gerilim teorisini geliştirirken anomi kavramını bir değişken olarak kullanmıştır. Merton'un anomi teorisi, bireyin sapkın davranışıyla doğrudan ilgili değildir. Bunu ifade etmekten ziyade, toplumda mevcut suç oranlarına dikkat çekmiş, meşru amaçlara erişmede kullanılacak olan yolların eşit bir biçimde dağıtılmadığı düşüncesinden hareketle açıklama yapmıştır. Merton, suçun bireylerden ziyade içinde bulunulan toplumsal koşulların mahsülü olduğunu belirtmiştir (Burkay, 2008).

Alt kültür teorileri: Kültür, sosyal sistemler içinde, özellikle iş bölümünün çok belirgin olduğu toplumlarda eşit bir biçimde dağılım göstermemektedir. Dolayısıyla sosyologlar, toplumun alt topluluklardan meydana geldiğini ifade ederler. Bir bütün olarak toplum içinde bazı alt gruplarda kültürel farklılıklar görülmektedir. Belirli meslekler ve sosyal kategoriler içinde oluşan bu farklı kültürler, kültürün bütünü içinde alt kültürler olarak adlandırılmaktadır. Kısaca, alt kültür, belirli bir sosyal gruba ait bir dizi anlam, değer ve davranış olarak ifade edilebilir. Alt kültür ile baskın kültür arasındaki farklılıklar ve bütünleşme dereceleri, alt kültürde normatif ayrışma ve dayanışmaya yol açmaktadır. Kültürün bütününden farklı değerlerle damgasını vuran bir alt kültürün varlığı, bazen tüm kültürü patlatır ve zarar verir, ancak bazen tüm kültüre karşı koymayı başarır. Suçun nedenlerini alt kültürlerle bağlayan teorilerde, belirli bir alt kültüre ait olmanın kişiyi, doğası gereği yasa dışı veya suç teşkil edebilecek belirli hedeflere götürdüğüne inanılır.

Örnek vermek gerekirse üç çeşit suç çetesi alt kültürü mevcuttur (<http://www.kriminoloji.com/>):

- Sağlam bir biçimde entegre olmuş toplumlarda çeteler tam manasıyla, yetişkinlerin organize suç faaliyetleri açısından bir nevi staj grubudur. İlk olarak kar sağlayan faaliyetlere verilir ve şiddete pek rastlanılmaz. Bu, suçlu alt kültürü olarak da adlandırılmaktadır.

- Zaman ilerledikçe bu gruplarda uyuşturucu özellikteki maddelere yönelme olmakta ve bu maddeleri temin etmek amacıyla para kazanmaya dönük faaliyetler gerçekleştirilmektedir.
- Bütünleşmenin sağlanamadığı toplumlardaysa sağlam bir şekilde organize olmuş yapı mevcut değildir ve gençler üstünde zayıf bir toplumsal kontrol bulunmaktadır. Bu tarz toplumlarda çete alt kültürü aşırı davranışlar sergilemektedir. Saygıyı sağlamak, buradaki ilk amaçtır. Bu amaçla şiddet, mal tahribi gibi davranışlar gerçekleştirilir.

Albert Cohen'in, Cloward'ın ve Ohlin'in alt-kültür teorisi üzerine çalışmaları öne çıkmaktadır. Suç davranışının Merton gibi yapısal kaynaklarda gözlemlenen gerilimlerden kaynaklandığını vurgulayan Albert Cohen, suç davranışının alt sınıflarda, özellikle de ergenlik çağındaki erkeklerde etkili bir şekilde sergilenmesine odaklanmaktadır. Bununla birlikte Cohen, bireysel davranışlardaki değişimi ve suçlu alt kültürlerin neden zaman içinde devam ettiğine dair açıklama yapmamış, daha çok alt kültürlerin neden var olduğunu ortaya koymaya çalışmıştır.

Cloward ve Ohlin; pek çok alt sınıfın başarılı hedeflerine ulaşmak için alternatif yollar bulmakta güçlük çektiğini ve suç alt kültürlerinin başarıya ulaşmak için önce yasa dışı, sonra şiddet içeren yasa dışı yöntemler benimsediğini öne sürmüşlerdir. Bu iki isim, suçun bireysel bir çaba değil, kolektif dayanışmanın bir parçası olduğunu vurgulamışlardır (Burkay, 2008).

Clifford R. Shaw ve Henry D. McKay, suçun insan doğasında var olduğunu reddetmiş ve sorunun coğrafi olduğunu vurgulamıştır. Her şeyden önce, yüksek suç oranının bölge sakinleriyle değil, bölgedeki kalıntılarla ilgisi olduğunu ileri sürmüşlerdir. Shaw ve McKay'e göre ard arda olacak şekilde yerleşimlerini yaşamış nesillerin sapma geçmişleri bu durumu ifade etmektedir. Bu iki isim, araştırmalarında, yüksek suç oranı olan toplulukları değil, suçun yüksek olduğu coğrafi bölgeleri saptamışlardır. Toplumsal yapı kuramı dikkate alındığında, suç davranışının temel nedenlerinin toplumsal yapıdan kaynaklandığına dikkat çekmektedirler (Burkay, 2008).

Sosyal Süreç Teorileri: Bu teoriler kapsamında olan sosyal öğrenme teorisi, kontrol teorileri ve etiketlenme teorileriyle suç davranışına ilişkin olarak geliştirilen yaklaşımlar mevcuttur.

Aykırılıkların Birleşmesi ve Öğrenme Teorisi; Bu kuram Suntherland tarafından “Aykırılıkların Birleşmesi ve Öğrenme Teorisi” olarak formüle edilmiştir. Tarde, “Kanunu Taklidi” isimli eserinde Sutherland’ın öncüsü olarak yer almaktadır (Öter, 2005). Sutherland’ın teorisine göre suç öğrenilmiş bir davranıştır. Bu bakımdan, bu girişim biyolojik ve psikolojik kişilik teorilerine açıkça karşı çıkmaktadır. Sutherland'a göre suçluluk ne kişisel özelliklerden ne de sosyo-ekonomik koşullardan kaynaklanmaktadır. Bu yüzden suç, herhangi bir kültürde herhangi bir kişiyi etkileyen bir öğrenme sürecinin sonucudur. Sutherland tarafından 1939 yılında ortaya atılan bu teoriye göre suç öğrenilmiş bir davranıştır ve suça neden olan kanunu çiğnememe düşüncesi aşıldığında suç işlenmektedir. Suçu öğrenmek, suç işleme tekniklerini içermektedir. Ancak bu teori, gençlik çeteler tarafından işlenen suçlarının tespiti açısından ele alınabilir, fakat genel itibariyle yabancı suçluluğunu açıklamak açısından yeterli değildir (Demirbaş, 2001).

Kontrol teorileri genel itibariyle insan davranışının kontrolüne ve bu kontrolle ilgili teorik süreçlere odaklanmaktadır. Bu teori, bireysel davranışı düzenleyen ve şekillendiren faktörleri incelemektedir. Suç olgusu, aile yapısı, çevresel faktörler ve bireylerin davranışlarını etkileyen inançlar gibi sosyal değişkenler bağlamında değerlendirilmektedir.

Kontrol teorisinin öncülerinden biri olan Travis Hirschi, 1969'da Sosyal Bağ Teorisini ortaya koymuştur. Travis Hirschi'nin Sosyal Bağ Teorisi ile sosyal ilişkilere odaklanmakta ve suç davranışının bireyin toplumla ilişkisi zayıfladığında veya koptuğunda ortaya çıktığını vurgulamaktadır. Bu teoriye göre sosyal bağları dört temel bileşen meydana getirmektedir. Bunlar; aileye, arkadaşlara, eğitim kurumlarına ve kendi yaşınızdaki insanlara olan bağlılıktır. Hirschi'nin bu teorisinin ana teması, ergenleri suç işleme, suçluluk ve sıra dışı davranışlardan koruyan faktörlerdir. Hirschi'ye göre bir gencin bağlılıkları, ilgileri ve inanışları az ise gencin çocuk suçlusu olma olasılığı artacaktır. Diğer bir ifadeyle, sosyal bağdaki kişisel ilişkiler az ise suç davranışları yükselecektir (Burkay, 2008).

Sosyal reaksiyon teorisi yahut bir diğer adıyla etiketlenme teorisi, 1960'lı yıllarda suç ile suçluluk gibi konulara dikkat çeken kısa sürede tanınan bir teoridir. Bu teori, insanları etiketlemenin suç süreçlerinde etkili olduğunu öne sürmektedir. Bu açıdan

bakıldığında, bu teori, bir kişiyi sapkın veya suçlu olarak etiketlemenin, insanları suç çetelerine bağlamada etkili olabilecek bir sosyal dışlanma duygusu yaratabileceğinin üzerinde durmaktadır (Kızmaz, 2005).

Sosyal Çatışma Teorileri: Yapısal teoriler, üzerinde anlaşılmaya varılmış sosyal değer modelleri ile başlamaktadır. Değerler konusunda her toplum ve her sosyal sistem üzerinde anlaşılmaya varılmıştır. Bu fikir birliği modeline rağmen, bir uyuşmazlık modeli önerilmiştir. Bu uyuşmazlık modeli çerçevesinde yapılanmış dört özellik mevcuttur (<http://www.kriminoloji.com/>):

- Her daim her toplum değişikliğe uğramaktadır. Değişim, sosyal açıdan kaçınılmaz bir durumdur.
- Tüm toplumlarda her daim kaçınılmaz bir durum olarak sosyal çatışma mevcuttur.
- Her toplumda tüm kesimden insanlar, değişime katkı sağlamaktadır.
- Her toplumun üyelerinin bazıları, diğerlerini sınırlama prensibi üzerine kurulmuştur.

Suçun toplumsal çatışmanın sonucu olduğunu ve siyasi ve toplumsal eşitsizliğin bir yansıması olduğunu savunan ilk kriminolog, George Wold'dur. Wold'a göre toplum gruplardan meydana gelmektedir. Bu grupların çıkarları ve hedefleri birbiriyle çatışmakta, rekabet etmektedir. Burada uyuşmazlık durumu ortaya çıkmaktadır. Gruplar her zaman çıkarlarını savunmaya ve onları gözetmeye hazırdır. Grubun durumunu korumak ve iyileştirmek için diğer grupların sürekli olarak diğer grupları izlemesi ve onlarla savaşması gerekmektedir. Wold'a göre azınlık gruplarının yasama sürecini etkileme gücü mevcut değildir ve bunların davranışları kanunda genel itibarıyla suç olarak sayılmaktadır. Öte yandan Austin Turk ve Richard Quinney, 1960'larda bu görüşü savunmuşlardır. Bu yazarlar, Dahrendorf tarafından ortaya konan "Endüstri Toplumunda Sınıflar ve Sınıf Uyuşmazlıkları" adlı eserden etkilenmişlerdir. Dahrendorf, bu eserinde toplumsal yapıdaki tabakalaşmanın ekonomik sınıflardan oluşmasından ve yetkinin farklı ellerde olmasından kaynaklandığını vurgulamıştır. Günümüzdeki toplumda yetkiyi barındıranlar ve buna uyanlar olacak şekilde iki grup insan mevcuttur (Terzi, 2007).

Austin Turk öte yandan suçun yetkililerin rollerindeki farklılıklardan kaynaklandığını ileri sürmektedir. Yani yöneten ile yönetilen arasındaki bir kopukluk ve aksama söz konusudur. Kanunları çiğnemek, yani suç işlemek, otoritenin başarısızlığını ifade etmektedir. Normlara meydan okuyanlara suçlu statüsü verilmektedir. Turk'e göre toplumsal düzen, toplumu kontrol etmek isteyen güçlü grupların ürünüdür. Bu kontrol söz konusu grupların değerlerinin kanun ile konulmasını ve bu kanunların uygulanmasını sağlamaktadır (Kunt, 2003).

Karl Marx'a göre uyumsuzlukların sebebi sahip olan burjuva sınıfı ile proletarya yani işçi sınıfı olacak şekilde her toplumda aynıdır. Marx'a göre toplumdaki kaynakların eksikliği ve bu kaynakların eşitsizliği, özellikle güç dağılımında ortaya çıkan çatışmalar, burjuvazi gibi güçlüler ile zayıflar arasında çatışma yaratacaktır. Marksist kriminolog V.A. Bonger; Suçluluk ve Ekonomik Şartlar (1916) adlı çalışmasında kapsamlı bir suç teorisi geliştirmiştir. Bonger'a göre kapitalist ekonomik sistem, bireyi açgözlü ve bencil olmaya itmektedir. Suç, alt sınıflar üzerinde yoğunlaşmıştır, çünkü adalet sistemi fakirleri kriminalize eder ve zenginlere bencil arzularını gerçekleştirmeleri için yasal araçlar sağlar. Bonger, sosyalist bir toplumun, toplumun zenginliğini yeniden dağıtarak suçu ortadan kaldırdığını öne sürmüştür (Sadıkoğlu, 2002).

Suçlu davranış, Marksist ekonomik ifadeler bağlamında ifade edilmektedir. Özellikle Sanayi Devrimi sonrası toplumda ortaya çıkan sınıflar ve bu sınıflar arasındaki ekonomik farklılıkların sonuçları suç ve suçluluğun açıklanmasında rol oynamıştır.

2.3.3. Okul ve Suç

Okul, günümüzde çocuk suçluluğunu bütünüyle ortadan kaldırmak için uğraş veren bir kuruluş niteliğindedir. Çocuk hayatında okulun düzenleyici rolü çok yönlüdür. Okul, çocuğun fikren gelişimini mümkün kılacak ona toplumun yaşam şartlarını öğretecek, düzenli bir biçimde çalışma alışkanlığı sağlayacak ve zamanını verimli bir biçimde değerlendirmesi konusunda alışkanlık kazandıracaktır. Genel olarak ailenin işlevini yitirmesi nedeniyle son yıllarda okulun önemi artmıştır. Okul, toplumun ve yetişkinlerin çocukların yaşamlarını doğrudan etkilediği bir ortam yaratmaktadır. Dolayısıyla toplumsal değer ve normların meydana gelmesine, yani toplumsallaşmaya önemli ölçüde katkı sağlamaktadır. Okul, çocuklara yalnızca akranlarıyla etkileşime

girebilecekleri bir ortam yaratmakla kalmaz, aynı zamanda rol modelleri ve taklit etmeye çalışabilecekleri insanlarla tanışmalarına da olanak tanır (Sevük, 1998).

Bir toplumsallaşma gücü olarak okul başarısızlığı, okulun çocuk üzerindeki önemini kaybetmesine, dolayısıyla yetersiz toplumsallaşmaya sebebiyet verir. Eğitim sisteminin suçun artmasına katkıda bulunduğu, birçok araştırmacı tarafından ileri sürülen bir konudur. Örneğin son yıllarda okul başarısı ve suçlu olan ve olmayanlar ile ilgili araştırmalar yapılmış ve anti-sosyal davranış açısından okul başarısızlığı yahut okuldan ayrılmanın belirleyici olduğu tespit edilmiştir (Jones ve Neria, 2015).

Türkiye’de okuryazarlıktaki artışa rağmen son zamanlarda çocuk suçluluğunun yükseldiği görülmektedir. Bu nedenle okuryazarlık, çocuk suçluluğunu doğrudan etkilememektedir. Esasında, Avrupa ülkelerinde okuryazarlık oranları çok yüksek olmasına rağmen, çocuk suçluluğu oranlarının da yüksek olduğu ve bu durumun genç nüfus az olmasına rağmen söz konusu olduğu tespit edilmiştir (Bozkurt, 2006).

1967 senesinde ortaya konan bir araştırma neticesinde okulda başarısızlık yaşayan çocukların, başarılı olanlara nazaran yedi kez daha çok suçlu olma ihtimali olduğunu göstermiştir (Sevük, 1998).

2.4. Karanlık Üçlü Kavramı ile İlgili Çalışmalar

Karanlık üçlü kavramı, oldukça yeni bir kavramdır. Bu kavram, psikolojinin birçok dalında ilgiyle karşılanmıştır. Bu kavrama ilişkin ülkemizde ortaya konan çalışma sayısı oldukça sınırlıdır.

Karanlık üçlünün yaratıcıları olan Paulhus ve Williams (2002), araştırmalarında karanlık üçlü ile beş faktör kişilik yapısı arasındaki ilişkiyi ele almışlardır. Hem bu çalışma hem de aynı konudaki diğer araştırmalar (Paulhus ve Williams, 2002), yumuşak başlılık ile özdenetim gibi beş faktör kişilik özelliği arasında negatif anlamlı korelasyonlar tespit etmiştir. Jakobwitz ve Egan (2006) tarafından yapılan bir araştırma, nevrozizm ile psikopati ve Makyavelizm arasında pozitif bir korelasyon, ancak uyumluluk ve öz kontrol arasında negatif bir korelasyon saptamıştır. Jones ve Paulhus (2011) narsisizm ile psikopati ve dürtüsellik arasındaki pozitif ilişkiyi vurgulamışlar ve karanlık üçlü ile dürtüsellik arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Karanlık üçlü ile saldırganlık arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar, psikopatinin fiziksel saldırganlıkla, narsisizmin saldırganlık-düşmanlıkla ve Makyavelizm ile saldırganlık-düşmanlıkla

pozitif olarak ilişkili olduğunu bulmuştur. Jones ve Paulhus (2011) dürtüsellikle karanlık üçlü arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmalarında, narsisizm ve psikopatiyle dürtüsellik arasında pozitif ilişkinin söz konusu olduğunu ifade etmiştir. Agresyonla karanlık üçlü arasındaki ilişkinin incelendiği bir araştırmada, fiziksel agresyon ile psikopati arasında pozitif, agresyonun düşmanlık boyutu ile narsisizm arasında negatif, agresyonun düşmanlık boyutu ile Makyavelizm arasında ise pozitif bir ilişkinin söz konusu olduğu saptanmıştır (Jones ve Neria, 2015).

Ölçüm araçlarını ne olduğu fark etmeksizin erkeklerin karanlık üçlü kişilik örüntüsü çerçevesinden yüksek puan ortalamalarına sahip olduğu, bu konuya dair ortaya konan çalışmaların ortak sonucudur. Burada yer alan cinsiyete ilişkin farklılıklar da karanlık üçlü ve bireyler arası ilişki üzerinde etkili olmaktadır (Furnham, Richards ve Paulhus, 2013). Jonason ve arkadaşları (2012) tarafından ortaya konan çalışmada, karanlık üçlünün bileşenlerinden olan narsisizm ve psikopatiyle ciddi romantik ilişkin tercihinde negatif korelasyon olduğu belirlenmiştir. Karanlık üçlüyle ilişki stratejilerinin ele alındığı bir araştırmada, genel itibarıyla kısa dönemli ilişki stratejileriyle karanlık üçlünün anlamlı seviyede ilişki gösterdiği ifade edilmiştir (Jonason vd., 2012). Bu çerçevede makyavelistler stratejik yöntemler ile ilişki yaşama ihtimallerini arttırırken, psikopatlar ise bunu dürtüsel ve agresif ilişki stratejileriyle arttırmaktadır (Furnham, Richards ve Paulhus, 2013).

Karanlık üçlüye ilişkin alan yazınına bakıldığında oldukça sınırlı sayıda çalışmanın ortaya konduğu görülmektedir. Karanlık üçlü kişilik özelliklerini ve risk alma davranışını inceleyen bir çalışma, Makyavelizm ve psikopati kişilik özelliklerinin tüm dürtüsellik alt ölçekleriyle (plan yapamama, motor-dürtüsellik ve dikkat dürtüsellliği) pozitif korelasyon gösterdiğini ortaya koymuştur. Buna ilave olarak bu kişilik özellikleriyle heyecan arama negatif bir ilişki sergilemiştir. Ayrıca narsisizm boyutu, dürtüsellüğün bir alt ölçeği olan plan yapmama dışındaki tüm dürtüsellik boyutlarıyla pozitif, heyecan arayışı ile negatif olarak ilişkili olarak tespit edilmiştir (Eraslan-Çapan vd., 2015).

Aşk şekilleri, kişilik özellikler ve bağlanma boyutlarının ilişki doyumu üzerindeki etkisini incelemek için ortaya konan bir çalışma, ilişki doyumunu psikopatinin negatif olarak yordadığı, kaygılı bağlanmayı makyavelizmin pozitif yordadığı ve ilişki doyumu

ile kaygılı bağlanmayı narsisizmin yine aynı şekilde negatif yordadığı ortaya konmuştur (Uysal, 2016).

Hemşireler üzerinde gerçekleştirilen bir çalışmada, karanlık üçlü kişilik düzeylerini saptamak ve demografik özellik çerçevesinde farklılık arz edip etmediğini belirlemek istenmiştir. Bu çalışma neticesinde en düşük puanı makyavelizmden, sonrasında psikopatiden ve en yüksek puanı ise narsisizmden aldıkları bulunmuştur. Yaşlara göre karanlık üçlü puanlarının azaldığı, evli olan hemşirelere göre bekar hemşirelerin narsisizmden daha fazla puanlar aldıkları saptanmıştır (Özer vd., 2016). Bir başka ilgili çalışma ise makyavelizmin demografik değişkenlere göre herhangi bir farklılık göstermediği, cinsiyet değişkeni hariç narsisizmin cinsiyete, yaş ve çalışma süresine göre değişmediği fakat medeni duruma göre değişkenlik arz ettiği sonucu elde edilmiştir (Aydoğan ve Serbest, 2016).

3.Yöntem

3.1. Araştırmanın Yeri ve Zamanı

Araştırma Şubat 2022- Aralık 2022 tarihleri arasında Trabzon ilinde bulunan 18-25 yaş arasında bulunan erkek üniversite öğrencileri üzerinde yapılmıştır.

3.2. Araştırmanın Örneklemi

Araştırmanın örneklemini Şubat 2022-Aralık 2022 tarihleri arasında Trabzon ilinde bulunan, 18-25 yaş arasında bulunan, erkek üniversite öğrencileri oluşturmaktadır. Katılımcılara çalışma hakkında bilgi verilmiş ve onamları alınmıştır.

3.3. Araştırmanın Yöntemi

Çalışma, gözlemlerin ve ölçme yöntemlerinin tekrarlanabildiği ve sayısal araştırmalar vasıtasıyla gerçekleştirildiği araştırma yöntemi olan nicel araştırma yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma nicel araştırma tekniklerinden olan tarama yöntemi modeline sahiptir. Tarama modeli “geçmişte ve halen var olan durumu var olduğu şekilde betimlemeyi amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır. İlişkisel tarama modeli, iki ya da daha çok değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan bir araştırma modelidir” (Karasar, 2015).

3.4. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Araçları

Araştırmada kullanılan veri toplama araçları aşağıda açıklanmıştır.

3.4.1. Sosyodemografik Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan sosyodemografik bilgi formu, katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim durumları, medeni durumları, çalışma durumu, aylık gelir düzeyleri, gibi bilgilerden oluşmuştur.

3.4.2. Karanlık Üçlü Ölçeği

Karanlık Üçlü Ölçeği Jonason ve Webster (2010) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin ülkemizde geçerlik güvenirlik çalışması ise Eraslan-Çapan ve ark. (2015) tarafından yapılmıştır. 12 sorudan oluşan likert bir ölçektir. Karanlık üçlü ölçeğinin dilsel eşdeğerlik katsayısının makveyalizim, psikopati, ve narsisizm alt boyutları için sırasıyla .98, .97, ve .97 olduğu görülmüştür. Yapı geçerliliği için uygulanan DFA sonucuna göre ölçeğin üç boyutlu yapısının doğrulandığı görülmektedir (Eraslan- Çapan ve ark., 2015).

3.4.3. Şiddet içeren ve İçermeyen Suç Davranışları Ölçeği

Thornton ve arkadaşları (2013) tarafından “Non-Violent and Violent Offending Behavior Scale” adıyla geliştirilen, 7’li Likert tipi puanlanan bir ölçektir. Toplam 33 maddeden oluşmaktadır. Koçak ve Durak (2017) tarafından Türkçe uyarlaması yapılmıştır. Ölçeğin geliştirilmesi aşamasında alanyazında en sık rastlanan şiddet içeren ve içermeyen suç davranışları taranmıştır. Koçak ve Durak (2017) ‘nin uyarladığı ölçeğe ait güvenirlik analizleri Tablo 2’de belirtilmiştir.

Tablo 2: Araştırmada Kullanılan Ölçeklere Ait Güvenirlik Analizleri

Ölçekler	Cronbach's Alpha	n
Makyavelizm	,888	4
Psikopati	,806	4
Narsisizm	,951	4
Karanlık Üçlü Kişilik Özelliği (Genel)	,936	12
Yakın İlişkide Şiddet	,903	8
Genel Şiddet	,939	12
Şiddet İçermeyen Suçlar	,953	13

Araştırmada kullanılan ölçekler ve alt boyut güvenirlikleri değerlendirildiğinde; ölçek ve alt boyutlarının tamamı yüksek derecede güvenilir olarak belirlenmiştir.

Tablo 3’te verilerin normal dağılıma uyup uymadığı Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk sınamaları ile değerlendirilmiştir.

Tablo 3: Karanlık Üçlü Kişilik Özellikleri ile Şiddet İçeren ve İçermeyen Suçlar Ölçeklerinin Normal Dağılım Analizleri

Tests of Normality						
	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Makyavelizm	,163	402	,000	,871	402	,000
Psikopati	,155	402	,000	,867	402	,000
Narsisizm	,152	402	,000	,888	402	,000
Karanlık Üçlü Kişilik Özelliği (Genel)	,125	402	,000	,912	402	,000
Yakın İlişkide Şiddet	,361	402	,000	,527	402	,000
Genel Şiddet	,272	402	,000	,653	402	,000
Şiddet İçermeyen Suçlar	,339	402	,000	,477	402	,000

*Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk Sınamaları

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmaya katılanlara ait demografik veriler ve psikiyatrik durumlarına yönelik sorulara frekans analiz uygulanmış, verilerin dağılımı “n” ve “%” olarak tablolarda sunulmuştur. Sonrasında, araştırmada kullanılan Karanlık Üçlü Kişilik Özellikleri ve Şiddet İçeren ve İçermeyen Suçlar ölçeklerine ait ifadelerin ortalama ve standart sapmaları değerlendirilmiştir. Karanlık Üçlü Kişilik Özellikleri ve Şiddet İçeren-İçermeyen Suçlar ölçeklerinin demografik verilere göre farklılık gösterip göstermediği anlamlılık testleri ile analiz edilmiştir. Hangi analizin kullanılacağına karar vermeden önce, verilerin normal dağılıma uyup uymadığı Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk sınamaları ile değerlendirilmiştir. Ölçek ve alt boyutların normal dağılıma uymadığı belirlenmiştir (Tablo 3). Bu doğrultuda ikili karşılaştırmalarda Mann Whitney U testi, ikiden fazla grup karşılaştırmalarında Kruskal-Wallis H testi kullanılmıştır. Ölçekler arasındaki ilişki Spearman korelasyon testi ile değerlendirilmiştir. Karanlık üçlü kişilik özelliklerinin, şiddet içeren ve içermeyen suçlar üzerindeki etkisi ise Regresyon analizi ile değerlendirilmiştir. Kullanılan ölçeklerin güvenilirliği; Cronbach’s Alpha katsayısı ile değerlendirilmiştir. Araştırmanın analizinde SPSS v23 istatistik programı kullanılmıştır.

4.Bulgular

Bu bölümde araştırma verilerinden elde edilen bulgular ve yorumlarına yer verilmiştir.

4.1. Demografik Verilerin Dağılımları

Tablo 4’te araştırmaya katılanların demografik veri dağılımları frekans analizi ile verilmiştir.

Tablo 4: Araştırmaya Katılanların Demografik Verilerinin Dağılımları

		Sıklık (n)	Yüzde (%)
Çalışma Durumu	Çalışıyorum	78	19,4
	Çalışmıyorum	324	80,6
Gelir	Asgari ücret ve altı	301	74,9
	Asgari ücret -6500 TL	47	11,7
	6500 TL ve üstü	54	13,4
	Toplam	402	100,0

Araştırmaya katılanların demografik verilerinin dağılımları değerlendirildiğinde; katılımcıların, %80,6’sının çalışmadığı, %74,9’unun asgari ücret ve altında gelirinin olduğu tespit edilmiştir.

4.2. Araştırmada Kullanılan Ölçeklere Ait İfadelerin Değerlendirilmesi

Tablo 5’de karanlık üçlü kişilik özelliği ölçeği ve alt boyutlarına ait ortalama puan ve standart sapmaları verilmiştir.

Tablo 5. Karanlık Üçlü Kişilik Özelliği Ölçeği ve Alt Boyutlarına Ait İfadelerin Ortalama Puan ve Standart Sapmaları

İfadeler		
Makyavelizm	*Ort.	S.S.
1. Kendi amacıma ulaşmak için başkalarını yönlendirme eğilimindeyim.	3,21	2,269
2. İstedigimi elde etmek için hileye veya yalana başvururum.	2,82	2,162
3. Amacıma ulaşmak için yağcılık yaparım.	2,36	1,825
4. Kendi çıkarlarım doğrultusunda başkalarını kullanma eğilimindeyim.	2,71	2,069
Psikopati	Ort.	S.S.
5. Yaptıklarımın pişmanlık duymam.	3,74	2,589
6. Davranışlarımın ahlaki olup olmamasını umursamam.	2,38	1,994
7. Duyarsız veya katı yürekli olma eğilimindeyim.	2,44	2,020
8. Başkalarını küçümseme eğilimindeyim.	2,35	1,889
Narsisizm		
9. Diğerlerinin bana hayran olmasını isterim.	3,40	2,466
10. Başkalarının dikkatini üzerime çekmek isterim.	3,45	2,486
11. Prestij veya statü peşinde koşarım.	3,52	2,630
12. Başkalarından özel ilgi beklerim.	3,51	2,509

*1: Kesinlikle Katılmıyorum – 9: Kesinlikle Katılıyorum

Ort±sd

Karanlık Üçlü Kişilik Özelliği ölçeği ve alt boyutlarına ait ifadelerin ortalama puan ve standart sapmaları değerlendirildiğinde; en yüksek ortalama puana sahip ifadelerin “Prestij veya statü peşinde koşarım.” (ort: 3.52) ve “Bashkalarından özel ilgi beklerim.” (ort: 3.51) ifadeleri olduğu, en düşük ortalama puana sahip ifadelerin ise; “Bashkalarını küçümseme eğilimindeyim.” (ort: 2.35) ve “Amacıma ulaşmak için yağcılık yaparım.” (ort: 2.36) ifadeleri olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 6’da Şiddet İçeren ve İçermeyen Suçlar Ölçeği ile alt boyutlarına ait ifadelerin ortalama ve standart sapmaları verilmiştir.

Tablo 6. Şiddet İçeren ve İçermeyen Suçlar Ölçeği ve Alt Boyutlarına Ait İfadelerin Ortalama Puan ve Standart Sapmaları

İfadeler		
Yakın İlişkide Şiddet Alt Ölçeği	*Ort.	S.S.
1.Partnerine yumruk atma	,15	,487
2.Partnerini tekmeleme	,15	,475
3.Partnerini tırnaklama	,18	,606
4.Partnerine bir şey fırlatma	,32	,666
5.Partnerini itme, hırpalama, sıkma	,34	,713
6.Partnerine tokat atma	,18	,557
7.Partnerinin parmaklarını bükme	,14	,516
8.Partnerinin kolunu bükme, saçını çekme	,16	,499
Genel Şiddet Alt Ölçeği	Ort.	S.S.
9.Birini tekmeleme	,44	,990
10.Birini yumruklama	,60	1,173
11.Birini itme hırpalama, sıkma	,73	1,172
12.Birini dövme	,60	1,146
13.Birini tırnaklama	,24	,743
14.Birini duvara itme	,60	1,150
15.Birine vurma	,45	,976
16.Birini ısırma	,24	,846
17.Birine bir şey fırlatma	,54	,947
18.Birini tokatlama	,46	1,035
19.Birinin kolunu bükme, saçını çekme	,38	,854
20.Birinin parmaklarını bükme	,31	,771
Şiddet İçermeyen Suçlar Alt Ölçeği	Ort.	S.S.
21.Ekstazi kullanma	,08	,350
22.Kokain kullanma	,13	,511
23.Amfetamin kullanma	,12	,463
24.Esrar kullanma	,20	,596

25.Devlet malına zarar verme	,18	,542
26.Halka açık bir yerde bir şeye zarar verme	,24	,599
27.Grafiti yapma	,23	,637
28.Boş bir yerin camını kırma	,25	,608
29.Başkasının malına zarar verme	,18	,539
30.5-50 TL çalma	,15	,468
31.<50 TL çalma	,18	,533
32.Çalıntı mal kullanma	,22	,609
33.Bir yere bir şey çalmak için girme	,15	,475

*0:Hiç – 6: Yılda 20 kereden fazla

Ort±sd

Şiddet İçeren ve İçermeyen Suçlar ölçeği ve alt boyutlarına ait ifadelerin ortalama puan ve standart sapmaları değerlendirildiğinde; en yüksek ortalama puana sahip ifadelerin “Birini itme hırpalama, sıkma” (ort: 0.73) ve “Birini yumruklama ve dövme” (ort: 0.60) ifadeleri olduğu, en düşük ortalama puana sahip ifadelerin ise; “Amfetamin kullanma” (ort: 0.12) ve “Ekstazi kullanma” (ort: 0.08) ifadeleri olduğu tespit edilmiştir.

4.3. Demografik Verilere Göre Karanlık Üçlü Kişilik Özelliği Ölçeği ve Alt Boyutları ile Şiddet İçeren ve İçermeyen Suçlar Ölçeği Alt Boyutlarının Farklılaşma Durumlarının Analizi

Tablo 7’de Gelir düzeyine göre karanlık üçlü kişilik özelliği ve alt boyutlarının değerlendirilmesi Kruskal Wallis H Testi ile verilmiştir.

Tablo 7. Gelir Düzeyine Göre Karanlık Üçlü Kişilik Özelliği Ölçeği ve Alt Boyutlarının Değerlendirilmesi

	Gelir	n	S.Ort.	X ²	p*
Makyavelizm	Asgari ücret ve altı	301	206,09	2,230	,328
	Asgari ücret -6500	47	194,87		
	6500 üstü	54	181,68		
Psikopati	Asgari ücret ve altı	301	206,08	1,966	,374
	Asgari ücret -6500	47	191,48		
	6500 üstü	54	184,69		
Narsisizm	Asgari ücret ve altı	301	205,98	1,867	,393
	Asgari ücret -6500	47	185,07		
	6500 üstü	54	190,82		
Karanlık Üçlü Kişilik Özelliği (Genel)	Asgari ücret ve altı	301	207,00	2,733	,255
	Asgari ücret -6500	47	187,54		
	6500 üstü	54	182,96		

*Kruskal Wallis H testi

Gelir durumuna göre karanlık üçlü kişilik özelliği ölçeği ve alt boyutları değerlendirildiğinde; istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmemiştir ($p>0.05$). Karanlık üçlü kişilik ve alt boyutlarının gelir değişkeni açısından farklılaşmadığı belirlenmiştir.

Tablo 8’de çalışma durumuna göre şiddet içeren ve içermeyen suçlar ölçeği alt boyutlarının değerlendirilmesi Mann-Whitney U Testi ile verilmiştir.

Tablo 8. Çalışma Durumuna Göre Şiddet İçeren ve İçermeyen Suçlar Ölçeği Alt Boyutlarının Değerlendirilmesi

	Çalışma	n	S.Ort.	Z	p*
Yakın İlişkide Şiddet	Çalışıyorum	78	184,26	-1,771	,077
	Çalışmıyorum	324	205,65		
Genel Şiddet	Çalışıyorum	78	198,48	-,270	,787
	Çalışmıyorum	324	202,23		
Şiddet İçermeyen Suçlar	Çalışıyorum	78	190,38	-1,123	,261
	Çalışmıyorum	324	204,18		

*Mann-Whitney U testi

Çalışma durumuna göre şiddet içeren ve içermeyen suçlar ölçeği alt boyutları değerlendirildiğinde; istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmemiştir ($p>0.05$). Şiddet içeren ve içermeyen suçların çalışma durumu değişkeni açısından farklılaşmadığı belirlenmiştir.

Tablo 9’da gelir düzeyine göre şiddet içeren ve içermeyen suçlar ölçeği alt boyutlarının değerlendirilmesi Kruskal Wallis H Testi ile verilmiştir.

Tablo 9. Gelir Düzeyine Göre Karanlık Şiddet İçeren ve İçermeyen Suçlar Ölçeği Alt Boyutlarının Değerlendirilmesi

	Gelir	n	S.Ort.	X ²	p*
Yakın İlişkide Şiddet	Asgari ücret ve altı	301	206,56	3,740	,154
	Asgari ücret -6500	47	179,98		
	6500 üstü	54	192,05		
Genel Şiddet	Asgari ücret ve altı	301	204,42	,959	,619
	Asgari ücret -6500	47	188,87		
	6500 üstü	54	196,21		
Şiddet İçermeyen Suçlar	Asgari ücret ve altı	301	204,80	2,306	,316
	Asgari ücret -6500	47	181,63		
	6500 üstü	54	200,43		

*Kruskal Wallis H testi

Gelir durumuna göre şiddet içeren ve içermeyen suçlar ölçeği alt boyutları değerlendirildiğinde; istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmemiştir ($p>0.05$). Şiddet içeren ve içermeyen suçların gelir değişkeni açısından farklılaşmadığı belirlenmiştir.

Tablo 10’da karanlık üçlü özelliği ölçeği ve alt boyutları ile şiddet içeren ve içermeyen suçlar ölçeği alt boyutları arasındaki ilişki Spearman Korelasyon Testi ile verilmiştir.

Tablo 10. Karanlık Üçlü Kişilik Özelliği Ölçeği ve Alt Boyutları İle Şiddet İçeren ve İçermeyen Suçlar Ölçeği Alt Boyutları Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi

	Makyavelizm	Psikopati	Narsisizm	Karanlık Üçlü Kişilik Özelliği	Yakın İlişkide Şiddet	Genel Şiddet	Şiddet İçermeyen Suçlar
Makyavelizm	1,000						
Psikopati	,718**	1,000					
Narsisizm	,703**	,607**	1,000				
Karanlık Üçlü Kişilik Özelliği	,884**	,828**	,911**	1,000			
Yakın İlişkide Şiddet	,240**	,191**	,180**	,205**	1,000		
Genel Şiddet	,186**	,228**	,204**	,226**	,487**	1,000	
Şiddet İçermeyen Suçlar	,280**	,253**	,271**	,290**	,591**	,596**	1,000

Spearman Korelasyon Testi

Karanlık üçlü kişilik özelliği ölçeği ve alt boyutları ile şiddet içeren ve içermeyen suçlar ölçeği alt boyutları arasındaki ilişki değerlendirildiğinde; makyavelizm ile yakın ilişkide şiddet ($r=,240$ $p=,000$), genel şiddet ($r=,186$ $p=,000$) ve şiddet içermeyen suçlar ($r=,280$ $p=,000$) arasında pozitif yönde düşük düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki belirlenmiştir ($p<0.05$). Bireylerin makyavelizm düzeyi arttığında, şiddet içeren ve içermeyen davranışlarında kısmen artış gözlemlenecektir.

Psikopati ile yakın ilişkide şiddet ($r=,191$ $p=,000$), genel şiddet ($r=,228$ $p=,000$) ve şiddet içermeyen suçlar ($r=,253$ $p=,000$) arasında pozitif yönde düşük düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki belirlenmiştir ($p<0.05$). Bireylerin psikopati düzeyi arttığında, şiddet içeren ve içermeyen davranışlarında kısmen artış gözlemlenecektir.

Narsisizm yakın ilişkide şiddet ($r=,180$ $p=,000$), genel şiddet ($r=,204$ $p=,000$) ve şiddet içermeyen suçlar ($r=,271$ $p=,000$) arasında pozitif yönde düşük düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki belirlenmiştir ($p<0.05$). Bireylerin narsisim düzeyi arttığında, şiddet içeren ve içermeyen davranışlarında kısmen artış gözlemlenecektir.

Karanlık üçlü kişilik özelliği ile yakın ilişkide şiddet ($r=,205$ $p=,000$), genel şiddet ($r=,226$ $p=,000$) ve şiddet içermeyen suçlar ($r=,290$ $p=,000$) arasında pozitif yönde düşük düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki belirlenmiştir ($p<0.05$). Bireylerin karanlık üçlü kişilik özelliği düzeyi arttığında, şiddet içeren ve içermeyen davranışlarında kısmen artış gözlemlenecektir.

Tablo 11’de karanlık üçlü kişilik özelliklerinin şiddet içeren ve içermeyen suçlar üzerindeki etkisi regresyon analizi ile verilmiştir.

Tablo 11. Karanlık Üçlü Kişilik Özelliklerinin Şiddet İçeren ve İçermeyen Suçlar Üzerindeki Etkisinin Değerlendirilmesi

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	β	t	f	R^2	p
Yakın İlişkide Şiddet	Makyavelizm	,099	4,164	17,342	,042	,000
	Psikopati	,130	5,176	26,788	,063	,000
	Narsisizm	,057	3,082	9,499	,023	,002
	Karanlık Üçlü Kişilik Özelliği (Genel)	,038	4,558	20,777	,049	,000
Genel Şiddet	Makyavelizm	,191	3,029	9,176	,022	,003
	Psikopati	,299	4,516	20,393	,049	,000
	Narsisizm	,136	4,555	7,868	,019	,005
	Karanlık Üçlü Kişilik Özelliği (Genel)	,083	3,815	14,553	,035	,000
Şiddet İçermeyen Suçlar	Makyavelizm	,207	5,539	30,680	,071	,000
	Psikopati	,255	6,518	42,478	,096	,000
	Narsisizm	,108	3,689	13,611	,033	,000
	Karanlık Üçlü Kişilik Özelliği (Genel)	,075	5,761	33,192	,077	,000

*Regresyon Analizi

Karanlık üçlü kişilik özelliklerinin şiddet içeren ve içermeyen suçlar üzerindeki etkisi değerlendirildiğine; Makyavelizm yakın ilişkide şiddetin %4,2’sini, genel şiddetin %2,2’sini, şiddet içermeyen suçların %7,1’ini tek başına açıklamaktadır. Makyavelizm düzeyinde yaşanacak bir birimlik artış yakın ilişkide şiddet düzeyini %9,9 ($\beta=,099$ $p=,000$) oranında, genel şiddet düzeyini %19,1 ($\beta=,191$ $p=,003$) oranında ve şiddet içermeyen suçları %20,7 ($\beta=,207$ $p=,000$) oranında artıracaktır.

Psikopati, yakın ilişkide şiddetin %6,3’ünü, genel şiddetin %4,9’unu, şiddet içermeyen suçların %9,6’sını tek başına açıklamaktadır. Psikopati düzeyinde yaşanacak

bir birimlik artış yakın ilişkide şiddet düzeyini %13 ($\beta=,130$ $p=,000$) oranında, genel şiddet düzeyini %29,9 ($\beta=,299$ $p=,000$) oranında ve şiddet içermeye suçları %25,5 ($\beta=,255$ $p=,000$) oranında artıracaktır.

Narsisizm, yakın ilişkide şiddetin %2,3'ünü, genel şiddetin %1,9'unu, şiddet içermeyen suçların %3,3'ünü tek başına açıklamaktadır. Narsisizm düzeyinde yaşanacak bir birimlik artış yakın ilişkide şiddet düzeyini %5,7 ($\beta=,057$ $p=,002$) oranında, genel şiddet düzeyini %13,6 ($\beta=,136$ $p=,005$) oranında ve şiddet içermeye suçları %10,8 ($\beta=,108$ $p=,000$) oranında artıracaktır.

Karanlık üçlü kişilik özellikleri, yakın ilişkide şiddetin %4,9'unu, genel şiddetin %3,5'ini, şiddet içermeyen suçların %7,7'sini tek başına açıklamaktadır. Karanlık üçlü kişilik özelliklerinde yaşanacak bir birimlik artış yakın ilişkide şiddet düzeyini %3,8 ($\beta=,038$ $p=,002$) oranında, genel şiddet düzeyini %8,3 ($\beta=,083$ $p=,005$) oranında ve şiddet içermeye suçları %7,5 ($\beta=,075$ $p=,000$) oranında artıracaktır.

Sonuçlara göre, şiddet içeren ve içermeyen suçları en ileri düzeyde etkileyen değişkenin karanlık üçlü kişilik özelliklerinden psikopati boyutunun olduğu belirlenmiştir. Tüm alt boyutlar arasında da en çok etkilenenin genel şiddet alt boyutu olduğu tespit edilmiştir.

5.Tartışma

Yapılan bu araştırmada erkek üniversite öğrencilerinde karanlık üçlü kişilik özelliklerinin suça eğilime etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda Trabzon'da yaşayan ve 18-25 yaş arası üniversite okuyan erkek öğrencilerden 402 katılımcıdan anket tekniği kullanılarak veriler toplanmış ve analizler yapılmıştır.

Araştırmada kullanılan Karanlık Üçlü Kişilik Özellikleri ölçeğine ait alt boyut puanları ve ölçek ifadelerinin ortalama puanlarına bakıldığında, en yüksek ortalama puana sahip ifadelerin “Prestij veya statü peşinde koşarım.” ve “Başkalarından özel ilgi beklerim.” ifadeleri olduğu, en düşük ortalama puana sahip ifadelerin ise; “Başkalarını küçümseme eğilimindeyim.” ve “Amacıma ulaşmak için yağcılık yaparım.” ifadeleri olduğu tespit edilmiştir. Literatüre bakıldığında (Semenyina ve Honer, 2015; Toplu Yaşlıoğlu ve Atılgan, 2018; Szymczak vd., 2020) tarafından yapılan çalışma bulgularında benzer şekilde Karanlık Üçlü Kişilik Özellikleri ölçeği ortalama puanları en yüksek ifadeler özel ilgi beklentisi ve statü peşinde koşma şeklinde olduğu tespit edilmiştir. Şiddet İçeren ve İçermeyen Suçlar ölçeği ve alt boyutlarına ait ifadelerin ortalama puan ve standart sapmaları değerlendirildiğinde; en yüksek ortalama puana sahip ifadelerin “Birini itme hırpalama, sıkma” ve “Birini yumruklama ve dövme” ifadeleri olduğu, en düşük ortalama puana sahip ifadelerin ise; “Amfetamin kullanma” ve “Ekstazi kullanma” ifadeleri olduğu tespit edilmiştir. Literatüre bakıldığında; Muris vd. (2017), Kessler vd. (2010), Kwiatkowska vd. (2019); Stead ve Fekken, (2014), tarafından yapılan çalışma bulguları benzer sonuçlar ortaya koymuş ve bireylerin suç eğilimi daha çok birini yumruklama, dövme ve itme şeklinde davranışlarına yansımaktadır.

Yapılan analizler sonrasında demografik verilere göre Karanlık Üçlü Kişilik Özellikleri ölçeği değerlendirildiğinde; yaşa, çalışma durumuna, gelir düzeyine göre farklılık olmadığı belirlenmiştir. Ayrıca Tozar, (2019) ve Öztürk vd. (2020) tarafından yapılan çalışmalarda karanlık üçlü kişilik özellikleri yaş, çalışma durumu ve gelir düzeyi değişkenlerine göre farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Yapılan analizler sonrasında demografik verilere göre Şiddet İçeren ve İçermeyen Suçlar Ölçeği değerlendirildiğinde; yaşa, gelir düzeyine göre farklılık olmadığı belirlenmiştir. Elde edilen bu bulgular literatürde yapılan çalışma sonuçları ile uyumludur

(Cullen vd. 1997; Günşen İçli, 2009; Loeber ve Stouthamer-Loeber, 1986; Farrington, 1989).

Yapılan analizler sonrasında Karanlık üçlü kişilik özelliği ölçeği ve alt boyutları ile şiddet içeren ve içermeyen suçlar ölçeği alt boyutları arasındaki ilişki değerlendirildiğinde; Makyavelizm, psikopati, narsisizm ve karanlık üçlü kişilik özelliği geneli ile yakın ilişkide şiddet, genel şiddet ve şiddet içermeyen suçlar arasında pozitif yönde düşük düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki belirlenmiştir. Buna göre bireylerin karanlık üçlü kişilik özelliği ve alt boyut puanları arttığında, şiddet içeren ve içermeyen davranışlarında kısmen artış gözlemlenecektir. Tiggeman (2001), Clifton vd (2019), Chen vd. (2016), Roccas vd. (2002), Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, (2017), Mercer ve Eastwood (2010) ve Ksınan vd. (2019) tarafından yapılan çalışmalarda karanlık kişilik özellikleri ile şiddet içeren ve içermeyen suçlar arasındaki ilişkiye ilişkin bulgular çalışma bulgularını destekler şekilde göre genç yetişkinlerin karanlık üçlü kişilik özellikleri arttığında, şiddet içeren ve içermeyen davranışlarda da artış görülecektir.

Yapılan analizler sonrasında karanlık üçlü kişilik özelliklerinin şiddet içeren ve içermeyen suçlar üzerindeki etkisi değerlendirildiğine; makyavelizm düzeyinde yaşanacak bir birimlik artış yakın ilişkide şiddet düzeyini %9,9 oranında, genel şiddet düzeyini %19,1 oranında ve şiddet içermeyen suçları %20,7 oranında arttıracaktır. Psikopati düzeyinde yaşanacak bir birimlik artış yakın ilişkide şiddet düzeyini %13 oranında, genel şiddet düzeyini %29,9 oranında ve şiddet içermeyen suçları %25,5 oranında arttıracaktır. Narsisizm düzeyinde yaşanacak bir birimlik artış yakın ilişkide şiddet düzeyini %5,7 oranında, genel şiddet düzeyini %13,6 oranında ve şiddet içermeye suçları %10,8 oranında arttıracaktır. Literatüre bakıldığında bu bulguların literatürde yapılan çalışmalarla örtüştüğü görülmekte ve yapılan birçok çalışmada psikopati, makyavelizm ve narsizm düzeylerine yaşanacak artışların bireylerin şiddet eğilimlerini de artıracığı tespit edilmiştir (Williams, 2002; O'Boyle vd., 2015; Kessler vd., 2010; Jakobwitz ve Egan, 2006; Muris vd., 2017; Veselka vd., 2012; Stead ve Fekken, 2014). Bununla birlikte Orth ve Robins, (2014) ile Saltoğlu ve Irak, (2020)' a göre karanlık üçlü kişilik özellikleri için kabul görmekte olan narsisizm bireyin kendi benliğine dönük olumlu algısı ile ilişkilendirilmekte ve Wallerstein, (1998), Baumeister vd. (2003) ile Campbell ve Foster (2007)'a göre birey açısından pozitif yönde işlediği düşünülen bir kişilik özelliği olmaktadır.

Yapılan analizler sonrasında karanlık üçlü kişilik özelliklerinde yaşanacak bir birimlik artış yakın ilişkide şiddet düzeyini %3,8 oranında, genel şiddet düzeyini %8,3 oranında ve şiddet içermeye suçları %7,5 oranında artıracaktır. Sonuçlara göre, şiddet içeren ve içermeyen suçları en ileri düzeyde etkileyen değişkenin karanlık üçlü kişilik özelliklerinden psikopati boyutunun olduğu belirlenmiştir. Tüm alt boyutlar arasında da en çok etkilenenin genel şiddet alt boyutu olduğu tespit edilmiştir. Literatüre bakıldığında Drislane vd. (2014), Özkan (1994), Cirillo (1998), Nocera (2019), Pfattheicher vd. (2020), Smith vd. (2002) ve Oprea vd. (2019) tarafından yapılan çalışma bulguları da benzer şekilde karanlık üçlü kişilik özelliklerinden psikopati boyutunun bireylerin suç işleme eğilimlerini etkilediği ve genel şiddet davranışlarını arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma, nicel bir çalışmadır ve dolayısıyla ölçümlerin tamamı öz bildirime dayalı ölçeklerden oluşmaktadır. Araştırma; Karanlık Üçlü Kişilik Özellikleri ve Şiddet İçeren ve İçermeyen Suçlar ölçekleri ile ölçülebilen niteliklerle sınırlıdır. Araştırmanın bir başka sınırlılığı ise Karanlık Üçlü kişilik özelliklerinin şiddet içeren ve içermeyen suçlar üzerindeki etkisinin ölçülmesine yönelik literatürde fazla çalışmanın olmamasıdır. Araştırma sınırlılıklarından diğeri ise çalışmanın Trabzonda olması ve 18-25 yaş arası üniversite okuyan erkek öğrencilerden verilerin elde edilmesidir.

6. Sonuç

Ulaşılan bulgular değerlendirildiğinde şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- Karanlık Üçlü Kişilik Özelliği ölçeği ve alt boyutlarına ait ifadelerin ortalama puan ve standart sapmaları değerlendirildiğinde; en yüksek ortalama puana sahip ifadelerin “Prestij veya statü peşinde koşarım.” ve “Başkalarından özel ilgi beklerim.” ifadeleri olduğu, en düşük ortalama puana sahip ifadelerin ise; “Başkalarını küçümseme eğilimindeyim.” ve “Amacıma ulaşmak için yağcılık yaparım.” ifadeleri olduğu tespit edilmiştir.
- Şiddet İçeren ve İçermeyen Suçlar ölçeği ve alt boyutlarına ait ifadelerin ortalama puan ve standart sapmaları değerlendirildiğinde; en yüksek ortalama puana sahip ifadelerin “Birini itme hırpalama, sıkma” ve “Birini yumruklama ve dövme” ifadeleri olduğu, en düşük ortalama puana sahip ifadelerin ise; “Amfetamin kullanma” ve “Ekstazi kullanma” ifadeleri olduğu tespit edilmiştir.
- Demografik verilere göre Karanlık Üçlü Kişilik Özellikleri ve Şiddet İçeren-İçermeyen Suçlar ölçeklerinde farklılıklar değerlendirildiğinde; Karanlık Üçlü Kişilik Özellikleri ölçeğinde, cinsiyete, yaşa, çalışma durumuna, gelir düzeyine göre farklılık olmadığı belirlenmiştir.
- Karanlık üçlü kişilik özelliği ölçeği ve alt boyutları ile şiddet içeren ve içermeyen suçlar ölçeği alt boyutları arasındaki ilişki değerlendirildiğinde; Makyavelizm, psikopati, narsisizm ve karanlık üçlü kişilik özelliği geneli ile yakın ilişkide şiddet, genel şiddet ve şiddet içermeyen suçlar arasında pozitif yönde düşük düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki belirlenmiştir. Buna göre bireylerin karanlık üçlü kişilik özelliği ve alt boyut puanları arttığında, şiddet içeren ve içermeyen davranışlarında kısmen artış gözlemlenecektir.
- Karanlık üçlü kişilik özelliklerinin şiddet içeren ve içermeyen suçlar üzerindeki etkisi değerlendirildiğine; makyavelizm düzeyinde yaşanacak bir birimlik artış yakın ilişkide şiddet düzeyini %9,9 oranında, genel şiddet düzeyini %19,1 oranında ve şiddet içermeye suçları %20,7 oranında artıracaktır. Psikopati düzeyinde yaşanacak bir birimlik artış yakın ilişkide şiddet düzeyini %13 oranında, genel şiddet düzeyini %29,9 oranında ($\beta=,299$ $p=,000$) ve şiddet içermeye suçları %25,5 oranında artıracaktır.

Narsisizm düzeyinde yaşanacak bir birimlik artış yakın ilişkide şiddet düzeyini %5,7 oranında, genel şiddet düzeyini %13,6 oranında ve şiddet içermeye suçları %10,8 oranında artıracaktır. Karanlık üçlü kişilik özelliklerinde yaşanacak bir birimlik artış yakın ilişkide şiddet düzeyini %3,8 oranında, genel şiddet düzeyini %8,3 oranında ve şiddet içermeye suçları %7,5 oranında artıracaktır. Sonuçlara göre, şiddet içeren ve içermeyen suçları en ileri düzeyde etkileyen değişkenin karanlık üçlü kişilik özelliklerinden psikopati boyutunun olduğu belirlenmiştir. Tüm alt boyutlar arasında da en çok etkilenenin genel şiddet alt boyutu olduğu tespit edilmiştir.

Bu sonuçlar kapsamında belirli öneriler sunmak mümkün olacaktır.

- Yapılan bu araştırma nicel ve kesitsel bir çalışma olup yapılacak yeni çalışmalarda nitel, boylamsal veya karma metot desenler kullanılabilir.
- Karanlık üçlü kişilik özellikleri ve suç eğilimi konularında farklı örneklem grupları ve değişkenlerle çalışmalar yapılabilir.
- Genç yetişkinlerin suç eğilimi konusunda ihtiyaçlar belirlenerek eğitim programları geliştirilip uygulanabilir.
- Suç davranışı gösteren genç yetişkinlere ve ailelerine multidisipliner alanlarda uzman olan kişiler tarafından önleyici çalışmalar yapılabilir.
- Suça ve şiddete eğilimli genç yetişkinlere dönük, özellikle Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı gibi politika yapıcılar tarafından planlamalar yapılarak hedef kitleye yönelik katılımcı projeler yürütülebilir.
- Karanlık üçlü kişilik ve suç eğilimi konularında yapılacak çalışmaların daha fazla ve homojen katılımcı kitlesine yönelik yapılarak farklı araştırma yöntemleriyle zenginleştirilmesi sağlanabilir.
- İleride yapılacak çalışmalarda daha fazla katılımcı ile daha ayrıntılı olarak hipotezler belirlenerek anlamlı sonuçlar vermesi beklenebilir.
- Karanlık üçlü kişilik özelliklerine sahip bireylerin olumsuz çevresel koşullarının kişilikler üzerine olan etkisi hakkında bilgi almaları sağlanıp bu faktörler üzerinde iyileştirmeler yapabilmelerine yardımcı olunması sağlanabilir.
- Karanlık üçlü kişilik özellikleri ve suça eğilim puanları yüksek olan bireylerin empatik eğilimlerine ve kişiler arası ilişki tarzlarına yönelik iyileştirici programların uygulanması sağlanabilir.

Kaynakça

- Adler, A. (2004), *İnsan Doğasını Anlamak*. İlyaz İzmir Yayınevi.
- Alarcon, G., Eschleman, K.J. ve Bowling, N.A. (2009). Relationship Between Personality and Burnout: A Meta-Analysis. *Work & Stress*, 23(3), 244-263.
- Anbarpınar, E. (2020). Echo ve narcissus miti üzerinden okumalar ve yeni medya sanatına yansımaları. *Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi*, 13(26), 613-633
- Ashton, M. C., Book, A., Hodson, G., Lee, K., Visser, B. A. ve Volk, A. A. (2018). Is the dark triad common factor distinct from low honesty-humility? *Journal of Research in Personality*, 73, 123–129.
- Aslan, S. (2008). Kişilik, Huy ve Psikopatoloji. Reviews. *Cases and Hypotheses in Psychiatry RCHP*, 2(1-2), 7-18.
- Aydoğan, E. ve Serbest, S. (2016). İş yerinde karanlık üçlü: Bir kamu kuruluşunun iç denetim biriminde araştırma. *Sayıştay Dergisi*, 101, 97-121.
- Baughman, H., Jonason, P., Veselka, L. ve Vernon, P. A. (2014). Four shades of Sexual Fantasies Linked to the Dark Triad. *Personality and Individual Differences Journal*. 67, 47.
- Baumeister, R. F., Campbell, J. D., Krueger, J. I., & Vohs, K. D. (2003). Does high self-esteem cause better performance, interpersonal success, happiness, or healthier lifestyles?. *Psychological science in the public interest*, 4(1), 1-44.
- Baysal, A. C. ve Tekarslan, E. (2004). *Davranış Bilimleri*. İstanbul: Avcıol Basım Yayın.
- Berg, J. M., Smith, S. F., Watts, A. L., Ammirati, R., Green, S. E. ve Lilienfeld, S. O. (2013). Misconceptions regarding psychopathic personality: implications for clinical practice and research. *Neuropsychiatry*, 3(1), 63.
- Bozkurt, Ö. (2006). Girişimcilik Eğiliminde Kişilik Özelliklerinin Önemi.
- Burger, J. M. (2006). *Kişilik: Psikoloji Biliminin İnsan Doğasına Dair Söyledikleri*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Burkay, S. (2008). Teorik Çerçeve ve Suç. *ETHOS Felsefe ve Toplumsal Bilimlerde Diyaloglar*, 2(4).
- Campbell, W. K., & Foster, J. D. (2007). The narcissistic self: Background, an extended agency model, and ongoing controversies. *The self*, 115-138.
- Campbell, W.K. ve Twange, J.D. (2010). *The Narcissistic Self Background, an Extended Agency Model, and Ongoing Controversies*. Oxford: Psychology Press.
- Canakay Uçal, E. (2006). *Müzik Teorisi Dersine İlişkin Tutum Ölçeği Geliştirme*. Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu Bildirisi, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Denizli, 299.
- Chen, S. X., Lam, B. C., Wu, W. C., Ng, J. C., Buchtel, E. E., Guan, Y. ve Deng, H. (2016). Do people's world views matter? The why and how. *Journal of Personality and Social Psychology*, 110(5), 743.

- Christie, R., ve Geis, F. (1970). *Studies in Machiavellianism*. New York, NY: Academic Press.
- Cirillo K (1998). School violence: prevalence and intervention strategies for at-risk adolescents. *Adolescence* 33(130): 319-330.
- Clifton, J. D., Baker, J. D., Park, C. L., Yaden, D. B., Clifton, A. B., Terni, P., ... ve Seligman, M. E. (2019). Primal world beliefs. *Psychological assessment*, 31(1), 82
- Craig, M. C., Catani, M., Deeley, Q., Latham, R., Daly, E., Kanaan, R. ve Murphy, D. G. (2009). Altered connections on the road to psychopathy. *Molecular Psychiatry*, 14(10), 946-953.
- Cullen, F.T., Williams, N., Wright, J.P. (1997). Work conditions and juvenile delinquency: Is youth employment criminogenic? *Criminal Justice Policy Review*, 8(2-3), 119-143.
- Cüceloğlu, D. (1991). *İnsan ve Davranış*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Demirbas, T. (2001). *Kriminoloji*. Ankara.
- Digman, J. M. (1990). Personality Structure: Emergence Of the Five-Factor Model. *Annual Review of Psychology*, 41, 417-440.
- Drislane, L. E., Patrick, C. J. ve Arsal, G. (2014). Clarifying the content coverage of differing psychopathy inventories through reference to the triarchic psychopathy measure. *Psychological Assessment*, 26(2), 350-362
- Eraslan-Çapan, B., Satıcı, S. A., Kayış, A. R., ve Yılmaz, M. F. (2015). Karanlık Üçlü Kişilik Özellikleri ile Risk Alma Davranışı Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi.
- Eraslan-Çapan, B., Satıcı, S. A., Yılmaz, M. F., & Kayış, A. R. (2015). Karanlık üçlü ölçeği: Türkçeye Uyarlama çalışması, 13. *Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi*, 7(10).
- Erdoğan, İ. (1997). *İşletmelerde Davranış*. İstanbul: Beta Yayınlar.
- Eren, E. (2001). *Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Essizoğlu, A. ve Arısoy, Ö. (2008). Hemsirelerin Depresyona ve Depresyon Hastalarına Karşı Tutumları: Karşılaştırmalı Bir Çalışma. *Dicle Tıp Dergisi*, 3, 168.
- Farrington, D. P. (1989). Early predictors of adolescent aggression and adult violence. *Violence and Victims*, 4(2), 79-100.
- Fırat, E., Yüksel, H. ve Selçuk, M. (2005). *Din Hizmetlerinde İletişim ve Halkla İlişkiler*. Anadolu Üniversitesi.
- Fidanboyulu, K., Üreyil, S. ve Gümrükçüoğlu, N. (2012) Suçlu Zihinler Nasıl Düşünür: Psikopati ve Suç Arasındaki İlişki. *Psikopati ve Suç*, 1-25.
- Furnham, A., Richards, S. C. ve Paulhus, D. L. (2013). The Dark Triad of personality: A 10 year review. *Social and personality psychology compass*, 7(3), 199-216.
- Gençtarım, D. ve Çetinkaya, E. (2017). *Kişilik Kuramları*. Ankara: Pegem Akademi.

- Giacomin, M. ve Jordan, C. H. (2016). Self-focused and feeling fine: Assessing state narcissism and its relation to well-being. *Journal of Research in Personality*, 63, 12–21.
- Girgin, B. (2007). *Beş Faktör Kişilik Modelinin İşyerinde Duygusal Tacize (Mobbing) Etkileri*. Masters Thesis. Dumlupınar University.
- Gustafson, S. B. ve Ritzer, D. R. (1995). The dark side of normal: A psychopathylinked pattern called aberrant self-promotion. *European Journal of Personality*, 9(3), 147–183.
- Günşen-İçli, T. (2009). *Çocuk, Suç ve Sokak*. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayını
- Hafizoğlu, A.D. (2019). Üniversite Öğrencilerinin Savunma Mekanizmaları ile Duygusal Şemaları Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi, İstanbul Sabahattin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, ss.30-40.
- Hancı, İ.H. (1995). *Adli Tıp ve Ali Bilimler*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Harms, P.D., ve Spain, M.S. (2015). Beyond the bright side: Dark personality at work. *Applied Psychology: An International Review*, 64, 15-24.
- Hersen, M., Thomas, J.C. ve Segal, D.L. (2006). *Comprehensive handbook of personality and psychopathology*. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.
- <http://www.kriminoloji.com/> (Erişim Tarihi: 20.12.2022).
- Jakobwitz, S. ve Egan, V. (2006). The dark triad and normal personality traits. *Personality and Individual Differences*, 40, 331-339.
- Jakobwitz, S., & Egan, V. (2006). The dark triad and normal personality traits. *Personality and Individual Differences*, 40(2), 331-339.
- Johnson, V. A., Beehr, T. A., ve O'Brien, K. E. (2015). Determining the relationship between employee psychopathy and strain: Does the type of psychopathy matter? *International Journal of Stress Management*, 22(2), 111–136.
- Jonason, P. K. (2012). What Have You Done For Me Lately? Friendship-Selection in the Shadow of the Dark Triad Traits. *Evolutionary Psychology Journal*, 10(3), 400.
- Jonason, P. K. ve Webster, G. D. (2010). The dirty dozen: a concise measure of the dark triad. *Psychological assessment*, 22(2), 420.
- Jonason, P. K., & Davis, M. D. (2018). A gender role view of the Dark Triad traits. *Personality and Individual Differences*, 125, 102-105
- Jonason, P. K., Koenig, B. L., & Tost, J. (2010). Living a fast life. *Human Nature*, 21(4), 428-442.
- Jonason, P. K., Norman, P. L., Webster, G. D. ve Schmitt, D. P. (2009). The Dark Triad: Facilitating a Short-Term Mating Strategy in Men. *European Journal of Personality*, 23(1), 6.
- Jonason, P. K., Okan, C., & Özsoy, E. (2019). The dark triad traits in Australia and Turkey. *Personality and Individual Differences*, 149, 123-127

- Jones, D. N. ve Neria, A.L. (2015). The dark triad and dispositional aggression. *Personality and Individual Differences*, 86, 360-364
- Jones, D. N. ve Paulhus, D. L. (2011). *Differentiating the Dark Triad within the interpersonal circumplex*. New York: Wiley.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2017). Benlik, aile ve insan gelişimi: Kültürel psikoloji. Koç Üniversitesi.
- Kağıtçıbaşı, Ç., & Cemalcılar, Z. (2017). Dünden Bugüne İnsan ve İnsanlar: Sosyal Psikolojiye Giriş, İstanbul: Evrim Yayınları. Karasu F. ve Ark.(2017).“Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları”, SDÜ Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 8(1), 21-27.
- Kaiser, R. B., LeBreton, J. M. ve Hogan, J. (2015). The Dark Side of Personality and Extreme Leader Behavior. *Journal of Applied Psychology*, 64(1), 58.
- Kaner, S. (1992). *Suçluluğu Açıklayan Yaklaşımlar*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Ankara.
- Kanten, P., Yeşiltaş, M. ve Arslan, R. (2015). Kişiliğin Karanlık Yönünün Üretkenlik Karşıtı İş Davranışlarına Etkisinde Psikolojik Sözleşmenin Düzenleyici Rolü. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 29(2), 368-382.
- Karaaziz, M. ve Atak, A.İ. (2013). Narsisizm ve narsisizmle ilgili araştırmalar üzerine bir gözden geçirme. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 1(2), 44-59.
- Karadağ, M. (2012). *Örgütlerde Çalışanların Kişilik Özellikleri ve Motivasyon*. Yüksek Lisans Tezi. Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karadağlı, E. (2019). *Üniversitelerin Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulları ile Spor Bilimleri Fakültelerine Hazırlanan Öğrenci Adaylarının Kişilik Özellikleri İle Stesle Başa Çıkma Stilllerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Bartın, Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kareshki, H. (2011). Relation among machiavellianism belief and goal orientations in academic situations. *Procedia-social and Behavioral Sciences*, 12, 414-418.
- Kesgin, A (2015). Machiavelli ve Makyevelizm. *Beytulhikme An International Journal of Philosophy*, 5(1), 105-139.
- Kessler, R. C., McLaughlin, K. A., Green, J. G., Gruber, M. J., Sampson, N. A., Zaslavsky, A. M. ve Williams, D. R. (2010). Childhood adversities and adult psychopathology in the WHO World Mental Health Surveys. *The British Journal of Psychiatry*, 197(5), 378-385.
- Kessler, R. C., McLaughlin, K. A., Green, J. G., Gruber, M. J., Sampson, N. A., Zaslavsky, A. M., ... & Williams, D. R. (2010). Childhood adversities and adult psychopathology in the WHO World Mental Health Surveys. *The British journal of psychiatry*, 197(5), 378-385.
- Kızmaz, Z. (2005). Sosyolojik Suç Kuramlarının Suç Olgusunu Açıklama Potansiyelleri Üzerine Bir Değerlendirme. *CU Sosyal Bilimler Dergisi*, 2, 149-174.
- Koçak, M., ve Durak Batıgün, A. (2017). Şiddet içeren ve içermeyen suç davranışları ölçeğinin (ŞİSDÖ) Türkçe formunun geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Klinik Psikoloji Dergisi*. 1 (1).

- Köknal, Ö. (1985). *Kaygıdan Mutluluğa Kişilik*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Ksınan, A., Maliş, J. ve Vazsonyi, A.T. (2019). Swiping away the moments that make up a dull day: Narcissism, boredom, and compulsive smartphone use. *Current Psychology*, 40(6), 2917-2926.
- Kunt, V. (2003). *Suç ve Çocuk*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kuşdil, M. E., & Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). Türk öğretmenlerin değer yönelimleri ve Schwartz değer kuramı. *Türk Psikoloji Dergisi*.
- Kwiatkowska, M., Jułkowski, T., Rogoza, A., Żemojtel-Piotrowska, M. ve Fatfouta, R. (2019). Narcissism and trust: Differential impact of agentic, antagonistic, and communal narcissism. *Personality and Individual Differences*, 137, 139–143.
- Lee, K., & Ashton, M. C. (2005). Psychopathy, Machiavellianism, and Narcissism in the Five-Factor Model and the HEXACO model of 77 personality structure. *Personality and Individual Differences*, 38, ss.1571- 1582.
- Loeber, R., Farrington, D. P., Stouthamer-Loeber, M., White, H. R. (2008). *Violence and Serious Theft: Development and Prediction from Childhood to Adulthood*. New York: Routledge
- Martins, C., Campos, S., Duarte, J., Martins, R., Moreira, T., & Andrade, A. (2018). Dating violence in students attending higher education: predisposing factors, *International Journal of Multidisciplinary Thought*, 07(03), 289–296.
- McCrae, R. R. ve John, O. P. (1992). An introduction to the five-factor model and its applications. *Journal of Personality*, 60(2), 175–215.
- Mercer, K. B. ve Eastwood, J. D. (2010). Is boredom associated with problem gambling behaviour? It depends on what you mean by ‘boredom’. *International Gambling Studies*.10, 91- 104
- Monaghan, C., Bizumic, B. ve Sellbom, M. (2016). The role of machiavellian views and tactics in psychopathology. *Personality and Individual Differences*, 94, 72–81.
- Moss, J. (2005). Race Effects on the Employee Assessing Political Leadership: A Review of Christie and Geis’ (1970) Mach IV Measure of Machiavellianism. *Journal of Leadership & Organizational Studies*, 11(2), 26–33.
- Muris, P., Merckelbach, H., Otgaar, H., & Meijer, E. (2017). The malevolent side of human nature: A meta-analysis and critical review of the literature on the dark triad (narcissism, Machiavellianism, and psychopathy). *Perspectives on psychological science*, 12(2), 183- 204.
- Nocera, T.R. (2021). Assessing the effects of psychopathy, sadism, aggression, and boredom proneness on cyber aggression perpetration in emerging adults: Is moral disengagement to blame? The University of Southern Mississippi, Mississippi.
- Oprea, B., Iliescu, D., Burtăverde, V. Ve Dumitrache, M. (2019). Personality and boredom at work: The mediating role of job crafting. *Career Development International*, 24(4).
- Orth, U., & Robins, R. W. (2014). The development of self-esteem. *Current directions in psychological science*, 23(5), 381-387.

- Öter, A. (2005). *Çocuk Suçluluğunun Toplumsal Nedenleri Antalya Örneği*. Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Isparta.
- Özer, Ö., Uğurluoğlu, Ö., Kahraman, G. ve Avcı, K. (2016). Hemşirelerin karanlık kişilik özelliklerinin sosyo-demografik değişkenler açısından incelenmesi. *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(3), 203-216.
- Özer, Ö., Uğurluoğlu, Ö., Kahraman, G., Avcı, K. (2016). Hemşirelerin karanlık kişilik özelliklerinin sosyo-demografik değişkenler açısından incelenmesi. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(3), 205- 218.
- Özkan, İ. (1994). Benlik saygısını etkileyen etkenler. *Düşünen Adam*, 7(3), 4-9.
- Özsoy, E. ve Ardic, K. (2017). Karanlık Üçlü'nün (narsisizm, makyavelizm ve psikopati) iş tatminine etkisinin incelenmesi. *Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 24(2), 391-406.
- Öztürk, B. ve Erdem, M. (2005). *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Emniyet Tedbirleri Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Öztürk, E., Derin, G., Okudan, M. (2020). Üniversite Öğrencilerinde Çocukluk Çağı Travmaları ile Savunma Mekanizmaları ve Kendine Zarar Verme Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, *Türkiye Klinikleri Adli Tıp ve Adli Bilimler Dergisi*, 17(1), ss.10-24
- Paulhus, D. L. ve Williams, K. M. (2002). The Dark Triad of Personality: Narcissism, Machiavellianism, and Psychopathy. *Journal of Research in Personality*, 36, 556-563.
- Pethman, T. M. I. ve Erlandsson, S. I. (2002). Aberrant selfpromotion or subclinical psychopathy in a Swedish general population. *The Psychological Record*, 52, 33–50.
- Pfattheicher, S., Lazarevic, L.B., Westgate, E.C. ve Schindler, S. (2020). On the relation of boredom and sadistic aggression. *Journal of Personality and Social Psychology*, 121(3), 573-600.
- Rezan A. ve Eroğul Ç. (2012). Psychometric Properties of Turkish Version of Childhood Trauma Questionnaire Among Adolescents with Gender Differences. *Psychology*, 3(10), ss.916-22
- Ribeiro da Silva, D., Rijo, D., ve Salekin, R. T. (2012). Child and adolescent psychopathy: A state-of-the-art reflection on the construct and etiological theories. *Journal of Criminal Justice*, 40(4), 269–277.
- Robbins, S. P. ve Judge T. A. (2017). *Organizational Behavior (Örgütsel Davranış)*. İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Roccas, S., Sagiv, L., Schwartz, S. H., & Knafo, A. (2002). The big five personality factors and personal values. *Personality and social psychology bulletin*, 28(6), 789-801.
- Sadıkoglu, G. (2002). *Aile Psikoloji ve Eğitim*. Eskişehir.
- Sakallı, N. (2001). *Sosyal Etkiler*. Ankara.

- Saltoğlu, S. (2018). The Role of Coping Style As a Mediator Between the Dark Triad and Psychological Well-Being, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Saltoğlu, S. ve Irak, D. U. (2020). Primary versus secondary psychopathy: Coping styles as a mediator between psychopathy and well-being. *Current Psychology*, 1-9.
- Saltoğlu, S., & Irak, D. U. (2020). Primary versus secondary psychopathy: Coping styles as a mediator between psychopathy and well-being. *Current Psychology*, 1-9.
- Schwartz, S. H. (1992). Universals in the content and structure of values: Theoretical advances and empirical tests in 20 countries. *Advances in Experimental Social Psychology*, 25, 1-65.
- Sedikides, C. ve Gregg, A. P. (2008). Self-enhancement: Food for thought. *Perspectives on Psychological Science*, 3(2), 102-116.
- Semenyina, S. W. ve Honey, P. L. (2015). Dominance styles mediate sex differences in Dark Triad traits. *Personality and Individual Differences*, 83, 37-43.
- Sevük, H.Y. (1998). *Uluslararası Sözleşmelerdeki İlkeler Açısından Çocuk Suçluluğu ile Mücadelede Kurumsal Yaklaşım*. Beta Basım Yayım.
- Simanowitz, V. ve Pearce, P. (2003). *Personality Development*. UK: McGraw-Hill Education.
- Smith SW, Daunic AP, Miller MD et al. (2002). Conflict resolution and peer mediation in middle schools: extending the process and outcome knowledge base. *Journal of Social Psychology* 142(5): 567-587.
- Somer, O., Korkmaz, M. ve Tatar, A. (2002). Beş Faktör Kişilik Envanteri'nin Geliştirilmesi: Ölçek ve Alt Ölçeklerin Oluşturulması. *Türk Psikoloji Dergisi*.
- Stead, R., & Fekken, G. C. (2014). Agreeableness at the Core of the Dark Triad of Personality. *Individual Differences Research*, 12.
- Szymczak, P., Sawicki, A. ve Jaworski, M. (2020). How narcissists see the social world? Trust, cynicism, and trifurcated model of narcissism. *Current Psychology*.
- Şimşek, M. Ş., Akgemci, T. ve Çelik, A. (1998). *Davranış Bilimlerine Giriş ve Örgütlerde Davranış*. Eğitim Yayınevi.
- Şimşek, M. Ş., Akgemci, T. ve Çelik, A. (2011). *Davranış Bilimlerine Giriş ve Örgütlerde Davranış*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Tavsancıl, E. (2005). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*. Ankara.
- Terzi, S. (2007). Okullarda Yaşanan Şiddet Önleyici Bir Yaklaşım: Kendini Toparlama Gücü. *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi*, 12, 76.
- Tiggemann, M. (2001). The impact of adolescent girls' life concerns and leisure activities on body dissatisfaction, disordered eating, and self-esteem. *The Journal of Genetic Psychology*, 162(2), 133-142.
- Toplu Yaşlıoğlu, D. & Atılgan, Ö. (2018). Karanlık Üçlü ölçeği: Türkçeye uyarlama, güvenilirlik ve geçerlilik çalışması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5(3), 725-739.

- Tozar, M.Z. (2019). Karanlık Üçlü Kişilik Özelliklerine Göre Üniversite Öğrencilerinin Yaşam Doyumları, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 37-45.
- Tudge, J., Hogan, D., Snezhkova, I., Kulakova, N. & Etz, K. (2000). Parent's child-rearing values and beliefs in the United States and Russia: The impact of culture and social class. *Infant and Child Development*, 9: 105-121
- Tracy, J. L. ve Robins, R. W. (2003). Keeping the self in self-conscious emotions: Further arguments for a theoretical model. *Psychological Inquiry*, 15(2), 171–177.
- Uysal, A. N. (2016). *Predicting relationship satisfaction: dark triad personality traits, love attitudes, attachment dimension*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul, Doğuş Üniversitesi.
- Uysal, M. (2015). *Hemşirelerin Kişilik Özellikleri ile Karar Stratejilerinin İlişkisi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul, Haliç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Vernon, P. A., Villani, V. C., Vickers, L. C. ve Harris, J. A. (2008). A Behavioral Genetic Investigation of the Dark Triad and the Big 5. *Personality and Individual Differences Journal*, 44, 451.
- Veselka, L., Schermer, J. A., & Vernon, P. A. (2012). The Dark Triad and an expanded framework of personality. *Personality and Individual Differences*, 53(4), 417-425.
- Wallerstein, R. S. (1998). Erikson's concept of ego identity reconsidered. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 46(1), 229-248.
- Williams, M. K., (2002). Discriminating the dark triad of personality: Narcissism, Machiavellianism, and psychopathy in normal populations. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. University of British Columbia.
- Wokoma, I. P., & Udochukwu, N. G. (2020). The influence of parenting styles on bullying behavior among students of secondary age in ikwerre local government area. *International Journal on Integrated Education*, 3(2), 99-114.
- Woodworth, M. ve Porter, S. (2002). In cold blood: Characteristics of criminal homicides as a function of psychopathy. *Journal of Abnormal Psychology*, 111(3), 436–445.
- Yanbastı, G. (1990). *Kişilik Kuramları*. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Yavuzer, H. (1995). *Çocuk Eğitimi El Kitabı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2001). *Çocuk ve Suç*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yazgan, E., İnanç. B. ve Yerlikaya E. (2012). *Kişilik Kuramları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Yörükoğlu, A. (2011). *Çocuk ve Ruh Sağlığı*. İstanbul: Özgür Yayınları.
- Zümrüt, N., Sen, S., Rodop, A.B. ve Arslan, S. (2020) Psikopat kavramının Türkiye'deki sosyal temsilleri. *The Journal of Social Sciences*, 45, 492-509.

Ekler

ŞİDDET İÇEREN VE İÇERMEYEN SUÇ DAVRANIŞI ÖLÇEĞİ

Bazen anlaşmazlıklar çığıırından çıkar ve fiziksel kavgalar meydana gelir. Çiftlerin, kendi farklılıklarını çözmek için birçok değıışık yolları vardır. Farklılıklar sonucunda ortaya çıkabilecek çeşitli durumlar aşağıda listelenmiştir. Aşağıdaki ölçeğı kullanarak soruları cevaplayınız. Lütfen her ifadeyi\cümleyi dikkatlice okuyun ve **son bir yılda** bu ifadelerden hangilerini kaç kere yaptığınıza uyan seçeneğı yuvarlak içine alın. İlişkiniz son bir yıl içerisinde başlamışsa, ilişki süreniz boyunca sizin ve partnerinizin bunları kaç kere yaptığını işaretleyiniz.

Aşağıdaki durumlar son bir yılda hangi sıklıkla gerçekleşti?

		Hiç	Bir kere	İki kere	3-5 kere	6-10 kere	11-20 kere	20 kereden fazla
1)	Partnerimi yumrukladım.	0	1	2	3	4	5	6
2)	Partnerimi tekmeledim.	0	1	2	3	4	5	6
3)	Partnerimi tırnakladım.	0	1	2	3	4	5	6
4)	Partnerime canını acıtabilecek bir şey fırlattım.	0	1	2	3	4	5	6
5)	Partnerimi ittim, hırpaladım ya da sıkıca tuttum.	0	1	2	3	4	5	6
6)	Partnerime tokat attım.	0	1	2	3	4	5	6
7)	Partnerimin parmaklarını büktüm.	0	1	2	3	4	5	6
8)	Partnerimin kolunu fiziksel olarak büktüm ya da saçını çektim.	0	1	2	3	4	5	6

Bazen anlaşmazlıklar çığıırından çıkar ve fiziksel kavgalar meydana gelir. Lütfen aşğıdaki soruları **kendi davranışlarınıza göre cevaplandırınız**. Romantik partnerinizle yaşadığınız kavgaları lütfen bu bölüme dahil etmeyiniz (**Kız veya erkek arkadaşınızla ilgili çatışmalarınız bir önceki bölümde sorulmuştur**). Bu bölümde partneriniz dışındaki arkadaşınız, aile bireyi, yabancı kişilerle ettiğiniz kavgaları dikkate alınız. Lütfen her ifadeyi\cümleyi dikkatlice okuyun ve cevabınıza uyan seçeneğı yuvarlak içine alın.

		Hiç	Bir kere	İki kere	3-5 kere	6-10 kere	11-20 kere	20 kereden fazla
1)	Birini tekmeledim.	0	1	2	3	4	5	6
2)	Birini yumrukladım.	0	1	2	3	4	5	6
3)	Birini ittim, hırpaladım ya da sıkıca tuttum.	0	1	2	3	4	5	6
4)	Birini dövdüm.	0	1	2	3	4	5	6
5)	Birini tırnakladım.	0	1	2	3	4	5	6
6)	Birini duvara vurdum ya da dayadım.	0	1	2	3	4	5	6
7)	Birine (yumruk dışında) bir şey kullanarak vurdum ya da vurmaya çalıştım.	0	1	2	3	4	5	6
8)	Birini ısırdım.	0	1	2	3	4	5	6
9)	Birine canını yakabilecek bir şey fırlattım.	0	1	2	3	4	5	6
10)	Birini tokatladım.	0	1	2	3	4	5	6
11)	Birinin kolunu fiziksel olarak büküm ya da saçını çektim.	0	1	2	3	4	5	6
12)	Birinin parmaklarını büküm.	0	1	2	3	4	5	6

Aşağıdaki soruları **kendi davranışlarınıza göre işaretleyiniz**. Lütfen aşağıdaki ölçeği kullanarak soruları cevaplayın. Her ifadeyi dikkatlice okuyup cevabınıza uyan seçeneği yuvarlak içine alınız.

		Hiç	Bir kere	İki kere	3-5 kere	6-10 kere	11-20 kere	20 kereden fazla
1)	Ekstazi kullandım.	0	1	2	3	4	5	6
2)	Kokain kullandım.	0	1	2	3	4	5	6
3)	Amfetamin (bağımlılık yapabilen uyarıcı madde) kullandım.	0	1	2	3	4	5	6
4)	Esrar (Ot) kullandım.	0	1	2	3	4	5	6
5)	Üç kişilik veya daha kalabalık bir grup içerisinde devlet malına zarar verdim, kavga ettim veya huzur kaçırdım.	0	1	2	3	4	5	6
6)	Halka açık bir yerde bir şeye zarar verdim.	0	1	2	3	4	5	6
7)	Halka açık bir yerde grafiti (duvar boyama, duvara yazı yazma) yaptım.	0	1	2	3	4	5	6
8)	Boş bir binanın camlarını kırdım.	0	1	2	3	4	5	6
9)	Bilinçli bir şekilde başkasının malına zarar verdim.	0	1	2	3	4	5	6
10)	50 TL ile 500 TL arasında değeri olan bir eşya ya veya para çaldım ya da çalmayı denedim.	0	1	2	3	4	5	6
11)	Değeri 50 TL den az bir eşya veya parayı çaldım ya da çalmayı denedim.	0	1	2	3	4	5	6
12)	Çalıntı mal kullandım.	0	1	2	3	4	5	6
13)	Bir binaya bir şey çalmak için ya da bir şeye zarar vermek için zorla girdim veya girmeyi denedim.	0	1	2	3	4	5	6

Karanlık Üçlü Ölçeği

<i>Lütfen aşağıdaki ifadeleri okuduktan sonra kendinizi değerlendirip sizin için en uygun seçeneğin karşısına çarpı (X) işareti koyunuz.</i>	Kesinlikle Katılmıyorum	Çoğunlukla katılmıyorum	Katılmıyorum	Bazen Katılmıyorum	Kararsızım	Bazen Katılıyorum	Katılıyorum	Çoğunlukla katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1. Kendi amacıma ulaşmak için başkalarını yönlendirme eğilimindeyim.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
2. İstedığımı elde etmek için hileye veya yalana başvururum.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
3. Amacıma ulaşmak için yağcılık yaparım.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
4. Kendi çıkarlarım doğrultusunda başkalarını kullanma eğilimindeyim.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
5. Yaptıklarımın pişmanlık duymam.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
6. Davranışlarımın ahlaki olup olmasını umursamam.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
7. Duyarsız veya katı yürekli olma eğilimindeyim.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
8. Başkalarını küçümseme eğilimindeyim.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
9. Diğerlerinin bana hayran olmasını isterim.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
10. Başkalarının dikkatini üzerime çekmek isterim.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
11. Prestij veya statü peşinde koşarım.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
12. Başkalarından özel ilgi beklerim.	1	2	3	4	5	6	7	8	9

Puanlama:

Makyavelizm; 1. 2. 3. ve 4. maddelerin toplamı

Psikopati; 5. 6. 7. ve 8. maddelerin toplamı

Narsisizm; 9. 10. 11. ve 12. maddelerin toplamı

*** Ölçekte ters puanlanan madde bulunmamaktadır.

Özgeçmiş

SEDA BAŞGÖZE

Psikolog

ÖĞRENİM DURUMU

Üsküdar Üniversitesi, Bağımlılık ve Adli Bilimler Enstitüsü, Adli Psikoloji Yüksek Lisans

Avrasya Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü

Mezuniyet, Haziran 2019

DENEYİMLER

Erzincan Mengücek Gazi Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Haziran 2016 / Ağustos 2016

Erzincan Denetimli Serbestlik Müdürlüğü, Ocak 2018 / Şubat 2018

Erzincan Rehberlik ve Araştırma Merkezi, Temmuz 2018 / Eylül 2018

Trabzon Kanuni Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Şubat 2019 / Mart 2019

Erzincan Doğa Koleji, Eylül 2019 / Eylül 2020

Yeşilay Danışmanlık Merkezi, Ağustos 2021 / Halen

BELGELER VE SERTİFİKALAR

MMPI ve WISC-R, Rasyonel Psikoloji Enstitüsü, Eylül 2016

BDT&ACCT, Rasyonel Psikoloji Enstitüsü, Ocak 2018

Evlilik ve Çift Terapisi, Cinsel Terapi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eylül 2020

Cinsel Terapi, Cinsel Terapi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eylül 2020

Motivasyonel Görüşme Teknikleri, Yeşilay Danışmanlık Merkezi, 2021

BİLGİSAYAR DENEYİMLERİ

MS Office, Windows

